

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI

KÖZNEVELÉS

A Kormány 2020. március 11-én Magyarország egész területére Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) 53. cikke szerinti veszélyhelyzetet hirdetett ki a COVID-19 (más jelzés szerint SARS-CoV-2) koronavírus által okozott járvány mint az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében. A különleges jogrend e speciális alakzatának bevezetése a Kormány számára rendkívüli felhatalmazást jelentett arra, hogy a járvány által okozott veszélyhelyzetet rendeleti kormányzással hárítsa el. A Kormány a különleges jogrend ideje alatt az általánostól eltérő szabályokat hozhat. Ennek keretében döntött a köznevelési és szakképző intézmények 2020. március 16-tól digitális munkarendre történő átállásáról. Ezen intézkedés célja a személyes találkozás elkerülése, illetve a tanulók tanulmányi követelményeinek tantermen kívüli teljesítése volt.

A 2020. évi május-júniusi érettségi vizsgákra vonatkozó szabályozásról a felsőoktatás fejezetében számolunk be. A járványhelyzet kapcsán az érettségi vizsgákra vonatkozóan hozott szabályozás szerint a szóbeli számonkérés – néhány kivételtől eltekintve – alapvetően elmaradt.

A járványhelyzetre tekintettel a digitális munkarend a tanév végéig fennmaradt, azzal, hogy június 2-tól egyéni és kiscsoportos felzárkóztató foglalkozás szervezhető volt, valamint a felügyeletet is biztosítani kellett ezen időponttól. Június 16-tól szervezhetőek voltak a nyári táborok is.

A 2020 augusztusától az ismételten romló járványügyi adatokra reagálva az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2020. augusztus 29-én Intézkedési tervet adott ki a 2020/2021. tanévben a köznevelési intézményekben a járványügyi készenlét idején alkalmazandó eljárásrendről, amelyet szeptember 7-én és október 1-jén kiegészítettek. Ebben kitértek az intézmények látogatására, rendezvényekre, kirándulásokra, az egészségügyi szempontból biztonságos környezet kialakítására, étkezésre vonatkozó szabályokra, a külföldről érkező tanulókra, a kollégiumi elhelyezésre vonatkozó szabályokra. Támponokat adtak az eljárásrendben továbbá az iskolai egészségügyi ellátás szabályaira, a tanulói hiányzások kezelésére, a beteg személy esetén szükséges teendőkre, fertőzéssel érintett személyek esetére vonatkozó intézkedésekre, illetve a tájékoztásra és kommunikációs csatornákra. A tematikus kérdések megválaszolására létrehoztak egy közvetlen elérhetőséget (vedekezesakoznevelesben@emmi.gov.hu).

Az őszi járványügyi adatokra figyelemmel a Kormány 2020. november 11-től ismételten tantermen kívüli, digitális munkarendet léptetett életbe a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskolákban, a 9. évfolyamtól a középfokú iskolákban, valamint az általános iskolai felnőttoktatásban. Az óvodák, és az általános iskolák a 14 év alattiak számára nyitva maradtak, de a dolgozókat hetente tesztelték. Az általános iskolákban az aktuális járványügyi adatokra figyelemmel helyben dönthettek az egyes osztályok vagy intézmények teljes bezárásáról. A középfokú intézmények kollégiumai az iskolaigazgatók döntései szerint működhettek.

A Kormány a digitális munkarend támogatása, a hozzáférhetőség biztosítása érdekében novemberben döntött a tanulókat és pedagógusokat megsegítő ingyenes internet-hozzáférési szolgáltatás támogatásáról is.

DIGITÁLIS MUNKAREND

A koronavírus-járvány miatti átállás számos kérdésben kihívás elé állította az iskolákat, de a hivatalunkat is. Olyan típusú panaszok érkeztek hozzánk 2020-ban, amelyekhez hasonlókkal sem találkozhattunk az elmúlt két évtizedben. Ezekben az ügyekben gyakran éltünk azzal a lehetőséggel, hogy telefonon hívtuk fel az iskolát vagy a fenntartót, és ajánlottuk fel a segítségünket. Számos panasz nyomán kértünk állásfoglalást a köznevelési államtitkártól, az Oktatási Hivaltól, a Klebelsberg Központtól és juttattuk el azokat a pedagógusokhoz, szülőkhöz és diákokhoz.

Szorosabb együttműködést alakítottunk ki az alapvető jogok biztosával és a Nemzeti Információs és Adatvédelmi Hatóság elnökével, az Országos Diáktanácsal, a pedagógusok szakszervezeteivel és a szülői szervezetekkel. Közös kerestünk megoldásokat olyan esetekre, amelyeknek nem volt előzménye, a jogszabályok pedig nem adtak eligazítást az ügyek kezeléséhez, megértéséhez.

Gyakran kértünk megértést az oktatás szereplőitől, hiszen senkinek sem volt egyszerű megélni a jelentős változásokat hozó digitális oktatás konfliktusait akkor, amikor általános volt az aggodalom, a félelem.

A digitális munkarend keretében keletkezett panaszokra jellemző volt, hogy tájékoztatást adtunk, együttműködést kértünk az iskola vezetésével és a fenntartóval. Általános tapasztalatunk, hogy mindenki volt együttműködési szándék, a legtöbb ügyben gyorsan született megoldás.

A korábbi évek beszámolóihoz képest ezért újdonság, hogy külön alfejezetet nyitottunk a digitális oktatás keretei között keletkezett köznevelési ügyeknek.

Egy általános iskolai tanár a digitális munkarend során elszámolható tanóráival kapcsolatosan kért tanácsot hivatalunktól. A panaszos GYES mellett, megbízási szerződéssel, óraadóként tanított egy általános iskolában, és a digitális munkarendre történő átállás alatt az óraelszámolás során a napközis tanórákat a tankerület utasítása alapján a KRÉTA rendszerben elmaradt óráként kellett beállítania, míg a közalkalmazott pedagógusok óráit ilyen esetben is teljesítettnek tekintették és kifizették. Ugyanakkor tény, hogy napközis tevékenységet senki sem végzett.

A munkaügyi panasz előterjesztőjét tájékoztattuk hatáskörünk hiányáról és a hatáskörrel rendelkező szervezetek elérhetőségeiről. (XIII/252/2020/OJBIT)

Egy szülő abban várt megoldást hivatalunktól, hogy az általános iskolai tanárnő a digitális munkarend alatt több alkalommal nem volt hajlandó segíteni az általa megküldött feladatlap megnyitásában. A pedagógus a szülő jelzésére nem reagált, emiatt a panaszos gyermeke nem tudta megírni a témazáró dolgozatot és más feladatot sem, ami ugyanilyen módon került kiadásra. A panasz beérkezését követően a szülő még aznap tájékoztattott, hogy sikerült a tanárnővel és az igazgatónővel megoldani a problémát. (XIII/281/2020/OJBIT)

Egy szülő beadványában a digitális oktatás során tapasztalt tanári eljárás jogosságát kérdőjelezte meg. A tanár úgy íratta meg a panaszos tizenegyedik osztályos gyermekével a dolgozatot, hogy öt-hat osztálytársát is „behívta a Discord felületére” azzal a céllal, hogy a tanár mellett ők is folyamatosan videón figyeljék társuk munkáját. A dolgozatról fázisfotókat kellett küldenie és válaszát végül szóban indokolni. Előzménye, hogy a tanár szerint egy hónappal korábban egy dolgozat írásánál otthon csalt a tanuló, amit a szülő rágalmazásnak tart. Tekintettel arra, hogy a többi osztálytárs dolgozatírása esetén még tanári felügyelet sincs, önállóan dolgozhatnak, a megkülönböztetett bánásmódot és a gyermeke meghurcolását sérelmezte a szülő.

Tájékoztattuk hivatalunk eljárásáról, a jogorvoslat kimerítésének szükségességéről és javasoltuk, hogy jogorvoslati kérelmével forduljon a fenntartóhoz. (XIII/337/2020/OJBIT)

Egy panaszos a középiskolai matematikatanár által a digitális oktatás időszakában íratott témazáró dolgozatok értékelési módját sérelmezte. Beadványában, majd telefonon is előadta, hogy a tanár a dolgozatokat nem értékelte érdemjegyekkel, csak százalékosan, és így rögzítette az e-naplóban, amit a rendszer nem számít át érdemjeggyé, ezért az év végi átlag számítása során figyelmen kívül hagy. Emiatt a panaszos gyermekének az év végi osztályzata is rosszabb lett (hármast helyett kettest). A szülő panasszal fordult a tanárhoz, az osztályfőnökhöz és az igazgatóhoz, de választ nem kapott kérdéseire.

Tájékoztattuk a hivatal eljárásáról és a jogorvoslat lehetőségéről. (XIII/343/2020/OJBIT)

Hivatalunkba panasz érkezett egy szülőtől gyermeke iskolájában a digitális oktatás kapcsán folytatott gyakorlat, valamint egyes tantárgyak év végi osztályozása során tanúsított pedagógushoz nem méltó viselkedés miatt.

A szülő kifogásolta, hogy a digitális oktatás első három hónapja (2020 tavasza) során hetente összesen háromszor 20-25 perces tanórát tartott az osztályfőnök a három fő tantárgyból a harmadikos osztálynak. A további feladatokat részben digitális platformokon, részben a tankönyvekből és munkafüzetekből kellett megoldani mindenféle tanítói segítség nélkül. A heti három tanóra kivételével minden feladatot a tanulókra és szüleikre hárított a tanár, amellyel a szülő otthoni munkavégzését ellehetetlenítette, munkája veszélybe került, ezért kártérítési igényét is megfogalmazta az iskolával szemben.

Sérelmezte továbbá gyermeke vonatkozásában a magyar nyelv és irodalom tantárgyak év végi osztályozását. A gyermek tiszta jeles második félévi teljesítményével sem adta meg az osztályfőnök a lehetőséget arra, hogy javítson félévi jó osztályzatán, ezzel fejlődését nem ismerte el, teljesítményét nem jutalmazta. A szülők az intézményvezető-helyetteshez fordultak, aki azonban sem vizsgálati, sem jogorvoslati lehetőséget nem kínált részükre.

Tájékoztattuk a panaszoszt a hivatalunk eljárásáról, a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről és a fenntartó elérhetőségéről. (XIII/348/2020/OJBIT)

Hivatalunkhoz érkezett panasz abban a kérdésben, hogy a járványhelyzet és a digitális oktatás bevezetése mellett lehet-e buktatni a szakgimnáziumban. A középiskolai tanuló egy szakmai tantárgyból állt bukásra, amelynek oktatása egy hónapos késéssel kezdődött, majd elméletből és gyakorlatból dolgozatot írtak, amelyre javítási lehetőséget is ígért a tanár. A panaszos tanuló élve a lehetőséggel elméletből hármásra, gyakorlatból négyesre felelt, ezért a tanár szóban arról tájékoztatta, hogy megkapja a kettest. Ezzel szemben kiderült, hogy kettes érdemjegyet csak 2.00 átlagtól lehet adni, míg a panaszos átlaga az érintett tantárgyból 1.96.

A jogorvoslat lehetőségéről tájékoztattuk a beadványozót. (XIII/351/2020/OJBIT)

Egy iskola igazgatóhelyettese kereste meg hivatalunkat az iskolát érintő, szülő által közzétett blogbejegyzések miatt. Egy szülő ugyanis mindkét gyermeke otthoni digitális oktatását dokumentálta és az összes levelezést, jegyek beírását, KRÉTA felületet az iskola azonosítójával, jókívánásokat, iskola elérhetőségeit, vezetőség levelezését a szülőkkel, pedagógus személyes levelezését a szülőkkel, tanítók saját, általuk összeállított feladatlapjait teljesen beazonosítható módon, nevekkel ellátva közzétette egy nyilvános fórumon anélkül, hogy az iskola vezetői, pedagógusai ehhez hozzájárultak volna. A beadványozó hangsúlyozta, hogy a tartalom egyáltalán nem bántó, sem sértő, de adatvédelmi aggályokat vet fel.

A panasz beérkezését követően telefonos megkeresésünkre a beadványozó arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy időközben a tankerülettel egyeztetve megkeresték a blog üzemeltetőjét és kérték annak eltávolítását adatvédelmi okokból, amely meg is történt, így a panasz már nem aktuális. Erre tekintettel tájékoztattuk az ügy lezárásáról. (XIII/360/2020/OJBIT)

Hivatalunkhoz fordult egy oktató, aki a technikumban folyó digitális oktatás során sérelmezte, hogy a vezetőség egy-egy tagját „diákként” állandó jelleggel fel kell vennie a digitális tantermekbe. Kérte a helyettest, hogy inkább tanárként vehesse fel, de a vezető ezt nem akarta. Mindezt bizalmatlanságnak érzi a vezetőség részéről, mivel egyértelmű, hogy óralátogatás a mögöttes szándék. Megkérdőjelezte ugyanakkor, hogy a digitális oktatásban az óralátogatás előzetes bejelentés nélkül lehet-e folyamatos.

Az oktatót tájékoztattuk a panasz munkaügyi természetéről. Javasoltuk továbbá, hogy szakképzéssel, valamint felnőttképzéssel kapcsolatos kérdésével a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatalt, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztériumot keresse fel.

(XIII/575/2020/OJBIT)

Egy beadványozó az online oktatás során tapasztalt iskolai feladatokkal kapcsolatban fordult hozzánk. Sérelmezte, hogy biológia tantárgyból az volt a feladat, hogy maszkot kellett varrni, és arra egyes értékelést kapott. (XIII/215/2020/OJBIT)

Egy hozzánk forduló azt sérelmezte, hogy a tanulók nem haladnak a tananyaggal és állítása szerint a napi minimum óraszámot nem érte el az online oktatás során tartott foglalkozások ideje. (XIII/230/2020/OJBIT)

Egy tanuló amiatt élt panasszal, hogy az egyik öt tanító pedagógus az online oktatás bevezetését követően egy hónapig egyáltalán nem jelentkezett. A tanuló javítani kívánt az érintett tantárgyból, így többször kereste tanárát. Végül egy dolgozattal, illetve két szorgalmi feladattal számolt be tudásáról, azonban a szorgalmi feladatokat a pedagógus nem osztályozta le, és így alakította ki az év végi osztályzatot. Tekintettel arra, hogy a panaszos szakképzésben, felnőttképzésben vett részt, így az illetékes fórumokhoz irányítottuk. (XIII/261/2020/OJBIT)

Egy tanuló azzal kereste meg hivatalunkat, hogy kötelezhető-e online órán való részvételre, illetve érheti-e amiatt hátrányos elbírálás (elégtelen osztályzat), hogy nem volt jelen. A tanulót tájékoztattuk, hogy a beadvány idején – a digitális oktatás körében – az online tanórai részvétellel összefüggésben, illetve az arról való hiányzás, mulasztás szankcionálásával kapcsolatban jogszabály általi rendezés nem ismeretes. (XIII/269/2020/OJBIT)

Egy szülő sérelmezte, hogy gyermeke iskolájában a távoktatás miatt a dolgozatírás úgy történt, hogy otthon oldották meg a feladatot a megadott idő alatt, majd azt kellett feltölteni egy online felületre. Egy tantárgyból a dolgozatírást követően a tanár jelezte, hogy bizonyos tanulók dolgozatát nem fogja elfogadni, ezért nekik majd bizonyítaniuk kell a dolgozat eredményét szóban is. A dolgozatot értékelte, de érdemjegyet nem kaptak rá. Ez az eljárás csak azokra a tanulókra vonatkozott, akik az addigi tanulmányaik során gyengébben teljesítettek, és túl jól sikerült a dolgozatuk. A panaszos gyermeke bukásra állt, azonban az említett időszakban folyamatosan javított. A szülőt tájékoztattuk az értékelésről szóló általános állásfoglalásunkról, azzal, hogy a koronavírus (COVID-19) által okozott megváltozott helyzet miatt – a digitális oktatás során – egyéb szempontok is szerepet játszhatnak az értékelési folyamatban. Tájékoztattuk továbbá jogorvoslati lehetőségeiről, hivatalunk eljárásának feltételeiről. (XIII/313/2020/OBJIT)

Egy szaktanár az online órátartás szabályairól érdeklődött alsó, felső tagozaton, illetve gimnáziumban. Szerette volna pontosan ismerni a tanári és tanulói jogokat és köteleességeket. Előadta, hogy az intézményben, ahol tanít, nem kaptak egyértelmű utasításokat arról, hogyan kell oktatniuk járványhelyzet alatt. Az igazgató később számon kért a pedagógusokon olyan tevékenységeket, amiket korábban nem tett feladattá. Tájékoztattuk arról, hogy részletszabályok nem jelentek meg a jogszabályokban, az Oktatási Hivatal által adott útmutatóból tud tájékozódni, valamint a fenntartóhoz tud fordulni. Mivel a panasz munkajogi kérdéseket sérelmezett, a munkajogi per lehetőségéről is tájékoztattuk. (XIII/325/2020/OBJIT)

Egy szülő azzal kereste meg hivatalunkat, hogy gyermeke otthon online dolgozatot írt. Tanára egy olyan feladatsort adott, amit előzőleg egy másik tanár dolgozott ki, és íratott meg a másik csoport diákjaival. A panaszos gyermekének tanára egy kérdés kivételével ugyanazt a feladatsort adta meg a dolgozatban. A panaszos gyermeke pont ezt az egy kérdést nem tudta megválaszolni, és még az interneten sem találta meg a választ rá. Ezért azt az egy választ beírta a másik csoport dolgozatából, ahol csak a válaszok voltak ismertek, a kérdések nem. Ez a válasz rossz lett, és bizonyította, hogy a másik csoport dolgozatából vette a választ. A pedagógus emiatt nulla pontosra értékelte a dolgozatot. A szülőt tájékoztattuk, hogy a számonkérések alkalmával a tanuló általi tisztességtelen eszköz használata minden esetben szankcióval jár. A puskázással a tanuló azt bizonyítja, hogy tudása nem elégséges ahhoz, hogy önállóan válaszolja meg a kérdéseket: azaz, a tudása nem egyezik meg azzal, amit a pedagógus a dolgozatban lát. Amennyiben a puskázás fegyelmezési eszközzel lenne értékelve (intővel, beírással, magatartásjeggyel), úgy a tantárgyi érdemjegy nem a valós képet tükrözné. Így a puskázás olyan jogtalan előnyhöz juttatná az ezen eszközt alkalmazó tanulót, amely alaptalanul eredményezné kedvezőbb megítélését.

Bár a puskázás tiltása kifejezetten nem jelenik meg a köznevelési jogszabályokban, ugyanakkor a köznevelés folyamatában minden szinten szankcionált a jogtalan előnyszerzés. Vizsgákon, felvételi vizsgán, érettségi vizsgán az érvénytelenség, a kizárás következményével járhat, ha valaki tiltott eszközöket vesz igénybe. A puskázás megítélése tehát az oktatás szerves részét képezi, az értékelés során különleges helyzetet eredményez.

Álláspontunk szerint nem jelenti az oktatási jogok sérelmét az, ha a puskázó (vagy egyéb módon tisztességtelen előnyt szerző) tanuló elégtelen érdemjegyet kap. (XIII/331/2020/OJBIT)

Egy szülő azt sérelmezte, hogy az online oktatás során a pedagógus egyáltalán nem, vagy csak késve reagált a gyermek kérdéseire, és így a tanuló nem tudta tartani a feladatra szabott határidőt. Ezáltal hiába készített el egy feladatot, rossz értékelést kapott rá, mert úgy nem fogadták el. Sérelmezte továbbá, hogy a különböző platformokon nem, vagy csak késve, illetve tévesen közölnek információt. Sok problémával magára hagyták a diákokat, és ha kommunikálni próbáltak, nem válaszoltak. A panaszost jogorvoslati lehetőségeiről tájékoztattuk. (XIII/342/2020/OBJIT)

Egy beadványozó kifogásolta, hogy veszélyhelyzetben a szakközépiskola hetente egy alkalomra elrendelte a szakmai gyakorlatot, melyet az iskolán belüli tanteremben, 15-20 fő részvételével tartottak. A panaszos családjában aggodalom merült fel a vírushelyzet miatt, mert idős hozzátartozókkal éltek együtt. Tekintettel arra, hogy a panaszos szakképzésben tanult, így az illetékes fórumokhoz irányítottuk. (XIII/577/2020/OBJIT)

Egy szülő panaszával fordult hivatalunkhoz a járványhelyzet alatt, mivel a tavaszi karantén alatt használt Classroom alkalmazást az újabb online oktatási időszak alatt az iskola a gyermek nevével készített e-mail címmel szeretné használni, szülői közreműködés nélkül. A panaszos szülő jelezte a tanárnak, hogy a Classroom egy Google alkalmazás, ami az ő e-mail címével működik a számítógépen, ezért ha kilép a rendszerből, akkor a gyerek sem tudja használni. A tanár azonban arról tájékoztatta, hogy amennyiben a gyerek nem a saját e-mail címével lép be a Classroomba, hiába van a szülő címével jelen, akkor is hiányzást írnak be az órára. Javasolták a szülőnek, hogy a tanuló a saját telefonjáról csatlakozzon, a szülő azonban nem támogatta a 12 éves gyermek esetében a telefonhasználatot.

Az ügyet jellege alapján a panaszos hozzájárulásával áttettük az Emberi Erőforrások Minisztériumának Köznevelésért Felelős Államtitkárságára. A helyettes államtitkár válaszában tájékoztattott a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hivatal NAIH/2020/7127 számon kiadott tájékoztatásáról a digitális távoktatás adatvédelmi és adatbiztonsági vonatkozásairól. A NAIH jó gyakorlatként nevesíti a panasszal érintett adatbiztonsági intézkedést, amellyel egységes e-mail címeket hoz létre az oktatási intézmény a saját címe (domain neve) alatt annak elkerülése céljából, hogy a digitális távoktatás során a diákok, szülők a saját magán levelezési fiókjukat használják, amely a személyes adatok harmadik országba történő továbbítását vonná maga után.

A helyettes államtitkár hangsúlyozta, hogy a panasszal érintett általános iskola által a gyermek nevével létrehozott egységes e-mail cím teljes mértékben megfelel a NAIH által követendő példaként ajánlott megoldásnak a biztonságos kapcsolattartás megvalósítására. (XIII/588/2020/OJBIT)

Tanulótól érkezett hozzánk kérdés arra vonatkozóan, hogy az online oktatás alatt a járványhelyzetre tekintettel be szabad-e menni az iskolába beszámolni az online leadott anyagból. A tanárok állítása szerint be lehet menni, de a tanuló nem szívesen menne be.

Tájékoztattuk a beadványozót a digitális munkarend bevezetéséről szóló 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozat 2., 3. és 5. pontjaiban foglaltakról. Eszerint a középfokú iskolákban a hat és nyolc évfolyamos gimnáziumok 5-8. évfolyamai kivételével, a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskolákban, valamint a felnőttoktatásban a nevelés-oktatás tantermen kívüli, digitális oktatásban valósul meg. A 3. pont szerint a tanulási folyamat ellenőrzése online, vagy más, személyes találkozást nem igénylő módon történik. Az 5. pont szerint szükség vagy igény esetén – az intézményvezető döntése alapján – egyéni és kiscsoportos konzultációk megszervezése a tantermen kívüli, digitális munkarend ideje alatt is lehetséges.

Tájékoztattuk a panaszost továbbá, hogy lehetősége van kérdését az Emberi Erőforrások Minisztériuma által a járványhelyzetre tekintettel létrehozott tematikus e-mail címre (vedekezesakoznevelésben@emmi.gov.hu) eljuttatni, amelyen a kérdéseket és bejelentéseket a köznevelési szakterület munkatársai válaszolják meg.

(XIII/617/2020/OJBIT)

Egy szülő abban a kérdésben kért tanácsot hivatalunktól, hogy a járványhelyzet miatti digitális oktatás alatt gyermekét a szaktanár nem értékelte semmilyen módon, holott még a normál tanítási rendben, majd azt követően is javítási lehetőséget kért idegen nyelvből, mivel a tanulmányi átlaga 1.5 volt. Az érintett tantárgyból összesen 12 érdemjegyet szerzett a tanuló, amelyből 3-at kapott márciusban, a többi mind első félévben. A szaktanár a meglévő jegyek darabszámára hivatkozva nem adott lehetőséget a javításra, viszont felajánlotta, hogy az egész éves anyagból átfogó dolgozatot írhat, amit szóbeli felelettel egészíthet ki.

Részletesen tájékoztattuk az alábbiak szerint a panaszost az oktatási jogok biztosának értékelésre vonatkozó állásfoglalásáról annak hangsúlyozásával, hogy a panaszban foglaltakat kizárólag vizsgálat keretében van lehetőségünk minősíteni. Felhívtuk a panaszos figyelmét, hogy a koronavírus (COVID-19) által okozott megváltozott helyzet miatt – a digitális oktatás során – egyéb szempontok is szerepet játszhatnak az értékelési folyamatban.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy a jogszabály által meghatározott feltételek szerint joga van ahhoz, hogy az értékeléssel kapcsolatban jogorvoslati eljárást kezdeményezzen az iskola fenntartójánál.

A panaszost végül tájékoztattuk hivatalunk eljárásáról és a jogorvoslat kimerítésének szükségességéről.

(XIII/316/2020/OJBIT)

Egy tanuló az online oktatás időszakában fordult panasszal hivatalunkhoz, miszerint a KRÉTA rendszerben olyan időpontokra is igazolatlan mulasztást rögzítettek, amikor még tanóra sem volt. A panaszost tájékoztattuk a jogorvoslatról, a hivatal eljárásáról.

(XIII/317/2020/OJBIT)

Egy szülő az online oktatás időszakában a hatodik osztályos gyermeke informatika tantárgyból történő értékelésével kapcsolatban kérte hivatalunk állásfoglalását. A tanuló feladata egy prezentáció elkészítése volt a feladat leírásának megfelelően. A tanár az értékelést követően elismerte, hogy az online oktatásban ezt a tananyagot nem tudta leadni, megtanítani, ezért a javításra is lehetőséget adott. A szülő több pontban kifogásolta az értékelést, mivel annak szempontrendszere utólag derült ki, nem rendelkeztek otthon Powerpoint programmal, a jegyet a pedagógus témazárónak írta be, holott a tanár nem volt jelen a témazáró írásakor. A szülő kifogásait követően kaotikussá vált a jegybeírás a gyermeke részére, a mozanaplóban is követhetlenné vált. Az értékelés után készített a tanuló egy javított prezentációt, amelynek az osztályozását a tanár először visszautasította, majd a szülő reklamációja hatására egy hónap elteltével egy új érdemjegy került a naplóba az eredeti prezentációra. A szülő a tanár értékelési módszerét és eljárását inkorrektnek és jogszabályba ütközőnek tartotta.

A panaszost részletesen tájékoztattuk az értékelésre vonatkozó speciális jogszabályi rendelkezésekről és a jogorvoslat lehetőségéről, a fenntartó elérhetőségéről, valamint hivatalunk eljárásáról.

(XIII/322/2020/OJBIT)

Egy szülő egyik gyermeke járványhelyzet alatti kollégiumi elhelyezésével kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Az oktatási intézmény (képzésfejlesztő szakiskola, diákotthon és gyermekotthon) arról tájékoztatta a szülőt, hogy mivel fennálló munkaviszonyt nem tud igazolni, a kollégiumban tanuló és fejlesztő csoportba járó gyermekének is digitális oktatást rendeltek el.

Tájékoztattuk a szülőt a jogorvoslat lehetőségéről, módjáról, a fenntartó adatairól, elérhetőségéről és hivatalunk eljárásáról. (XIII/628/2020/OJBIT)

SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség című fejezetének II. és III. cikkei alapján az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: köznevelési törvény) 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

A bántalmazás, a fizikai fenyegetés, az agresszió jelenségét mutató ügyek kiemelt súlyúak az oktatási jogsérelmek között. Az oktatási jogok biztosának következetesen képviselt álláspontja szerint a legsúlyosabb jogsértés, amely nevelési-oktatási intézményben előfordulhat, a tanulók testi fenyegetése, fizikai bántalmazása. Az emberi, állampolgári, gyermeki és tanulói jogokat a pedagógus nem vonhatja el, azok nem pedagógiai mérlegelés függvényei. Érvényesülésük nem függ attól sem, hogy a gyermek, illetve a tanuló teljesíti-e a kötelességeit az iskolában, tehát a tanulókat megillető alapvető emberi jogok nem állíthatók összefüggésbe a kötelességek teljesítésével.

Egy szülő beadványa szerint egy óvoda intézményvezetője, aki egyben az érintett gyermek óvodapedagógusa, a gyermekek nevelése során olyan módszereket alkalmazott, amelyekkel a gyermeket megfélemlítette, megalázta, bántalmazta, melyek következtében gyermeke pszichológusi ellátásra szorult.

A szülő panaszát elküldte az óvoda fenntartójához, a település önkormányzatához. A képviselő-testület vizsgálatot indított az ügyben, az érintett pedagógust meghallgatta, szakértőket kért fel, az óvodai alkalmazottak kérdőíves megkérdezésére adott megbízást, valamint feljelentést tett kiskorú veszélyeztetésének gyanújával kapcsolatban az illetékes rendőr-főkapitányságon. A képviselő-testület megvizsgálta továbbá a panaszos állítását alátámasztó szülői nyilatkozatokat, valamint az intézményvezető mellett kiálló szülői beadványt is.

A rendőrségi vizsgálat a rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök szerint bűncselekmény elkövetését nem állapította meg, erre tekintettel a rendőrség az eljárást megszüntette. A határozat indokolásában ugyanakkor az eljárás során beszerzett adatok alapján számos megállapítást tett az intézményvezető óvodapedagógusi munkájával kapcsolatban.

A képviselő-testület vizsgálata lezárásaként kifejezetten rögzítette azt az álláspontját, miszerint az óvodavezető leírtak szerint óvodásokkal szemben tanúsított túlzottan szigorú nevelői magatartásának, szülői nyilatkozatok alapján a gyermekek fegyelmezése során alkalmazott egyes nevelési eszközeinek (pl: síró gyermek vigasztalásának megtiltása az óvoda dolgozóinak, agresszív beszéd) nincs helye az óvodában.

A képviselő-testület a vizsgálat kapcsán tudomására jutott káros óvodapedagógusi megnyilvánulások miatt az óvodavezetőt írásbeli figyelmeztetésben részesítette.

Továbbá a határozat tartalmazta, hogy a testület az óvodavezetőtől elvárja, hogy pedagógiai munkája során az alábbi elveket előtérbe helyezve és gyakorlatába beépítve járjon el:

- az óvodáskor az örömteli, felszabadult játék időszaka;
- a gyermekek csak szeretetteljes, családi légkörben, biztonságérzetet adó, érzelmekben gazdag óvodai környezetben lesznek képesek nyitott, aktív, harmonikus egyéniségekké formálódni, érzelmeiket kifejező, együtt érző, toleráns felnőttekké válni;
- a gyermeki személyiség kibontakoztatásához elengedhetetlen a feltétel nélküli elfogadás, az a nevelési attitűd, mely a szereteten alapul, ami biztonságot nyújt a gyermekeknek a harmonikus, egészséges fejlődéshez.

A képviselő-testület továbbá felszólította az óvodavezetőt, hogy törekedjék a panaszos gyermekével való kontaktus minimalizálására.

A rendelkezésünkre álló adatokat megvizsgáltuk, és az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A köznevelési törvény 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vehető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

A fenntartó által lefolytatott vizsgálat megállapította, hogy az érintett óvodapedagógus által alkalmazott pedagógiai módszerek alkalmasak a gyermekek, köztük a panaszos szülő gyermeke oktatási jogainak megsértésére, ezért megtette a szükséges intézkedéseket, melynek ellenőrzéséért a polgármestert és a képviselő-testületet tette felelőssé.

Álláspontunk szerint a fenntartó vizsgálata és a megtett intézkedések alkalmasak voltak az oktatási jogsérelem megszüntetésére, ezért az ügyet lezártuk. (11/2020/OJBIT)

Ebben az évben is érkeztek hivatalunkhoz olyan ügyek, ahol a pedagógusok emberi méltóságot sértő módszereit kifogásolták a szülők. Ezen helyzetekben is sérülnek a tanulók oktatási jogai, hiszen a bántalmazás nemcsak fizikai erőszakkal valósulhat meg, hanem más módon is.

A köznevelési törvény már korábban idézett rendelkezései rögzítik, hogy a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani. A gyermek, tanuló joga, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát a nevelési-oktatási intézmény tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem korlátozható másokat ugyanezen jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, valamint a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását.

Egy szülő beadványában a gyermekét fejlesztő pedagógus bánásmódját, illetve az e panasz elintézésének következtében megvalósult fenntartói személyes egyeztetés alkalmával felvett jegyzőkönyv tartalmát kifogásolta.

A panasz felvetette az oktatási jogok megsértésének gyanúját, ezért eljárást indítottunk. A hivatalunk részére megküldött dokumentáció alapján megállapítottuk, hogy a panasz nyomán az ügyben a fenntartónál vizsgálat indult, az illetékes tankerületi központ személyes egyeztető megbeszélést tartott, melyen részt vett a tankerületi központ képviselője mellett az érintett intézmény vezetője, továbbá a

gyermekével foglalkozó fejlesztőpedagógus is. A személyes egyeztetés során lehetősége nyílt panaszának tartalmát előadni, továbbá a másik fél előadását meghallgatni. A jegyzőkönyv alapján megállapítható, hogy a panaszos gyermeke is személyesen megjelent, továbbá sor került a tanuló személyes, közvetlen meghallgatására is. Az ügyben az intézményvezető – elmondása szerint – felhívta a fejlesztőpedagógus figyelmét a tanulóval szembeni megfelelő hangnem, illetve megfelelő kommunikáció fontosságára. A jegyzőkönyvben továbbá rögzítésre került, hogy a következő tanévtől a tanuló fejlesztését egy másik fejlesztőpedagógus fogja ellátni.

Az egyeztetésen elhangzott azon megoldási javaslat, mely szerint a tanuló fejlesztésére a továbbiakban egy másik évfolyamra járó tanulókkal együtt kerülne sor. Az egyeztetés ezen megegyezéssel zárult, egyetértés mutatkozott mind intézményi, mind a szülő oldaláról abban, hogy a tanulót másik csoportba helyezték át. A megoldási javaslatot tehát az érintettek elfogadták, annak minden oldalát aláírásukkal látták el.

A rendelkezésünkre bocsátott dokumentáció alapján a fentiek szerint megállapítható, hogy a szülő kezdeményezésére személyes egyeztetés során közösen elfogadott egyezség született a tanuló jövőbeli fejlesztésének vonatkozásában. A jegyzőkönyvet a szülő aláírásával látta el. Tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben a jegyzőkönyv tartalmával ellentétes, avagy a jegyzőkönyvből hiányzó tartalmakra hivatkozik, úgy állítását igazolni szükséges: nélkülözhetetlen tehát, hogy bizonyítsa a felvett jegyzőkönyvvel szemben előadott állítását.

Mivel a kérelmező és az intézmény nyilatkozatai ellentmondóak, és a panaszos a nyilatkozatát nem tudta megfelelő bizonyítékokkal alátámasztani, az ügyet lezártuk. (XIII/117/2020/OJBIT)

Egy szülő beadványában sérelmezte, hogy gyermekét az egyik pedagógus hátrányosan megkülönbözteti, gúnyos hangnemben beszél vele, lelki terror alatt tartja. Megalázó bánásmódját nemcsak tanórán, hanem a szünetekben, a folyosón is folytatja.

A beadványozót a jogorvoslati út lehetősége mellett tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény 46. § (2)-(3) bekezdése rögzíti, hogy a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak. (XIII/473/2020/OJBIT)

Egy szülő negyedik osztályos gyermeke tanítójának magatartását kifogásolta panaszában. Elmondása szerint a tanítónő trágár szavakat használ a gyermekek munkájának minősítésére, a hibázó gyermekek fejét belenyomta a tabletbe, amin a feladatot végezték. Történt olyan eset is, amikor fejbe vagy hátba verte a gyereket.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény 46. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak. Ugyanezen szakasz (3) bekezdése szerint a gyermek, tanuló joga, hogy a nevelési és a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, továbbá, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi életéhez és magánéletéhez való jogát a nevelési-oktatási intézmény tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem korlátozható másokat ugyanezen jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási

intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, valamint a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását. (XIII/7/2020/OJBIT)

Az emberi méltóság érvényesülésével összefüggő tájékoztatást adtunk az alábbi ügyekben. (XIII/473/2020/OJBIT, XIII/585/2020/OJBIT, XIII/22/2020/OJBIT)

Egy szülő azt sérelmezte, hogy gyermeke egyik tanára az iskolai farsangi rendezvényen megalázóan bánt gyermekével. Elmondása szerint a farsangi rendezvényre egy közös tánccal készült az osztály. A gyermek a farsang előtt több osztálytársával együtt egy hétig hiányzott, ám a hiányzók közül ő egyedül végül nem szerepelt a műsorban. Amikor a szülők magyarázatot kértek ennek okára, több, szerintük hamis állítás és hangos vita után végül azt tudták meg, hogy az osztály szavazást indított arról, hogy szeretnék-e a gyermek részvételét a műsorban. Mivel a többség nemmel szavazott, az osztályfőnök kizárta őt a táncból. Később az is kiderült, hogy korábban más kérdésekben is sor került a gyermekkel kapcsolatos szavazásra. (XIII/135/2020/OJBIT)

Egy panaszos előadta, hogy gyermekével megalázó módon bántak az iskolában, és a szülővel szemben is sértő módon beszélt a gyermeke tanára. (XIII/131/2020/OJBIT)

Egy panaszos szülő beadványában sérelmezte, hogy első osztályos gyermekét az iskolában betegsége (epilepszia) miatt megalázta a tanítónő, kiabált vele, és más szülők előtt többször elmondta, hogy a gyermek nem abba az iskolába való. (XIII/578/2020/OJBIT)

Az emberi méltóság tiszteletben tartásának kötelezettsége nemcsak a tanulók vonatkozásában merülhet fel a köznevelési intézményekben, hanem a szülőkkel, pedagógusokkal kapcsolatban is.

Egy szülő azért fordult hivatalunkhoz, mert gyermeke iskolájának intézményvezetője becsületsértést és rágalmazást valósított meg vele szemben. Elmondása szerint az intézményvezető durván, tapintatlanul gyalázta, megemelt hangnemben, szitkozódva beszélt vele. Megkérdőjelezte anyai képességeit, alkalmatlannak minősítette őt. Tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény pedagógusi, illetve szülői oldalon is egyaránt rögzíti az emberi méltóság tiszteletben tartásának követelményét. Ezen törvény 62. § (1) bekezdés h) pontja szerint a pedagógus kötelessége, hogy a gyermekek, a tanulók és a szülők, valamint a munkatársak emberi méltóságát és jogait maradéktalanul tiszteletben tartsa, javaslataikra, kérdéseikre érdemi választ adjon. A köznevelési törvény 72. § (1) bekezdésének c) pontja kötelességként rögzíti, hogy a szülő tiszteletben tartsa az óvoda, az iskola, kollégium vezetői, pedagógusai, alkalmazottai emberi méltóságát és jogait, tiszteletet tanúsítson irántuk. Tájékoztattuk továbbá, hogy amennyiben a pedagógus megsérti ezen kötelezettségét, a szülő is jogorvoslati kérelemmel fordulhat saját jogainak megsértése miatt. Informáltuk továbbá, hogy panaszával bírósághoz is fordulhat, azonban ebben az esetben párhuzamos eljárásra nincs lehetőség, hivatalunk vizsgálatára ez esetben nem kerülhet sor. (XIII/585/2020/OJBIT)

Az emberi méltóság az oktatás minden szereplőjét megillető alapjog, annak tiszteletben tartása az oktatás minden szereplőjének kötelessége.

Sajtóértesülés alapján szereztünk tudomást egy köznevelési intézmény testnevelő tanárával szembeni tankerületi eljárásról. A sajtóhírek szerint a pedagógussal szemben a fenntartó eljárást indított, és a vizsgálat nyomán írásbeli figyelmeztetésben részesítették, mivel a tantermen kívüli digitális rend kezdetén egy humoros videóval próbálta felrázni karanténba kényszerült diákjait azzal, hogy egy vasalódeszkán mutatta be a különböző úszógyakorlatokat. Majd a felvétel végén a pedagógus egy dobozos sört és egy chipses zacskót a kezébe fogva azt mondta, hogy „nincs más hátra, mint a megfelelő táplálkozás és folyadékbevitel”, és belekortyolt a sörébe. A felvételen a pedagógus az iskola pólóját viselte.

A Klebelsberg Központ MTI-hez eljuttatott közleménye alapján a testnevelő tanárral kapcsolatban az intézményvezető és az illetékes tankerületi központ mint fenntartó hozott döntést. A sajtóban megjelent információk szerint a videó miatt szülői bejelentés érkezett a tankerülethez. A tankerületi központ arra hivatkozott, hogy a videóban látható gyakorlat balesetveszélyes, ha azt a gyerekek utánozni akarják. A tankerületi központ emiatt döntött úgy, hogy munkáltatói intézkedéssel él. A pedagógussal szembeni vizsgálat megállapította, hogy a pedagógus nem az adott helyzetnek megfelelően járt el, a tankerület sajtóban idézett megállapításai szerint az említett pedagógus az iskola tanárához méltatlan módon, nem kellő komolysággal és szakmaisággal oktatott.

A figyelmeztetésen túl a pedagógust a hírek szerint további megalázó intézkedésekkel sújtották, elvették a csoportjait, még aznap letiltották a tanításról. A pedagógus továbbiakban nem küldhetett a diákoknak semmilyen digitális anyagot, ennek ellenére utasították, hogy a tananyagokat el kell készítenie, és minden reggel el is kellett küldenie a vezetőjének és a tankerületi igazgatónak. Azt is elrendelték a pedagógusnak, hogy tanulmányozza a Nemzeti Pedagóguskar Etikai Kódexét és a Nemzeti Alaptantervet. A sajtóhírek szerint a tankerület vezetője azt is elvárta volna, hogy az igazgató ezekből kérdezze ki a testnevelő tanárt, ez utóbbtól az igazgató végül eltekintett.

Az esettel kapcsolatban az érintett pedagógus több fórumon hangsúlyozta, hogy nyilvánvalóan nem oktatóvideót készített, a humoros videóval karanténba kényszerült diákjait próbálta felrázni. A vele szemben alkalmazott intézkedéseket nagyon megalázónak tartja, hiszen a tanulócsoportjait át kellett adnia a kollégáinak, vagyis annak ellenére, hogy nem függesztették fel, nem taníthatott. Utasították, hogy a tananyagokat el kell készítenie, és minden nap reggel elküldeni az igazgatónak és a tankerületi vezetőnek, ezekre mindössze egyetlen alkalommal kapott reagálást, amikor nem vették észre, hogy előző nap este már átküldte.

A Klebelsberg Központ, miután tudomására jutott az ügy, kérte a tankerületi központ vezetőjét, hogy vizsgálja felül a korábbi döntését, mert az eljárásával nem értenek egyet. A tankerületi igazgató azonban ezt nem tette meg. A Klebelsberg Központnak mint középírányítónak nincs munkáltatói jogköre egyetlen pedagógus esetében sem, ezekkel az iskolaigazgatók, illetve a kinevezés és megszüntetés esetében a tankerületi igazgatók rendelkeznek. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának Sajtó- és Kommunikációs Főosztálya az esethez kapcsolódóan a sajtóban azt nyilatkozta, hogy a tárca egyértelmű túlkapásként értékelte a tankerületi igazgató eljárását.

Az eset nagy visszhangot váltott ki mind a sajtóban, mind a közvéleményben. A tankerületi központ vezetője a sajtóhírek után végül távozott posztjáról, június 15-i hatállyal benyújtotta lemondását, amit az Emberi Erőforrások Minisztériuma elfogadott.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet (a továbbiakban: 40/1999. (X. 8.) OM rendelet) 9. §-a alapján hivatalból azonnali vizsgálatot indítottunk. A vizsgálat keretében – tekintettel a tankerületi igazgató lemondására – felhívtuk a panasszal érintett

tankerületi központ szakmai igazgatóhelyettesét mint megbízott igazgatót, hogy közölje az ügyvel kapcsolatos álláspontját.

A megbízott tankerületi igazgató nyilatkozatában az alábbiakról tájékoztatót. A panasszal érintett eljárás lefolytatására és a kifogásolt intézkedés meghozatalára az eset idején tankerületi igazgatói posztot betöltő vezető hatáskörében került sor. A fentiekre tekintettel a megbízott igazgató a nyilatkozatát az intézmény vezetőjének az ügyvel kapcsolatban keletkezett feljegyzésére, illetve az írásbeli figyelmeztetést tartalmazó levelére alapozta.

A feljegyzés alapján egyértelműen megállapítható, hogy a kifogásolt videó megosztását követő napon lefolytatott telefonbeszélgetés alapján az intézmény vezetője kérte a videó eltávolítását a pedagógustól, mivel azt a pedagógusi hivatással össze nem egyeztethetőnek, méltatlannak és komolytalannak tartotta. A pedagógus az intézményvezető kérésének eleget tett, és azonnal levette a videót. Ezt követően vette fel a kapcsolatot az intézményvezető a tankerületi központ akkori igazgatójával, és az eset felvázolását követően konszenzusos döntés született arról, hogy a pedagógus írásbeli figyelmeztetésben részesül. A figyelmeztetésről szóló hivatalos levelet kézbesítették a pedagógus részére.

Az írásbeli figyelmeztetés indoklásában kifejtettek alapján a pedagógus nem az adott helyzetnek megfelelő módon járt el, megsértve ezzel több jogszabály vonatkozó rendelkezéseit is, ideértve a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 52. § (1) bekezdés c) és d) pontjait az általában elvárható szakértelemről és gondosságról, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 39. § (2) bekezdését, amely szintén a munkaköri feladatok megfelelő ellátásának feltételeit rögzíti, illetve a pedagógusi hivatáshoz méltó magatartás tanúsításának kötelezettségét deklaráló köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés q) pontját, valamint – az egészségre ártalmas fogyasztási cikkek propagálása miatt – az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 38. § (1) bekezdés b) pontját.

A figyelmeztetéssel kapcsolatban személyes egyeztetésre került sor az intézmény vezetője és a pedagógus között, amely során mindkét fél lehetőséget kapott álláspontjának kifejtésére, a pedagógus pedig elfogadta az intézményvezető döntését. Megállapítható, hogy az eljárás lefolytatására és a döntés meghozatalára az intézmény vezetőjének hatáskörében került sor, ezalatt a tankerületi igazgató és a pedagógus között nem történt kapcsolatfelvétel.

A média által hivatkozott további intézkedésekkel kapcsolatban a fenntartó képviselője kifejtette, hogy a tankerületi központ igazgatójának felhívása a Nemzeti Alaptanterv, illetve Kerettanterv tanulmányozására azt a célt szolgálta, hogy ráirányítsa a pedagógus figyelmét arra, hogy a Nemzeti Alaptanterv módosításának következtében milyen koncepcionális, illetve a helyi tanterveket érintő változások bevezetésére kerül sor a következő tanévtől kezdődően. Arról, hogy az említett jogszabályok tartalmáról a pedagógusnak be kellett volna számolni a tankerületi központ igazgatója felé, nincs tudomása. A pedagógus közalkalmazotti jogviszonyának megszüntetésére nem került sor, a munkabérét – tekintettel arra, hogy munkaköri köteletségét a tananyag-fejlesztéssel teljesítette – rendszeresen folyósították a részére, amellett, hogy csoportjainak órákat nem tartott.

Vizsgálatunk során a tényállás tisztázása érdekében személyesen egyeztetünk az eljárásban érintett pedagógussal is. Tájékoztatása szerint az esemény nem volt előzmények nélküli, a kedvezőtlen intézményi megítélése, a vele szembeni negatív vezetői hozzáállás a korábbiakban is érezhető volt. A pedagógus megerősítette az eset kapcsán rá vonatkozóan hozott intézkedések megalázó, méltóságsértő jellegét. Elmondása szerint úgy bántak vele, mintha megbocsáthatatlan bűnt követett volna el, és úgy

érzi, hogy ez az eseménysor a jövőben, ha nyíltan nem is, de burkoltan negatív hatással lehet munkájának, pedagógusi elhivatottságának megítélésével kapcsolatban.

A tankerületi igazgató nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat, információkat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki.

A vizsgált ügyben a rendelkezésre álló információk alapján megállapítható tényállás szerint az érintett pedagógus egy videóportálon osztotta meg az általa készített videót. A cselekményről való tudomásszerzést követően, az intézmény igazgatója kérte a pedagógustól a videó törlését, annak problémás jellegét jelezve a pedagógusnak, aki az intézményvezető kérésének eleget téve azonnal törölte a videót. Ezt követően az igazgató egyeztetett a tankerületi igazgatóval, és az eset kapcsán megállapodtak, hogy a pedagógus írásbeli figyelmeztetésben részesül. A pedagógussal az igazgató egy személyes találkozás keretében beszélte meg a helyzetet, a feljegyzés tanúsága szerint ez alkalommal mindenki elmondhatta az esettel kapcsolatos véleményét, a beszélgetés végén konszenzus született, a pedagógus elfogadta a döntést. A figyelmeztetésről szóló hivatalos levelet kézbesítették a pedagógus részére.

Az írásbeli figyelmeztetésen túl a pedagógussal szemben további intézkedések kerültek meghatározásra. Ezek körét kizárólagosan az esetet követő intézményvezetői feljegyzés rögzíti. A dokumentum szerint ezen intézkedések alkalmazására a pedagógussal szemben a tankerületi igazgató kérésére került sor. A hivatkozott intézkedések konkrétan a következők voltak: a pedagógus nem oszthat meg digitális tananyagokat a csoportjaival, ezt a feladatot kollégái veszik át, a pedagógus a továbbiakban digitális tananyagot fejleszt, erről minden nap beszámol az iskola vezetőjének és a tankerületi igazgatónak. Tanulmányoznia kell a pedagógusok etikai kódexét, a NAT-ot és a kerettanterveket, és minderről a vezetőjének be kell számolnia.

A köznevelés rendszerében a tankerületi központ által fenntartott köznevelési intézményben történő munkáltatói joggyakorlást a köznevelési törvény rögzíti. A köznevelési törvény 61. § (6) bekezdésében foglaltak szerint a tankerületi központ által fenntartott köznevelési intézményben az e törvényben foglalt kivétellel a munkáltatói jogokat az illetékes tankerületi központ vezetője gyakorolja. A tankerületi központ által fenntartott köznevelési intézmény vezetője az adott köznevelési intézmény alkalmazottjai tekintetében – a bérgazdálkodást érintő döntések, a kinevezés és a közalkalmazotti jogviszony megszüntetése kivételével – gyakorolja a munkáltatói jogokat. A tankerületi központ által fenntartott köznevelési intézményben a pedagógus és nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben alkalmazottat a köznevelési intézmény vezetője javaslatára a tankerületi központ vezetője nevezi ki és menti fel.

Vizsgálatunk során megállapítottuk, hogy az érintett pedagógussal szembeni eljárás lefolytatására és munkáltatói döntésként az írásbeli figyelmeztetés meghozatalára az intézményvezető döntése nyomán került sor, ezen intézkedéseket azonban megelőzte a tankerületi igazgatóval történt egyeztetés.

A 40/1999. (X. 8.) OM rendelet alapján az oktatási jogok biztosa hatásköre nem terjed ki a munkajogi természetű kérdések vizsgálatára. Így eljárásunk során nem vizsgáltuk a munkáltatói intézkedésre okot adó cselekményt és az e kapcsán hozott döntések munkajogi megfelelőségét, jogszerűségét. A 40/1999. (X. 8.) OM rendelet alapján az oktatási jogok biztosa az oktatásban részt vevő gyermekeket, tanulókat, hallgatókat, kutatókat, pedagógusokat, oktatókat, a szülőket, valamint azok közösségeit megillető, oktatással kapcsolatos állampolgári jogok érvényesülésének elősegítésében működik közre. Eljárásunk tárgya lehet olyan egyedi ügyben hozott határozat vagy intézkedés, valamint határozat (intézkedés)

elmulasztása, amely a legmagasabb szintű törvényben megfogalmazott jogokat, továbbá az ágazati törvényekben a gyermek, a tanuló, a hallgató, a kutató, a pedagógus, az oktató, valamint a szülő számára biztosított jogokat sérti, vagy a sérelem közvetlen veszélyét idézi elő.

A hivatalunk működése során vizsgált ügyek között a jelen vizsgálat tárgyát képező eset rendkívüli és példanélküli. A pedagógust érintő teljes eljárás, a sajtóban szereplő történet elemeiben és következményeiben felvetette a jogsérelem gyanúját, ezért döntöttünk az eset azonnali vizsgálata mellett. A fenti hatásköri szabályok szerint az eljárásunk középpontjában a tankerület és az intézmény eljárásának vizsgálata állt, amely esetében felmerült a pedagógus jogainak sérelme.

A vizsgálat során megállapított tényállás egyértelműen megerősítette a pedagógussal szemben hozott intézkedéseket, az írásbeli figyelmeztetést, valamint a fenntartó kérése nyomán elrendelt további utasításokat. Ezen rendelkezések körét kizárólagosan az intézményvezetői feljegyzés tartalmazta, ugyanakkor az eljárásban érintett felek egyike sem cáfolta azokat.

Tekintettel arra, hogy a sajtóhíreket követően a tankerület akkori igazgatója lemondott, a megbízott tankerületi igazgató célszerűségi szempontokra alapozott magyarázatot adott nyilatkozatában az írásbeli figyelmeztetésen felüli további intézkedésekre. Álláspontunk szerint azonban az intézményvezetői feljegyzés által rögzítettek, valamint az érintett pedagógusi beszámoló alapján megállapítható, hogy ezek célja az írásbeli figyelmeztetéssel érintett pedagógus nevelési célzatú további megleckéztetése, regulázása volt. Vizsgálati megállapításunk szerint ez a bánásmód az érintett pedagógus vonatkozásában megszégyenítő környezetet hozott létre nemcsak a tanulók, hanem a munkatársak körében is, alkalmas volt az érintett pedagógus emberi méltóságának megsértésére.

Az Alaptörvény a Szabadság és Felelősség című fejezet II. cikkében kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A III. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.

Az ágazati jogszabály, a már korábban idézett köznevelési törvény részletesen szabályozza a pedagógus kötelességeit és jogait, így az Alaptörvényben foglaltakkal egyezően a méltósághoz való jogát is. A köznevelési törvény 63. § (1) bekezdés a) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy személyét mint a pedagógusközösség tagját megbecsüljék, emberi méltóságát és személyiségi jogait tiszteletben tartsák, nevelői, oktatói tevékenységét értékeljék és elismerjék.

Az emberi méltósághoz való jog mindenkit – így az oktatás valamennyi szereplőjét – megillető alkotmányos alapjog, amely alapján tilos a pedagógusoknak bármilyen bántalmazása, megalázása. Ezen alkotmányos alapjog érvényesülése nem függ attól sem, hogy az érintett oktatási szereplők megszegték-e valamely kötelezettségüket.

Mindezeket összegezve álláspontunk szerint az érintett pedagógussal szemben alkalmazott fenntartói, intézményvezetői eljárás egésze és a pedagógussal szemben megfogalmazott további intézkedések a pedagógus emberi méltóságának sérelmét valósították meg.

A fentiek alapján a 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (8) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal az ajánlással fordultunk a fenntartóhoz és az intézményvezetőhöz, hogy a jövőben hatáskörükben tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a pedagógusi felelősségvonalra irányuló hasonló helyzetek kapcsán az érintett pedagógus jogai maradéktalanul érvényesüljenek.

A korábban kifejtettek szerint a pedagógussal szemben megállapított írásbeli figyelmeztetés munkáltatói döntés, amire nincs hatáskörünk. Mivel annak meghozatalára azonban a méltóságsértő

eljárás részeként került sor, a tankerületi igazgató és az intézményvezető számára megfontolásra javasoltuk az írásbeli figyelmeztetés visszavonását.

A megbízott tankerületi igazgató az ajánlásban foglaltak alapján hivatkozott a köznevelési törvény 61. § (6) bekezdésére, ami alapján a tankerületi központnak, mint fenntartónak korlátozottak a döntési jogkörei a fenntartása alá tartozó köznevelési intézmény alkalmazottai felett gyakorolt munkáltatói jogok tekintetében. Nyilatkozata szerint a pedagógussal szemben kirótt intézkedésnek, azaz az írásbeli figyelmeztetésnek a visszavonására ezért tankerületi igazgatóként eljárva nincs hatásköre, erre az érintett intézmény vezetője jogosult.

A megbízott tankerületi igazgató mint fenntartó felé megfogalmazott ajánlásunkat illetően úgy nyilatkozott, hogy természetesen a jövőben is az a cél vezérli a tankerületi központot, hogy a fenntartása alá tartozó intézmények pedagógusainak és az ott tanuló gyermekeknek a jogai biztosítva legyenek, illetve maradéktalanul érvényesülhessenek.

Az intézményvezető is tájékoztatott álláspontjáról, valamint az ajánlás nyomán tett intézkedéseiről a következők szerint. Az írásbeli figyelmeztetés tartalma és annak jogszabályi hivatkozásai a pedagógus által megosztott videó – digitális tananyag – alapján készültek, a pedagógus elfogadta az abban foglaltakat, elismerte, hogy a felsorolt jogszabályokat megsértette. A feljegyzés tartalmazta azokat a további intézkedéseket, melyeket a tankerületi igazgató kérésére kellett az intézményvezetőnek a pedagógussal kapcsolatban alkalmazni.

Tájékoztatása értelmében az ajánlás alapján az intézményvezető a pedagógussal szemben alkalmazott írásbeli figyelmeztetés szóbeli figyelmeztetésre történő módosításáról, illetve a feljegyzésben foglalt intézkedések visszavonásáról döntött. Ezen utóbbi kapcsán az intézményvezető úgy nyilatkozott, hogy az ott felsoroltak közül egyes utasításokat eleve nem hajtott végre, illetve azok a 2020/2021 tanévtől kezdve nem relevánsak. Ezen módosításokról az eljárásban érintett kollégát közvetlenül írásban tájékoztatta. Továbbá az ügy kapcsán az igazgató úgy nyilatkozott, hogy intézményvezetőként elkötelezett a tanulók egészséges testi és lelki fejlődésének biztosítására és ehhez való jogaiknak védelmére, valamint az intézmény dolgozói jogainak érvényesülése érdekében.

A fentiekre tekintettel az ügyet lezártuk. (XIII/383/2020/OJBIT)

Hivatalunkhoz több olyan panasszal fordultak, melyekben a tanulók közötti bántalmazás, agresszió jelenik meg. Az erőszak olyan jelenség, amely túlmutat az iskolán, pusztán iskolai eszközökkel, a nevelési-oktatási intézmény keretei között nem lehet sikeresen küzdeni ellene. Az iskolai agresszió tipikus fajtája, amikor a tanulók egymással szemben tanúsítanak agresszív magatartást.

A nevelési-oktatási intézményben előforduló gyermekek, tanulók közötti konfliktusok, bántalmazások esetén mindig felmerül az intézmény felügyeleti kötelezettségének kérdése. A köznevelési törvény 25. § (5) bekezdése szerint ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között definiálja a felügyelet fogalmát. Eszerint a gyermek, tanuló felügyelete a nevelési-oktatási intézményben: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről való gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a pedagógiai program

részeként kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A gyermekek, tanulók egészségét és biztonságát tehát minden veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. A pedagógus kiemelt kötelessége, hogy a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával. A felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredő kiemelt pedagógusi kötelesség, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a gyermekek, tanulótársak közötti bántalmazásokhoz vezetnek.

A szülői panasz szerint gyermekét fél éve bántják társai az iskolában, de a pedagógus nem tett semmit a bántalmazások ellen. Elmondása szerint két-három gyermek terrorizálja a többieket. (XIII/69/2020/OJBIT)

Egy édesanya elmondása szerint kisfiát az iskola udvarán két idősebb tanuló bántalmazta a tanórák közötti szünetben. A szülő az iskola udvarán kérte, hogy fia mutassa meg neki a bántalmazó gyermekeket, de az igazgatóhelyettes nemtetszését fejezte ki emiatt. (XIII/79/2020/OJBIT)

A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet) 131. § (3) bekezdése kimondja azt is, hogy abban az esetben, ha a pedagógus a gyermek, a tanuló bántalmazását vagy deviáns viselkedésformákat észlel, az adott osztály vagy tanulócsoport nevelésében, oktatásában közreműködők bevonásával esetmegbeszélést kezdeményez, majd a pedagógusokkal közösen feltárja azokat a lehetséges okokat, amelyek a viselkedés sajátos formájához vezethettek. A konfliktusban érintett gyermekek, tanulók az iskolapszichológus kiemelt segítségével részesülnek.

Ilyen konfliktusok esetén azonban mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak – akár külső segítség bevonásával történő – feltárása és megfelelő kezelése is.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 129. § (2)-(3) bekezdései szerint a nevelési-oktatási intézmény közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, a gyermekjogi képviselővel, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, megkeresi a gyermek- és ifjúságvédelmi szolgálatot vagy más, az ifjúságvédelem területen működő szervezetet, hatóságot, amely javaslatot tesz további intézkedésekre.

Az intézményvezető hatáskörébe tartozik, hogy amennyiben a nehezen fegyelmezhető gyermeknél magatartási zavart, a beilleszkedési képesség sérülését észleli, akkor felhívja a szülőt, hogy forduljon gyermekével a járási pedagógiai szakszolgálathoz.

A köznevelési törvény által bevezetett fogalomhasználat szerint a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanulónak minősül mind a sajátos nevelési igényű, mind a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló.

A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet) 17. § (1) bekezdése rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit.

A helyzet megítéléséhez mindenképpen szükséges a gyermek állapotának vizsgálata, esetében pontos diagnózis felállítása, hiszen ezen információk alapján dönthető el, hogy jelenleg állapotának megfelelő intézményben tanul-e. Hiszen amennyiben a tanuló vizsgálata nyomán megállapítást nyer a sajátos nevelési igény, akkor a tanuló számára a szakértői bizottság fog nevelési-oktatási intézményt kijelölni az általa kiállított szakértői véleményben, mivel a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló esetében a fogyatékoságnak megfelelő intézmény kijelöléséről a szakértői bizottság rendelkezik. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a köznevelési törvény 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel.

Amennyiben a szakértői bizottság vizsgálata alapján a gyermeknél, a tanulónál sem a beilleszkedési, sem a tanulási, sem a magatartási nehézség, sem a sajátos nevelési igény nem állapítható meg, de eredményes óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez, oktatásához iskolapszichológiai, óvodapszichológiai vagy logopédiai ellátásba vétele indokolt, a szakértői bizottság a megfelelő ellátásba vételét kezdeményezi.

A szakértői vizsgálat általában a szülő kérelmére, illetve egyetértésével indul, ám ennek szükségessége alól kivételt tesz a köznevelési törvény 47. § (6) bekezdése, miszerint a gyermek, tanuló érdekében az illetékes tankerületi központ kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Az illetékes tankerületi központ dönt a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, a logopédiai ellátással, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben. A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A szakértői vizsgálaton való részvétel érdekében szükséges utazás költségeit a társadalombiztosítás a szülőnek megtéríti.

Az érintett gyermekkel kapcsolatban lefolytatott fenti eljárásokról a többi szülő nem kaphat tájékoztatást. Amennyiben valamely gyermek jogai az intézmény felügyeleti kötelezettségének ellátása miatt sérülnek az iskolában, minden szülő – saját gyermeke jogai védelmében – jogorvoslással tud élni.

A személyi szabadságjogok között kell beszélnünk a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogról, melynek sérelme gyakorta megtörténik a köznevelési intézményekben. Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség cím XIII. cikkében szabályozza a tulajdonhoz való jogot. Eszerint mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.

Egy panaszos az iskolai mobiltelefon-használattal kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását.

A mobiltelefonok elvételével kapcsolatban a következő állásfoglalást alakítottuk ki. Tájékoztatjuk, hogy a tulajdonhoz fűződő jog alkotmányos alapjog. Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség cím XIII. cikkében szabályozza a tulajdonhoz való jogot. Eszerint mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.

Amennyiben a tanuló az iskolában magánál tart egy tárgyat, akkor tulajdonjogából eredő egyik részjogosítványát gyakorolja. A tanuló által elkövetett köteleességszegés alapos gyanúja sem függesztheti fel e jogokat. Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség cím I. cikk (3) bekezdésében mondja ki, hogy az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Kizárólag tehát néhány, törvény által szabályozott szűk körben (például jogos védelem, végszükség) van lehetőség ideiglenesen, arányosan és a szükséges mértékben korlátozni a tanuló jogait, ha mások személye, javai vagy a közérdek sérül.

Ilyen törvényi korlátozást fogalmaz meg a köznevelési törvény 25. §-ának (3) bekezdése is, mely szerint a házirend előírhatja az óvodába, iskolába, kollégiumba a gyermekek, tanulók által bevitt dolgok megőrzőben, öltözőben való elhelyezését vagy a bevitel bejelentését. A házirend az óvodába járáshoz, a tanulói jogviszonyból, kollégiumi tagsági viszonyból származó kötelezettségek teljesítéséhez, jogok gyakorlásához nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha az előírt szabályokat megszegik, a bekövetkezett kárért a nevelési-oktatási intézmény nem felel.

Az említett korlátozás azonban nem jelent teljes körű, általános felhatalmazást. Fontos látni, hogy a jogszabályhely alapján az iskolák nem tilthatnak ki tetszőlegesen mindenféle, a tanuláshoz nem szükséges tárgyat. Annak a döntésnek, hogy valamit kitiltanak, ésszerűnek kell lennie, soha nem lehet önkényes. Általánosságban elmondható, hogy azok a tárgyak, amelyeket az emberek az adott helyre általában magukkal visznek, nem tilthatók ki, mert ez indokolatlanul széles mértékben korlátozná a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogot. Álláspontunk szerint napjainkban a mobiltelefon olyan használati eszköz, amelyet az emberek – így a tanulók is – rendszeresen hordanak, folyamatosan használnak, és maguknál tartanak szinte mindig.

A tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelének megtiltása, korlátozása vagy feltételhez kötése két jogkövetkezményében élesen elkülönülő csoportra bontható. Egyrésztől kitilthatóak az olyan dolgok, amelyek valamely a jogszabályban előírt tanulói jogot sértenek, illetve nevesített tanulói kötelezettséggel ellentétesek. Például a tanulók egészségére, illetve testi épségére veszélyes dolognak az oktatási intézménybe való

behozatalát megtilthatja az iskola házirendje. Egy ilyen dolognak az intézménybe való bevitelére ugyanis többek között sérti a tanulóknak a köznevelési törvény 46. § (3) bekezdés b) pontjában külön nevesített jogát, hogy a nevelési és a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák őket. Emellett a tanuló cselekményével megsérti a köznevelési törvény 46. § (1) bekezdés e) pontjában előírt kötelezettségét, hogy óvja saját és társai testi épségét. Ha a pedagógus ilyen tárgy behozatalát észleli, akkor azt természetesen elveheti a tanulótól, ami egyébként a törvény 62. § (1) bekezdés g) pontjából is adódik, miszerint a pedagógusnak kötelessége, hogy a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával.

A fentiek értelmében tehát a pedagógus az egészségre, illetve a testi épségre veszélyes dolgokat a tanulótól elveheti és azokat a dolog jellegéből adódóan csak a szülőnek, illetve hatósági személynek adhatja ki. Továbbá az ilyen esetekben, mivel a tanuló kötelességszegést követett el, vele szemben fegyelmező intézkedés alkalmazása, illetve fegyelmi eljárás megindítása is indokolt lehet.

Ettől teljesen elkülönülő, másik esetkör, amikor az iskola a köznevelési törvény fent idézett 25. § (3) bekezdése alapján azért tiltja vagy korlátozza, illetve köti feltételhez egy tárgynak az iskolába történő behozatalát, hogy ezzel saját kárfelelősségét csökkentse. Ha egy dolognak az iskolában történő birtoklása nem sért, illetve nem veszélyeztet törvényben nevesített jogot, illetve a pedagógus nem kapott törvényi felhatalmazást a tulajdonjog ilyen mértékű korlátozására, akkor a tárgyat a tanulótól nem veheti el. A köznevelési törvény előbb említett (25. § (3) bekezdés) rendelkezése csupán az intézmény kárfelelősségének mérséklésére hivatott. A jogszabály céljából következik, hogy amennyiben a tanuló a házirend előírásának ellenére a tárgyat az iskolába beviszi, annak bevitelét nem jelenti be, illetve a dolgot nem kívánja a megőrzőben elhelyezni, attól még nem sújtható a dolog elvitelével vagy bármely más fegyelmező intézkedéssel. Ilyen jellegű szabályozás ugyanis túlzott mértékben korlátozná a tulajdonjogból eredő és a tulajdonost illető rendelkezési jogosultságot. A törvény azért nevesíti külön a jogkövetkezményt, a kárfelelősségnek a szándékos károkozásra történő korlátozását, mert ebben az esetben csak ilyen szinten szeretné az alapjogot korlátozni. Ennek megfelelően az intézmény házirendjében kitilthatóak például a feltűnően nagy értékű mobiltelefonok, csakúgy mint a nagy értékű ékszerek. Azonban, ha a pedagógus azt észleli, hogy a tanuló ennek a szabálynak a megszegésével tart magánál ilyen tárgyat, akkor a tanulótól nem veheti el a dolgot, a pedagógusnak csupán fel kell hívnia a gyermek figyelmét, ha a fenti szabályt nem tartja be, akkor a dologban keletkezett kárért az intézmény csak szándékos károkozás esetén felel. A pedagógus emellett felhívhatja a kiskorú tanuló törvényes képviselőjének a figyelmét is, hogy a gyermeknél az iskolából kitiltott tárgyat láttak. Azonban a törvény csak a szülőt hatalmazza fel arra, hogy a kiskorú gyermek tulajdona felett rendelkezessen, ezért ha a szülő nem kívánta megakadályozni, hogy a gyermek az adott tárgyat az iskolába elvigye, ennek felülbírálatára a pedagógus nem jogosult.

Lényeges továbbá megemlíteni, a fentiek nem jelentik azt, hogy a tanulók ne lennének felelősségre vonhatók, ha a tanórán nem a tananyaggal, hanem bármilyen más dologgal, így a mobiltelefonjukkal foglalkoznak. A nevelési-oktatási intézményekben ugyanis a pedagógus kötelezettsége, hogy a tanítás zavartalanul történjen. Ennek keretében, amennyiben a rend másképpen nem biztosítható, elveheti a tanulóktól azt a zavaró eszközt, amely megakadályozza, hogy a tanuló vagy társai a tanulásra koncentrálhassanak. Ez az intézkedés a tulajdonjog jogszerű korlátozásának minősül. Figyelemmel kell lenni azonban a

jogkorlátozás céljára. Mivel a cél az volt, hogy a tanuló ne mással, hanem az órai anyaggal foglalkozzon, a korlátozás – a dolog elvétele – is csak addig terjedhet, amíg ez a cél fennáll. Ez a gyakorlatban azt jelenti, mielőtt az órának vége, a cél megszűnt, a dolgot vissza kell adni, ilyenkor a pedagógus a tanuló tulajdonában lévő tárgyat nem tarthatja többé magánál. Amennyiben tehát a tanuló mobiltelefonjával akadályozza a tanítást, tőle a mobiltelefon elvehető, azonban amikor a foglalkozásnak vége, a pedagógus köteles azonnal visszaadni a dolgot tulajdonosának. A pedagógus tehát jogszerűen nem zárhatja el a tanuló mobiltelefonját. Más szankcióval, úgymint fegyelmező intézkedésekkel és fegyelmi eljárással kell a tanulót a jogkövető magatartásra rábírni. A tanulót ugyanis a dolog jogos birtokosának kell tekinteni, akit a Polgári Törvénykönyv szerint megillet a birtokvédelem azokkal szemben, akik őt birtokától jogalap nélkül megfosztják. A tanórát zavaró helyzet megszüntetése és a többi tanuló tanuláshoz való jogának védelme jogalapot biztosít a dolog elvételére. Azonban amint ez az állapot megszűnt (azaz legkésőbb a tanóra végén) a pedagógus jogalap nélkül birtokolja a dolgot és a Polgári Törvénykönyv szerint köteles azt a birtoklásra jogosultnak, ebben az esetben a tanulónak kiadni. Amennyiben ezt nem teszi meg a pedagógus, rosszhiszemű birtokossá válik, és felelős lesz minden olyan, a dolgot érintő kárért, ami a jogosultnál nem következett volna be.

A fentiek mellett tájékoztattuk a panaszost hivatalunk hatásköri szabályairól, valamint a köznevelési törvényben foglalt jogorvoslati lehetőségről. (XIII/58/2020/OJBIT)

A koronavírus által okozott járványhelyzetre tekintettel a maszkviselés központi kérdéssé vált az intézményekben.

Az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalához forduló panaszos szakmai állásfoglalást kért arról, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók, így különösen a Down-szindrómás és autista gyermekeknél kötelező-e a szájmazsk hordása az iskolában, tömegközlekedésen, ha a gyermek állapotánál fogva nem viseli el azt, hogy a maszk a száján és az orrán van. Jelzése szerint több érintett családnál felmerült ez a kérdés, így arról kért tájékoztatást a hozzánk forduló, hogy mely rendelet szabályozza a kérdéskört.

A fent hivatkozott beadványban foglaltakkal kapcsolatban megkerestük az Emberi Erőforrások Minisztériuma köznevelésért felelős államtitkárát, és kiemelten az oktatási részre koncentrálnak szakmai álláspontját kértük a kérdéskörrel kapcsolatban. A köznevelési szakterület a felvetett kérdésekkel kapcsolatban az alábbi tájékoztatást adta.

„A 2020/2021. tanévben a köznevelési intézményekben a járványügyi készenlét idején alkalmazandó eljárásrendről szóló intézkedési terv (a továbbiakban: Intézkedési terv) a nevelés-oktatás folyamatát speciális mederbe terelte. Az Intézkedési terv olyan eljárásrendet ír elő, amely a nevelés-oktatás teljes folyamatát áthatja (osztálytermek használata, távolságtartás, maszkhasználat, fertőtlenítés, elhelyezkedés, stb.), a nevelés-oktatás szerves részévé, napi rutinná válik – még célzottan erre irányuló aktív tanítási helyzetek és foglalkozások nélkül is – a tanulók számára. Így ezen tevékenységek a pedagógiai munkába ágyazódnak, az egészségének védelme érdekében elvárt viselkedési normák a tanulók számára a mindennapi tevékenységek részévé válnak (egyes elemek nevesítve is megjelennek az Intézkedési tervben: „A személyi higiéné alapvető szabályairól a gyermekek, tanulók kapjanak részletes, az adott korosztálynak megfelelő szintű tájékoztatást. A gyermekeknek tanítsák meg az úgynevezett köhögési etikettet: papír zsebkendő használata köhögéskor, tüsszentéskor, majd a használt zsebkendő szemetes kukába dobása és alapos kézmosás, esetleg kézfertőtlenítés.”)

A szakterület válaszában hivatkozott az idézett Intézkedési tervre, rögzítve azt, hogy a szóban forgó maszkhasználat a legtöbb esetben lehetőség (bár valóban erőteljesen javasolt) és nem kötelezettség a nevelési-oktatási folyamatok alatt.

Szakmai álláspontjuk alapján a maszk viselése egyebekben ugyanúgy megtanítható még a panaszban jelzett Down-szindrómás, autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek számára is, ahogyan például a sapka vagy a nadrág viselése.

Tájékoztattuk továbbá, hogy a kérdéskör kapcsán személyesen konzultáltunk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karának szakembereivel a felvetett problémakör gyógypedagógiai szakmai megítélése érdekében. A kapott iránymutatás alapján a panaszos figyelmébe ajánlottuk az Autisták Országos Szövetségének honlapját, ahol szakemberek által összeállított könnyen érthető (képekkel, fotókkal kiegészített) tájékoztatók és letölthető vizuális folyamatábrák és videómodellek találhatók, amik segíthetnek az érintett gyermekekkel, tanulókkal megérteni vagy megbeszélni a koronavírus miatt jelenleg kialakult helyzetet. A javasolt tartalmak itt érhetők el: <http://aosz.hu/koronavirus/>. (XIII/500/2020/OJBIT)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Tanszabadságból eredő jogok

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség című fejezetének a XI. cikke alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország az állampolgárok művelődéshez való jogát a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. A művelődéshez való jog önmagán túlmutató jelentőségét adja, hogy az más alapvető emberi jogok érvényesülésének feltétele és eszköze is egyben.

A köznevelési alapeladatok között első helyen jelenik meg a köznevelési törvényben az óvodai nevelés, melyben megvalósul a köznevelési intézményekben folyó pedagógiai munka első szakasza. Az óvodai nevelés – főszabály szerint – a gyermek hároméves korában kezdődik, és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi.

2015. szeptember 1-jétől az óvodai nevelés a gyermek hároméves korától kötelező, e kötelezettség alól csak külön engedéllyel lehet mentesülni.

A kötelező óvodáztatás fényében sajátos helyzetet teremt, ha a gyermek óvodai beíratás előtt áll, azonban a településen, ahol lakik, nincs állami óvoda.

Hivatalunkba panasz érkezett egy szülőtől, akinek gyermeke óvodai beíratás előtt állt, azonban a településen, ahol laknak nem volt állami óvoda, ezért a helyi önkormányzat feladatellátási szerződést kötött a szomszéd településen található magánóvodával. A szülő tájékoztatása szerint azonban ez az intézmény havi 45.000,- forint szülői hozzájárulás ellenében venné fel gyermekét.

Megkeresésünkre a lakóhely szerinti település polgármestere arról tájékoztatott bennünket, hogy a 18 éve önállósult településnek a szétválás során semmilyen intézmény, illetve intézményi célt szolgáló épület nem került a vagyonába. Az óvodai feladatok ellátására az önkormányzat nagy energiákat fordít. A község számára az óvodai korban lévő általános gyermeklétszámnak megfelelő, két csoportos saját óvodai intézmény létrehozása beláthatatlanul magas költségekkel járna, azt az önkormányzat létrehozni sem tudná (még pályázati támogatással együtt se), és a fenntartási költségek teljes mértékben ellehetetlenítenék az önkormányzat működését.

Ezért feladatellátási szerződés kötésével látja el a feladatokat, amely még így is nagy nehézségbe ütközik, mivel a környéken hatalmas az óvodai férőhelyhiány. Más lehetőség híján ezért az önkormányzat jelenleg egy magánintézménnyel (magánóvoda) kötött feladatellátási megállapodást, amely alapján a gyermekek után 35.000,- Ft/fő/hónap hozzájárulást fizet az önkormányzat, az intézmény pedig a helyi gyermekek szüleinek további kedvezményt is ad.

A magánóvoda a kötelező óvodai ellátáson felül számtalan plusz szolgáltatást nyújt (angol nyelvű délutáni foglalkozás, meseterápia, mozgásfejlesztés, egyéni fejlesztés, kognitív részképesség-fejlesztés, pszichológiai szolgáltatás, havi színházi programok és kirándulások és tisztálkodási felszerelés biztosítása). Ezek a plusz szolgáltatások a nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet) 34. §-a szerinti „térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások”, melyek elválaszthatatlan részét képezik a magánóvoda jóváhagyott pedagógiai programjának. A panaszos által sérelmezett 45.000,- Ft összegű havi szülői hozzájárulás két tételből tevődik össze: napi 950,- Ft összegű étkezési költség, a fennmaradó 25.000,- Ft pedig a költség-hozzájárulás, mely a „térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások” fedezetét jelenti. Álláspontja szerint a köznevelési törvény 8. §-ában és a 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 34. §-ában meghatározott alapfeladatokat az intézmény térítésmentesen látja el, költség-hozzájárulást csupán a „térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások” után kér, az önkormányzat és az intézmény közötti megállapodásnak megfelelően. Emellett kezdeményezte az önkormányzat a feladatellátási megállapodás megszüntetését és új köznevelési megállapodás megkötését. Vállalta, hogy összehív egy szülői értekezletet, ahol részletesen beszámol a fentiekről és felhívja a szülők figyelmét arra, hogy az alapellátás ingyenes, a 25.000,- Ft a „térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások” utáni költségtérítést jelenti. Tájékoztatja a szülőket továbbá arról, hogy ez elvileg nem kötelezően igénybe veendő szolgáltatás, viszont az alapellátás és a plusz szolgáltatás együtt képezik a pedagógiai program részét, ezért arra kéri a szülőket, hogy ha lehet, önként vállalják a fenti összeg megfizetését. Abban az esetben, ha a szülő anyagi helyzete miatt nem tudja megfizetni a térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások utáni költségtérítést, ezért a polgármesteri hivatal megkezdte a települési támogatásról és az egyéb szociális ellátásról szóló önkormányzati rendelet módosításának előkészítését, melyben erre vonatkozóan egy támogatási formát kíván létrehozni. Így a településen lakó valamennyi gyermek emelt szintű óvodai ellátást tud majd igénybe venni.

A rendelkezésre álló dokumentumokat összevetettük a jogszabályok rendelkezéseivel, és ez alapján a következő állásfoglalást alakítottuk ki.

A köznevelési törvény 8. § (2) bekezdése alapján a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdés 6. pontja alapján a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok között szerepel az óvodai ellátás.

A köznevelési törvény 2. § (3)-(4) bekezdése szerint köznevelési intézményt az állam, valamint e törvény keretei között a nemzetiségi önkormányzat, az egyházi jogi személy, a vallási egyesület vagy más személy vagy szervezet alapíthat és tarthat fenn, ha a tevékenység folytatásának jogát – jogszabályban foglaltak szerint – megszerezte. Óvodát települési önkormányzat is alapíthat és fenntarthat.

A köznevelési törvény 74. § (1)-(2) bekezdése kimondja, hogy az állam gondoskodik – az óvodai nevelés, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelése, a többi gyermekkel együtt nevelhető, sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése kivételével – a köznevelési alapfeladatok ellátásáról. A köznevelési feladatokat az állam intézmény alapításával és fenntartásával, továbbá az egyházi köznevelési intézmény, a nemzetiségi önkormányzat fenntartásában álló vagy a magán köznevelési intézmény útján látja el, a fenntartóval az állam köznevelési szerződést köthet. Az óvodai nevelésről, a nemzetiséghez tartozók óvodai neveléséről, a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai neveléséről a települési önkormányzat vagy társulása intézmény alapítása és fenntartása vagy köznevelési szerződés révén gondoskodik.

A köznevelési törvény 2. § (2) bekezdése alapján az állami, települési önkormányzati fenntartású intézményekben, továbbá az állami feladatellátásban részt vevő más fenntartású intézményben az óvodai nevelés, az óvodai nevelést és az iskolai nevelés-oktatást kiegészítő pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele, valamint a kollégiumi ellátás az ingyenes oktatásban részt vevő, e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő gyermekek, tanulók számára térítésmentes.

A 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet szabályozza a térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladatok körét. A 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján az állami szerv, a tankerületi központ, az állami felsőoktatási intézmény, a települési önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat (a települési és a nemzetiség önkormányzat a továbbiakban együtt: önkormányzat) és az önkormányzati társulás által fenntartott óvodában térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladat az óvodai foglalkozás és a heti kötelező időkeret terhére a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő, a tartósan beteg és a sajátos nevelési igényű gyermek számára megszervezett felzárkóztató foglalkozás, valamint a gyermekek – rendeletben meghatározott – egészségfejlesztése, a kötelező rendszeres egészségügyi felügyelete. E rendelet 14. címe rendelkezik a térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatásokról, köztük a 33. §-ban meg nem határozott egyéb foglalkozásokról.

A fentiek alapján az óvodai nevelésben történő részvétel minden harmadik életévét betöltött gyermek számára kötelező és ingyenes szolgáltatás, melyet a települési önkormányzat köteles biztosítani. A szolgáltatás biztosítása történhet óvoda fenntartásával vagy köznevelési szerződés megkötésével. Amennyiben az önkormányzat a feladatellátási kötelezettségének végrehajtásáról köznevelési szerződés megkötésével gondoskodik, ez nem mentesíti a térítésmentes szolgáltatás biztosításának kötelezettsége alól.

A polgármester nyilatkozata értelmében a község az óvodai szolgáltatást köznevelési szerződés útján biztosítja, melynek végrehajtása során a szolgáltatást igénybe vevő szülők az alapszolgáltatást

ingyenesen vehetik igénybe, fizetési kötelezettség az alapszolgáltatáson felül járó egyéb foglalkozások igénybevételéért terheli őket, azonban az óvoda pedagógiai programja az ingyenesen és a fizetési kötelezettség ellenében igénybe vehető szolgáltatásokat szerves egységben tartalmazza, azok egymástól el nem választhatóak. A szülők tehát nem tehetik meg, hogy választásuk szerint kizárólag az ingyenes szolgáltatásokat vegyék igénybe, fizetési kötelezettség mindenképpen terheli őket.

Ennek alapján megállapítottuk, hogy az érintett településen lakó óvodás korú gyermekek nem élhetnek az ingyenes óvodai ellátás törvényben biztosított jogával, az óvodai szolgáltatást számukra csak térítésköteles szolgáltatásként biztosítja a települési önkormányzat. Ez a helyzet az oktatási jogok sérülését eredményezi minden olyan szülő tekintetében, akiket a fizetési kötelezettség terheli. Ezért kezdeményezéssel fordultunk az önkormányzat képviselője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy minden szülő igénybe vehesse gyermeke számára a térítésmentes óvodai ellátást.

A polgármester a kezdeményezésünkre adott válaszában arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a nevezett intézménnyel a köznevelési szerződés aláírásának előkészítése megkezdődött, várhatóan egy hónap múlva kerül a képviselő-testület által elfogadásra és aláírásra. A vállalt cselekvési terv megvalósítását megkezdte, mely alapján a szülői értekezlet megtartotta és ismertette a szülőkkel a tényállást. Tájékoztatta őket arról, hogy az alapellátás ingyenes, a 45.000,- Ft a „térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások” utáni költségterítést jelenti. Erre vonatkozóan a szülők – 1 kivétellel – elfogadó nyilatkozatot írtak alá. A képviselő-testület megalkotta a települési támogatásról és az egyéb szociális ellátásokról szóló önkormányzati rendelet módosítását, melyben megteremtették az óvodai ellátás támogatására vonatkozó jogintézményt, mely alapján gyakorlatilag térítésmentesen veheti igénybe az óvodai ellátást az a gyermek, akinek családjában az egy főre eső havi jövedelem az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 500%-át nem haladja meg, és a településen bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezik. Ennek eredményeként a szülőt csak a 20.000,- Ft/hó költség terheli, amit minden alapellátást végző óvodában is be kell fizetni étkezési díjként. A polgármester megkereste azokat a környező településeket, amelyek saját fenntartású óvodával rendelkeznek, kérve őket annak megvizsgálására, hogy tudnának-e férőhelyet biztosítani (természetesen az önkormányzat által finanszírozott formában) esetlegesen az érintett település gyermekei számára. Amennyiben pozitív választ kapnak, úgy a képviselő-testület kész a szükséges megállapodások megkötésére és a finanszírozási háttér biztosítására.

Összességében a polgármester arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a fentiek alapján nincs olyan gyermek, aki – gyakorlati értelemben – ne tudná igénybe venni a magánóvoda teljes szolgáltatási palettáját. Az anyagi akadályokat elhárították az óvodai szolgáltatás igénybevételétől: akinek nem áll módjában vállalni, azt csupán a mindenhol – az alapellátást végző intézményekre jellemző – szokásos költség terheli. Hivatalunk ismételten tájékoztatta a polgármestert, hogy a hivatkozott jogszabályi rendelkezések betartásától az önkormányzat mint intézményfenntartó nem tekinthet el. Amennyiben az önkormányzat a feladatellátási kötelezettségének végrehajtásáról köznevelési szerződés megkötésével gondoskodik, ez nem mentesíti a térítésmentes szolgáltatás biztosításának kötelezettsége alól. Abban az esetben, ha egy óvoda a kötelező, térítésmentesen biztosított szolgáltatások mellett további, fizetési kötelezettség ellenében igénybe vehető szolgáltatásokat is nyújt, úgy azok igénybevétele a szülő számára nem lehet kötelező. Mivel a polgármester tájékoztatása szerint ezen szolgáltatások a magánóvodában a pedagógiai program részei, nem választhatóak külön a térítésmentes szolgáltatásoktól.

Álláspontunk szerint a köznevelési törvény 2. § (2) bekezdésében megfogalmazottak alkalmazásától ebben az esetben sem tekinthet el az önkormányzat. Eszerint az állami, települési önkormányzati fenntartású intézményekben, az óvodai nevelés az ingyenes oktatásban részt vevő, e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő gyermekek, tanulók számára térítésmentes. A polgármester által hivatkozott települési támogatásról és az egyéb szociális ellátásokról szóló 2/2015. (11. 13.) önkormányzati rendelet módosításáról szóló 9/2020. (VI. 29.) önkormányzati rendelet nem biztosítja minden óvodás korú gyermek számára a köznevelési törvény szerinti térítésmentes óvodai ellátást. Kizárólag azon gyermekek élhetnek e jogukkal, akiknek családjában az egy főre eső havi jövedelem az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 500%-át nem haladja meg, és a településen bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezik.

A fentiek alapján megállapítottuk, hogy a települési önkormányzat – amennyiben kötelező feladatát nem óvoda fenntartásával, hanem köznevelési szerződés útján látja el – köteles minden szülő számára az óvodai ellátást térítésmentesen biztosítani, a feladatellátásba köznevelési szerződés alapján bevont óvoda által megállapított díjat a szülők helyett megtéríteni. A szülők pedig önkéntes, szabad elhatározásukból vehetnek igénybe további, az óvoda által nyújtott szolgáltatásokat, amennyiben erre lehetőség van. A polgármester levelében írt megoldás nem orvosolta az oktatási jogok sérelmét azon szülők esetében, akik a fenti rendelet értelmében nem minősültek rászorulóknak.

Ezért ismételt kezdeményezéssel fordultunk a polgármester, mint az önkormányzat képviselője felé: tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy minden szülő igénybe vehesse gyermeke számára a térítésmentes óvodai ellátást. A jogszerű helyzetet – amennyiben az önkormányzat a magánóvodával kötött megállapodás keretében látja el a feladatát – kizárólag az a megoldás eredményezi, ha a települési önkormányzat azon költségeket, amelyekről a szülők önkéntesen nem dönthetnek, helyettük megfizeti. Kivételt képeznek azon költségek, melyek esetében a jogszabályok térítési díj fizetését lehetővé teszik.

Ezt követően a polgármester arról nyilatkozott, hogy sikerült férőhelyeket találni egy környékbeli önkormányzat óvodájában, így ezzel az önkormányzattal kötendő megállapodás alapján megnyílik a lehetőség arra, hogy a szülők igénybe vehessék gyermekük számára a térítésmentes óvodai ellátást. Megállapítottuk, hogy amennyiben a feladatellátási szerződés létrejön, az oktatási jogok érvényesülése elől elhárul az akadály, erre tekintettel az ügyet lezártuk. (XIII/220/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 49. §-a szerint az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. Az óvodába a gyermek – e törvényben foglalt kivétellel – harmadik életévének betöltése után vehető fel. A szülő gyermeke óvodai felvételét, átvételét bármikor kérheti, a gyermekek felvétele folyamatos. A gyermeket elsősorban abba az óvodába kell felvenni, átvenni, amelynek körzetében lakik vagy ahol szülője dolgozik. A felvételtől, átvételtől az óvoda vezetője dönt. Ha a jelentkezők száma meghaladja a felvehető gyermekek számát, az óvodavezető, amennyiben az óvoda fenntartója több óvodát tart fenn, az óvoda fenntartója bizottságot szervez, amely javaslatot tesz a felvételekre. A települési önkormányzat közzéteszi az óvoda felvételi körzetét, valamint az óvoda nyitva tartásának rendjét. Az óvoda köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki életvitelszerűen az óvoda körzetében lakik (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító óvoda). (XIII/324/2020/OJBIT, XIII/570/2020/OJBIT)

Az óvodakötelezettség teljesítésénél csakúgy, mint a tankötelezettség esetében a szülőnek lehetősége van megválasztani a gyermeke számára leginkább megfelelő intézményt. Abban az esetben azonban, ha a választott intézménybe nem nyer felvételt a gyermek, a köznevelési jogszabályok rendelkeznek a kötelező felvételt biztosító intézményről, mely köteles felvenni a körzetében életvitelszerűen tartózkodó gyermeket. Az életvitelszerűség meghatározása eltérő az óvodák és az iskolák esetében.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 20. § (9)-(10) bekezdései szerint óvodák esetében életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a gyermek a kötelező felvételt biztosító óvoda körzetében található ingatlant otthonául használja és az ilyen ingatlan a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásában a gyermek lakóhelyeként vagy tartózkodási helyeként az óvodai beiratkozás első határnapját megelőző három hónapnál régebb óta szerepel. Ha ez nem teljesül, vagy ha bármely körülmény alapján arra lehet következtetni, hogy a gyermek a nyilvántartásban szereplő lakhelyén vagy tartózkodási helyén nem életvitelszerűen lakik, úgy az óvodavezető, illetve az Nkt. 49. § (2) bekezdés szerinti esetben az óvodavezető vagy a fenntartó által szervezett bizottság jogosult felszólítani az óvodába jelentkező gyermek szülőjét, hogy az életvitelszerű körzetben lakás tényét akként igazolja, hogy a felszólítás kézhez vételétől számított 15 napon belül bemutatja a területileg illetékes védőnőtől származó, a védőnői ellátás igénybevételét igazoló nyilatkozatot. Ha az óvodavezető, illetve az általa vagy a fenntartó által szervezett bizottság felszólítása ellenére a szülő a védőnői nyilatkozatot nem mutatja be, úgy az óvodavezető, illetve az általa vagy a fenntartó által szervezett bizottság jogosult az életvitelszerűen körzetben lakást családlátogatás kezdeményezésével ellenőrizni. Ha az óvodavezető, az általa, illetve a fenntartó által szervezett bizottság által javasolt legalább három időpont közül a gyermek szülője vagy törvényes képviselője egy alkalommal sem teszi lehetővé a családlátogatást, úgy vélelmezni kell, hogy a gyermek nem életvitelszerűen lakik a kötelező felvételt biztosító óvoda körzetében, és ennek alapján az óvodai felvétel megtagadható.

A szülőnek lehetősége van gyermeke számára magánóvodát is választani, azonban ebben az esetben a szülő és az intézmény közti megállapodásban foglaltak rendezik a jogviszonyra vonatkozó részletszabályokat.

Egy szülő beadványában gyermeke óvodai jogviszonyának megszüntetését kifogásolta. A magánóvoda intézményvezetője 2020. október 15-én arról tájékoztatta a szülőt, hogy gyermeke óvodai ellátását a következő nevelési évben nem vállalja az intézmény, majd a szülő kérésére később arra hivatkozott, hogy a jogviszony megszüntetésére a szolgáltatási szerződés két pontja szolgált alapot. A II.1. pont szerint a szolgáltató kötelezettséget vállal arra, hogy az intézmény működési engedélyében meghatározott maximálisan felvehető gyermeklétszám keretein belül a bölcsődei, óvodai felvételnél előnyben részesíti egy közintézmény közalkalmazottainak gyermekeit maximum 40 férőhely betöltéséig. A II.3. pont alapján a szolgáltató köteles az ellátásban részesülő egyetemi közalkalmazottak gyermekei számára többek között az óvodai, bölcsődei szolgáltatásokat biztosítani.

Megkeresésünkre az intézmény vezetése hivatalunkat arról tájékoztatta, hogy mivel nem körzetes óvoda az intézményük, nem kötelesek minden gyermeknek férőhelyet biztosítani, így a felhalmozódás miatt néha fel kell bontani a megállapodásokat. A köznevelési törvény 31. § (2) bekezdésének c) pontja

alapján az egyházi köznevelési intézmények és a magán köznevelési intézmények az óvodai, iskolai, kollégiumi felvétel, továbbá az óvodai elhelyezés, a tanulói jogviszony, a kollégiumi tagsági viszony fenntartása – írásbeli megállapodásban – fizetési kötelezettséghez köthető, az óvodai elhelyezés, a tanulói jogviszony és a kollégiumi tagsági viszony megszüntetésével kapcsolatosan – írásbeli megállapodásban – az 53. § (1)-(10) bekezdésében foglaltaktól el lehet térni.

A fentiek tehát alapot adnak arra, hogy a jogviszony felbontásánál a köznevelési törvényben foglalt szabályoktól eltérő módon is megszüntetésre kerüljön a jogviszony, amennyiben írásbeli megállapodásuk ezt tartalmazza.

Az óvoda képviselői viszont nem csatoltak olyan írásbeli dokumentumot, mely alapot adna a jogviszony felbontására, a szülő által csatolt megállapodás, mely 2017. február 2-án született, azt tartalmazta, hogy az 2017. szeptember hó 1. napjától a gyermek 7. életévének betöltéséig, illetve a 7. életévét követő augusztus 31-ig tart. A megállapodás nem tartalmazott egyéb, a jogviszony megszüntetésére vonatkozó rendelkezést. Tekintettel arra, hogy az intézmény és a szülő közötti megállapodás nem tartalmazott felhatalmazást a jogviszony köznevelési törvénytől eltérő megszüntetésére, megállapítottuk, hogy az intézmény döntése jogsértő, ezért kezdeményezéssel fordultunk az intézmény képviselőjéhez, miszerint tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy – amennyiben a szülő ezt igényli – a gyermek jogviszonya helyreállításra kerüljön. Amennyiben a szülő nem kíván élni ezzel a lehetőséggel, tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a jogviszony megszüntetésére a köznevelési törvény és a szülővel kötött megállapodás figyelembevételével kerüljön sor. Ezt követően az óvodavezető tájékoztatót kezdeményezésünk elfogadásáról és arról, hogy intézkedett a gyermek jogviszonyának helyreállításáról, ám a szülő nem élt ezzel a lehetőséggel. (XIII/320/2020/OJBIT)

Az általános iskolák tekintetében a jogszabályok a következőképpen határozzák meg az életvitelszerűség fogalmát. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 22. § (6) bekezdése szerint a köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése alkalmazásában életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanulónak a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében van a lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye. Ugyanezen szakasz (7) bekezdése szerint életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanuló a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében található ingatlan otthonául használja, és az ilyen ingatlan a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásában a tanuló lakóhelyeként vagy tartózkodási helyeként az iskolai beiratkozás első határnapját megelőző három hónapnál régebb óta szerepel. Ha ez nem teljesül, vagy ha bármely körülmény alapján arra lehet következtetni, hogy a tanuló a nyilvántartásban szereplő lakóhelyén vagy tartózkodási helyén nem életvitelszerűen lakik, akkor az iskola igazgatója jogosult felszólítani az iskolába jelentkező tanuló szülőjét, hogy az életvitelszerű körzetben lakás tényét akként igazolja, hogy a felszólítás kézhezvételétől számított 15 napon belül bemutatja a területileg illetékes védőnőtől származó, a védőnői ellátás igénybevételét igazoló nyilatkozatot.

Egy szülő azzal kapcsolatban érdeklődött, hogy abban az esetben, ha a lakcímkártyán lakóhely és tartózkodási hely is szerepel, melyik cím alapján kerül meghatározásra a körzetes iskola.

A köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése kimondja, hogy az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, aki életvitelszerűen az általános iskola körzetében lakik. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 22. § (6) bekezdése szerint a köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése alkalmazásában életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanulónak a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében van a

lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye. A szülőt a fenti jogszabályi rendelkezésről tájékoztattuk. (XIII/130/2020/OJBIT)

Egy szülő beadványában gyermeke iskoláztatásával kapcsolatban kérte segítségünket. Tájékoztattuk, hogy a magyar állampolgárok vonatkozásában a köznevelési törvény előírásai rendelkeznek a tankötelezettség teljesítésével kapcsolatban. A köznevelési törvény 45. §-a szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tanköteleessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

A tankötelezettség teljesítését segíti elő a köznevelési törvény 50. § (6) bekezdésében megfogalmazott szabály, miszerint az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, aki életvitelszerűen az általános iskola körzetében lakik (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 22. § (6)-(7) bekezdése a kötelező felvételt biztosító iskola meghatározásához a következő szabályt alkalmazza: a köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése alkalmazásában életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanulónak a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében van a lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye. A köznevelési törvény 50. § (7) bekezdése alkalmazásában életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanuló a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében található ingatlant otthonául használja, és az ilyen ingatlan a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásában a tanuló lakóhelyeként vagy tartózkodási helyeként az iskolai beiratkozás első határnapját megelőző három hónapnál régebb óta szerepel. Ha ez nem teljesül, vagy ha bármely körülmény alapján arra lehet következtetni, hogy a tanuló a nyilvántartásban szereplő lakóhelyén vagy tartózkodási helyén nem életvitelszerűen lakik, akkor az iskola igazgatója jogosult felszólítani az iskolába jelentkező tanuló szülőjét, hogy az életvitelszerű körzetben lakás tényét akként igazolja, hogy a felszólítás kézhezvételétől számított 15 napon belül bemutatja a területileg illetékes védőnőtől származó, a védőnői ellátás igénybevételét igazoló nyilatkozatot.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben a lakóhelyük szerinti kötelező felvételt biztosító iskola nem veszi fel a gyermeket, úgy jogorvoslati kérelmével az illetékes tankerületi központhoz tud fordulni. Ezen kívül informáltuk a szülőt az illetékes tankerületi központ, valamint az illetékes kormányhivatal elérhetőségéről. (XIII/498/2020/OJBIT)

Egy szülő az általános iskola felvétellel összefüggő eljárása miatt fordult hivatalunkhoz. Beadványában azt sérelmezte, hogy az első évfolyamra történő jelentkezéskor a nem körzetes gyermekek – köztük a szülő gyermeke is – képességmérésen vettek részt. A panaszos szerint ez az eljárás felvételi vizsgának minősült, ami az általános iskolában jogszabályi tiltás alá esik. Panaszát benyújtotta a fenntartóhoz, aki azt megvizsgálta, és megállapította, hogy az eljárás jogszerűsége kifogásolható. Erre tekintettel a fenntartó utasította az intézményvezetőt a jogsértő képességmérés megszüntetésére.

Megállapítottuk, hogy a fenntartó a panaszt megvizsgálta, és a jogsértés megszüntetése érdekében intézkedést tett. A fentiekre tekintettel az ügyet lezártuk. (XIII/74/2020/OJBIT)

Hivatalunkhoz az iskolaérettséggel, illetve a tankötelezettség megkezdésének halasztásával kapcsolatban több beadvány is érkezett.

A köznevelési törvény 45. §-a szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. A szülő kérelmét az iskolakezdés évében január 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ha az eljárásban szakértőt kell meghallgatni, akkor csak szakértői bizottság rendelhető ki. Ha a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség.

A 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 44/A-B. §-a írja elő a tankötelezettség megkezdése alóli felmentéssel kapcsolatos hatósági eljárások szabályait. Eszerint a (2) és (3) bekezdésben foglalt kivétellel a tankötelezettség megkezdése alóli felmentéssel kapcsolatos hatósági eljárásban az Oktatási Hivatal általi kirendelés esetén szakértőként a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet szerinti azon járási szakértői bizottság jár el, amelynek a működési területén a gyermek lakóhelye, ennek hiányában, vagy ha az nem állapítható meg, a gyermek tartózkodási helye található, vagy amelynek a területén a gyermek intézményes ellátásban részesül. A fent hivatkozott kivételek szerint, ha a kérelem benyújtását megelőzően megállapításra került a sajátos nevelési igény ténye, akkor a hatósági eljárásban szakértőként az EMMI rendelet szerinti azon megyei szakértői bizottság jár el, amelynek a működési területén a gyermek lakóhelye, ennek hiányában vagy ha az nem állapítható meg, a gyermek tartózkodási helye található, vagy amelynek a területén a gyermek intézményes ellátásban részesül. A hatósági eljárásban szakértőként az az EMMI rendelet szerinti mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), illetve beszéd fogyatékos megállapítására jogosult szakértői bizottság jár el, amely a sajátos nevelési igény tényét a kérelem benyújtását megelőzően megállapította.

A szakértői vizsgálat időpontjáról szóló értesítést a vizsgálat kezdeményezésére irányuló kérelem megérkezését követő naptól számított öt napon belül meg kell küldeni a szülőnek. A szakértői vizsgálat időpontját a szakértői bizottság a vizsgálat kezdeményezésére irányuló kérelem megérkezését követő naptól számított tizenöt napon belüli időpontra tűzi ki. Ha a szülő a szakértői vizsgálat időpontjában önhibájából nem jelenik meg, további vizsgálati időpont biztosításának mellőzésével a szakértői bizottság a vizsgálat elmaradásáról és annak okáról értesíti a Hivatalt. Ha a szülő a szakértői vizsgálat időpontjában önhibáján kívül nem jelenik meg, további egy alkalommal kell számára vizsgálati időpontot biztosítani az elmulasztott vizsgálati időpontot követő naptól számított öt napon belüli időpontra. A szakértőként kirendelt szakértői bizottság szakértői véleményét a Hivatal eljárásának megindításától számított 30 napon belül megküldi a Hivatalnak.

Tekintettel arra, hogy e tárgykörben az alapjogi biztos átfogó vizsgálatot indított, a hozzánk érkezett ügyek összegzését elkészítettük és elküldtük részére. (XIII/389/2020/OJBIT, XIII/92/2020/OJBIT, XIII/249/2020/OJBIT, XIII/236/2020/OJBIT, XIII/176/2020/OJBIT)

Az alapvető jogok biztosa 2021. február 15-én tette közzé jelentését az AJB-694/2021. számú ügyben a tankötelezettség megkezdésével kapcsolatos új eljárási szabályok bevezetésével összefüggésben. A jelentésben feltárt, alapvető joggal összefüggő visszásság jövőbeni bekövetkezésének a megelőzése érdekében kezdeményezte az emberi erőforrások miniszterénél a szakértői bizottságok eljárásának hatályos rendeleti szabályozásának felülvizsgálatát annak érdekében, hogy biztosítsa a szabályok egyértelműsítését, a törvényi rendelkezésekkel való teljes összhangját. Továbbá, hogy biztosítsa a tankötelezettség megkezdését akadályozó, ellehetetlenítő változás esetén a felmentési kérelem a megállapított határidőn túl is benyújtható lehessen.

Az alapvető jogok biztosa kezdeményezte továbbá az emberi erőforrások miniszterénél, hogy a jövőben fordítson kiemelt figyelmet a kellő felkészülési idő biztosítására vonatkozó alkotmányossági követelmény betartására a végrehajtási szabályok megalkotásakor; és szempontokat határozott meg egy átfogó felmérés indításához a 2020/2021-es tanév első osztályosaival kapcsolatos iskolai tapasztalatok monitorozására.

Az Oktatási Hivatal elnökénél pedig kezdeményezte, hogy az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) szabályainak megfelelően, formakényszer nélkül, személyes benyújtás mellett is minden esetben biztosítsák a tankötelezettség kezdő időpontjának halasztására vonatkozó szülői kérelmek érdemi vizsgálatát és a hatósági eljárás során a jogszabályi előírásoknak megfelelően pedig a szakvélemények megismerését a kérelmezők részére.

Az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll keretében foglalkozott a kérdéssel, és a beszámoló időszakában született meg az Alkotmánybíróság 9/2021. (III. 17.) AB határozata. Az Alkotmánybíróság határozatában megállapította, hogy az állam Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésén alapuló intézményvédelmi kötelezettségéből fakadó, mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség áll fenn amiatt, hogy a jogalkotó nem teremtette meg annak garanciáit, hogy az óvoda javaslata alapján vagy más, alkalmas módon abban az esetben is lehetségessé váljon a nyilvánvalóan nem iskolaérett gyermek iskolaérettségi vizsgálatát követően a gyermek iskolakezdésének egy nevelési évvel történő elhalasztása, ha a szülő a köznevelési törvény 45. § (2) bekezdése szerinti kérelem előterjesztését elmulasztja, vagy a kérelmet nem megfelelően terjeszti elő. Felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2021. június 30. napjáig tegyen eleget.

Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdéséből fakadó mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség áll fenn amiatt, hogy a jogalkotó nem teremtette meg annak eljárásjogi garanciáit, hogy a köznevelési törvény 8. § (2a) bekezdése, illetőleg 45. § (6b) bekezdése szerinti eljárásokban az eljárást lezáró és a kérelemről érdemben döntő jogerős döntés a nevelési év, illetőleg a tanév kezdetét megelőzően akkor is minden esetben megszülessen, ha a szülő a felmentést engedélyező szerv

döntésével szemben közigazgatási pert kezdeményez. Felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2021. június 30. napjáig tegyen eleget.

Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) és (2) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény, hogy a köznevelési törvény 8. § (2) bekezdése és 45. § (5) bekezdése szerinti, a jogszabályoknak megfelelően előterjesztett kérelem elbírálása során a szülő nyilatkozata és a szülő által a kérelem mellékleteként becsatolt dokumentáció nem hagyható figyelmen kívül; a felmentést engedélyező szerv a kérelmet akkor utasíthatja el, ha megállapítható, hogy a kérelem elutasítása szolgálja a gyermek legjobb érdekét.

Egy szülőpár azért kereste meg hivatalunkat, hogy lányuk az első évfolyam megkezdésére halasztást kaphasson. A gyermeknél súlyos szemészeti probléma alakult ki: jobb szemén súlyos rövidlátó (10%-os a látása), bal szeme is romlani kezdett, melyekről a szülők nemrég értesültek. A beadványukhoz csatolt melléklet alapján a szemészeti lelet 2020. május 25-i dátummal készült. A szemész szakorvos kifejezett javaslatára (a jobb szem korrekciójához szükséges egy éves időtartam) tekintettel egy évvel később szeretnék lányukat iskolába íratni. Hivatkoztak arra, hogy az iskolában a tanuláshoz szükséges vonalazású, illetve kockás füzet használata, illetve az olvasás is nagyon megerőltetné a szemét, melynek következtében a gyermek elveszítheti a látását. A gyermek a panasz idején nem tudta viselni mindkét szemén a szemüveget a nagy dioptriabeli különbség miatt, térlátása nincsen. A szülők véleménye szerint az előbbieken vázolt körülmények miatt a gyermek minden bizonnyal kudarcok sokaságával kezdené az általános iskolát, mely kihatással lenne a jövőbeni egész tanulmányára, és életére. A fentiekre tekintettel úgy vélik, gyermekük számára az egyéni munkarendben történő tanulás sem jelentene megoldást, kizárólag az óvodában maradás felelne meg ebben a helyzetben. A szülők szeretnék megadni az esélyt gyermekük számára a sikeres iskolakezdesre, melyre az állapotának stabilizálódása után lenne lehetősége. A szülők az Oktatási Hivatalt is megkeresték, ahonnan elutasító választ kaptak: hivatkoztak arra, hogy nincs jogszabályi lehetőség méltányosság gyakorlására, nincs olyan szerv, amely engedélyezhetné a tankötelezettség megkezdésének halasztását.

Az ügyben megkerestük a köznevelésért felelő államtitkárt, kértük szakmai álláspontját egy ilyen váratlanul felmerült, szélsőséges helyzet vonatkozásában. A szaktárca állásfoglalásának megküldésével tájékoztattuk a panaszost az intézkedési lehetőségekről.

A köznevelésért felelős államtitkár tájékoztatása szerint a panaszos méltányossági kérelemmel fordult az államtitkársághoz, melyben gyermeke tankötelezettségének megkezdése alóli felmentését kezdeményezte egy évre. A köznevelési törvény rendelkezéseinek főszabálya szerint a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség megkezdése alól az Oktatási Hivatal egy év időtartamra felmentést engedélyezhet. A jogszabályok az Emberi Erőforrások Minisztériumához nem telepítenek méltányossági jogkört, így a tankötelezettség megkezdése alóli felmentést nem tudták engedélyezni, erről a szülőt tájékoztatták. A szülő méltányossági kérelmének indoka a fent említett súlyos és hirtelen bekövetkezett látásromlás volt, melyről szemorvosi leletet mellékel. Tekintve, hogy egy ilyen állapot olyan időpontban is bekövetkezhet, amikor a gyermek már valamennyi, a jogszabályok adta felmentési lehetőséget igénybe vette, azaz életkora alapján nem vehet részt további óvodai nevelésben, fontosnak tartották kihangsúlyozni, hogy álláspontjuk szerint jelen ügyben nem az a kérdés, hogy valaki felmenthető-e

vagy sem (hiszen ezen ügyben a jogszabály már nem teszi ezt lehetővé), hanem az, hogy milyen ellátásban részesüljön. A szülő figyelmét felhívták arra, hogy ebben a helyzetben azonnali, speciális látásvizsgálat szükséges. Számos kedvezmény a szakértői bizottság szakértői véleményéhez kötődik, s mivel a gyermek speciális megsegítést igényel, javasolták, hogy mihamarabb keresse fel a látásvizsgálói tevékenységet is végző érintett szakértői bizottságot (megadva a címét és elérhetőségét is az illetékes szakértői bizottságnak), hogy az megfelelő fejlesztési javaslatot és kedvezményeket tudjon javasolni, továbbá ki tudja jelölni azt az iskolát, amely a gyermek fogadására szakmailag felkészült. Nem az ugyanis a jó megoldás, ha a gyermek az óvodában küzd látási nehézségeivel, hanem ha megfelelő fejlesztésben részesül. A szülőt továbbá tájékoztatták arról, hogy bár a tankötelezettség megkezdése alóli felmentés már nem engedélyezhető, a gyermek számos kedvezményben részesülhet általános iskolai tanulmányai megkezdése esetén is:

- Sajátos nevelési igényű tanuló esetében a helyi tanterv, a szakmai program az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb időt is megjelölhet. Ez a valóságban rendszerint az első évfolyam tartalmának több tanévre tervezésével realizálódik és főképp a különnevelő gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai intézményekre jellemző.

- A sajátos nevelési igényű tanuló részére, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója a tanuló egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó egyéni előrehaladású nevelést és oktatást engedélyez. Az engedélyben meg kell határozni, melyik tárgyból, melyik évfolyam utolsó tanítási napjáig kell a tanulónak a tanulmányi követelményeket teljesítenie. Az egyéni továbbhaladás – valamennyi vagy egyes tantárgyakból – különböző évfolyamokig, de legkésőbb (bizonyos kivételektől eltekintve) a negyedik évfolyam végéig tarthat. Azaz nem kell a tanulót ebben az esetben minden évfolyam végén értékelni (a negyedik évfolyam végére kell elérnie a negyedik évfolyamig terjedő ciklus követelményeit).

Ugyancsak a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján kell engedélyezni a szakértői véleményben szereplő kedvezményeket a sajátos nevelési igényű tanuló részére, amelyek a következők lehetnek: hosszabb felkészülési idő, hosszabb feladatmegoldási idő, segédeszköz-használat, írásbeli vagy szóbeli számonkérés preferálása vagy kizárása, akár teljes tantárgyi felmentés (adott tantárgyból).

- A sajátos nevelési igényű tanulókat fejlesztésben kell részesíteni (amelyet a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus/konduktor végezhet). Ez az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozás, amelynek fő területeit és javasolt óraszámát a szakértői bizottság határozza meg.

Kiegészítésképpen jelezték hivatalunk felé, hogy a szülő válaszelevelében a javaslatukat nem fogadta el, de a látásvizsgáló szakértői bizottság vizsgálatát, segítségét sem vette igénybe. (XIII/389/2020/OJBIT)

Egy szülő azzal a panasszal fordult hozzánk, hogy gyermekének a pedagógiai szakszolgálat által végzett iskolaérettségi vizsgálatán nem lehetett jelen, kint kellett tartózkodnia, így nem győződhetett meg arról, hogy a tesztek, feladatokat valóban egyedül végezte-e el a gyermeke. Sérelemzte, hogy mivel gyermekének megkésett a beszédfejlődése, mégis átlagosnak, illetve átlag felettinek tartották, s minderről csak szóbeli tájékoztatást adtak.

A szülőt a fenti jogszabályi rendelkezéseken túl az alábbiakról is tájékoztattuk. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. §-a alapján a szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak

feladataira. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell az adott tanév szeptember 1. és január 15. napja közt elvégzett vizsgálatoknál az ötödik életévüket betöltött, de hat évesnél fiatalabb sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek esetében javaslatot a tankötelezettség teljesítésének következő tanévtől történő megkezdésére vagy további egy év óvodai nevelésre. Ha a Hivatal a kérelmező által benyújtott dokumentumok alapján, a tankötelezettség teljesítésének hat éves kor előtti megkezdésével vagy a tankötelezettség megkezdése alóli felmentéssel kapcsolatos hatósági eljárásban a szakértői bizottságot szakértőként kirendelte, és a 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet szerinti szakértői vélemény elkészítése és a Hivatalnak történő megküldése mellett a hatósági eljárástól függetlenül az e rendelet szerinti szakértői vélemény kibocsátása is szükséges, úgy azt a szakértői bizottság az e rendelet általános szabályai szerint készíti el. Ha szakértői vizsgálatot a Hivatal kirendelésére a járási szakértői bizottság végezte el, és a szakértői vizsgálat alapján sajátos nevelési igény valószínűsíthető, akkor a járási szakértői bizottság a Korm. rendelet szerinti szakértői vélemény elkészítésével és a Hivatalnak történő megküldésével egyidejűleg saját vizsgálatának dokumentációját és annak eredményeit, a vizsgálat alapján tett megállapításait, valamint a rendelkezésükre álló egyéb iratokat megküldi a megyei szakértői bizottság részére, amely a szakértői vizsgálatot a hatósági eljárástól függetlenül e rendelet általános szabályai szerint fejezi be. A megyei szakértői bizottság a járási szakértői bizottság azon szakmai megállapításaihoz, melyeket a Korm. rendelet szerinti szakértői vélemény tartalmaz, kötve van.

A beadványból nem derült ki, milyen eljárás során került sor a gyermek vizsgálatára. Tájékoztattuk a panaszost, hogy az eljárás lezárásakor írásban tájékoztatják majd a megszületett döntésről, valamint a döntés elleni jogorvoslat lehetőségéről. Amennyiben mégsem kap írásbeli tájékoztatást, úgy javasoltuk, ennek érdekében keresse meg azt a szakszolgálatot, mely a vizsgálatot végezte. (XIII/92/2020/OJBIT)

Egy szülő abban kérte hivatalunk segítségét, hogy gyermeke a szabályok ellenére mehessen iskolába a következő tanévben. Panaszában előadta, hogy az óvodától és a különböző hivatalokból valószínűleg az újonnan alkotott jogszabályok miatt téves információkat közöltek velük és ezen tájékoztatásra alapítva végeztették el az iskolaérettségi vizsgálatot 2019 novemberében. Az általa csatolt 2019. december 2-án kelt szakértői vélemény azt állapította meg, hogy a gyermeke iskolába lépéséhez szükséges készségek és képességek kialakulását a 2020/2021-es tanév során további egy év óvodai nevelés biztosíthatja. Abban a tudatban értettek egyet a szakvéleményben foglaltakkal, hogy arról tájékoztatták őket, hogy ha az év folyamán a helyzet fejlődést mutat, akkor a halasztásra leadott kérvényük megváltoztatható. Az óvónővel, logopédussal egyeztetve februárban jelentkeztek is a szakvélemény felülvizsgálatára, amelynek során megállapították, hogy a gyermeket az iskolába lépéshez szükséges készségek és képességek alkalmassá teszik a 2020/2021-es tanévben az iskola megkezdéséhez. Az Oktatási Hivatal azonban elutasította a kérelmüket.

Tekintettel arra, hogy ebben a kérdéskörben több panasz érkezett hivatalunkhoz, és a beadványokból jól látszott a tankötelezettség megkezdése alóli felmentéssel kapcsolatos eljárás során tapasztalható jogalkalmazói bizonytalanság, ami mind az oktatási szereplők felé adott tájékoztatásban, mind pedig az eljárás során hozott intézményi, szakértői döntésekben megjelent, a köznevelésért felelős államtitkárhoz fordultunk.

A jelen ügyben kifejtett államtitkári álláspont szerint nem adható be igazolási kérelem, hiszen nincs semmilyen elmulasztott határidő, sem elmulasztott eljárási cselekmény. A tankötelezettség teljesítésének megkezdése alól (egy év időtartamra) a Hivatal adhat felmentést, kivételszabály, hogy ha

a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség. Ez utóbbi rendelkezést bontja ki a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 2020. január 1. napján hatályba lépett módosítása, mely szerint a szakértői bizottság szakértői véleményének kötelező tartalmi eleme – többek közt – az adott tanév szeptember 1. és január 15. napja közt elvégzett vizsgálatoknál az ötödik életévüket betöltött, de hat évesnél fiatalabb sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek esetében javaslat a tankötelezettség teljesítésének következő tanévtől történő megkezdésére vagy további egy év óvodai nevelésre. (Ezt megelőzően, így 2019. december 2. napján is, a szakértői bizottság még rendelkezhetett a további egy év óvodai nevelésről, mely rendelkezés kötelező joghatással is bírt, ha az a Hivatalhoz történő kérelem-benyújtási határidőn belül történt.) A szakértői bizottság szakértői véleményét komplex gyógypedagógiai-pedagógiai – pszichológiai – orvosi vizsgálata alapján készíti el, így a tankötelezettség megkezdésére vonatkozó javaslatrész is szakmailag alátámasztott. A szakértői vélemény akkor hajtható végre, ha a szülő a kézhezvételtől számított 15 napon belül nem kezdeményezi annak felülvizsgálatát közigazgatósági hatósági eljárás keretében (ez esetben egyetértését megadottnak kell tekinteni). A szülőnek tehát van lehetősége arra, hogy – ha nem ért egyet a tankötelezettség megkezdésére vonatkozó javaslattal – jogorvoslati eljárást kezdeményezzen. Az óvodai beiratkozások időpontja az április-májusi időszakban történik, azaz a fent jelzett szakértői bizottsági vizsgálati időintervallum után 3-8 hónappal. Ilyen rövid határidőn belül a szakértői bizottság nem végez hivatalból felülvizsgálatot, tehát az ilyen vizsgálat csak szülői kérésre történhet meg. A hatályos jogszabályok alapján 2020 áprilisában a szakértői bizottság már nem rendelkezhetett arról, hogy a gyermek mégis kezdje meg tankötelezettségét, ilyen javaslattal ugyanis már nem élhetett. A jövőre nézve sem tartja az államtitkár megfelelőnek az utólagos (a szeptember-január közti vizsgálatok január-május közti) felülvizsgálat megnyitásának lehetőségét, hiszen az jogbizonytalanságot eredményezhet, azt vonhatja maga után, hogy a szakértői bizottság szeptember 1. és január 15. született szakértői véleményei voltaképpen csak „biztonsági intézkedések”, hisz pár hónappal később felülvizsgálhatóvá válna, amely nem biztos, hogy kizárólag szakmai alapokon nyugodna, sokkal inkább engedhetne teret az egyéni igényérvényesítésnek (amelyek kiküszöbölése volt az egyik célja az új intézkedéscsomagnak).

A köznevelési államtitkár megítélése szerint a szülő az Ákr. 53-54. § általános szabályai szerint tud igazolási kérelmet benyújtani – ha az eljárás során valamely határnapot, határidőt önhibáján kívül elmulasztott – a mulasztásról való tudomásszerzést vagy az akadály megszűnését követően, de legkésőbb az elmulasztott határnaptól vagy a határidő utolsó napjától számított, az igazolni kívánt eljárási cselekményre előírt határidővel megegyező időtartamon, de legfeljebb negyvenöt napon belül lehet előterjeszteni.

Hivatalunk az államtitkár úr válaszána megküldésével tájékoztatta a panaszost, hogy a kérdéskörrel kapcsolatos minden változtatás oktatáspolitikai döntést igényel. Tájékoztattuk, hogy ilyen jellegű módosítást kezdeményezhet az Emberi Erőforrások Minisztériumának Köznevelésért Felelős Államtitkárságán. Jelezheti továbbá közvetlenül választókerületének képviselője felé is a jogi szabályozással kapcsolatos meglátásait, aki országgyűlési képviselőként kezdeményezheti a jogszabály-módosítást. (XIII/249/2020/OJBIT)

Egy másik ügyben az óvoda és a szülő még ősszel közösen döntöttek arról, hogy a Down-szindrómás gyermek még egy évet maradjon óvodában, az ezzel kapcsolatos teendőket az óvoda vállalta. Azonban

az óvoda nem jelentette le a gyermeket, és nem indította el időben a szakvélemény felülvizsgálata iránti kérést, így a döntést megerősítő szakértői véleményük nem volt. A szülő információi szerint a szakértői bizottság a járványügyi helyzetre tekintettel személyes vizsgálatot nem végzett. Az óvoda jelzést kapott a gyermekkel kapcsolatban, hogy az elmaradt kérelmezési eljárás miatt a gyermeknek meg kell kezdenie az iskolát. A szülő méltányossági kérelmet nyújtott be az Oktatási Hivatalhoz, azonban a határidők lejártára hivatkozva azt elutasította a Hivatal, a szakszolgálattal történt egyeztetésre is hivatkoztak továbbá, miszerint a szakértői bizottság vezetője ígéretet tett arra, hogy a fejlesztést biztosító iskola kijelölése meg fog történni szeptemberig. A szülő sérelmezte, hogy az eljárás során vétett hiba és mulasztás miatt a gyermeke olyan hátrányba került, hogy az adott helyzetben nincs mód korrekcióra.

Erre az ügyre vonatkozóan is kérdeztük a köznevelésért felelős államtitkárt a tankötelezettség megkezdése alóli felmentéssel kapcsolatos megkeresésünkben, aki az adott ügygel kapcsolatban is kialakította álláspontját. Eszerint mivel a szülő és az óvoda szóban egyeztek meg a további egy év óvodai nevelésről, de a kérelem benyújtására nyitva álló időn belül nem kezdeményezték a szakértői bizottság vizsgálatát és a szülő a hivatalhoz sem nyújtott be kérelmet, sem a szakértői bizottság, sem a Hivatal felelőssége nem állapítható meg, a jelenlegi következmény az óvoda és a szülő mulasztásából fakadt. Álláspontja szerint a szülővel szemben nem jártak el megtévesztően, a szülő nem volt objektíve akadályoztatva a tankötelezettség felmentése alóli kérelem benyújtására, a benyújtási határidőről tudomása volt, így a köznevelésért felelős államtitkár álláspontja szerint nem adható be igazolási kérelem. A szakértői bizottságok a jelzett időszakban – fenntartói utasításra – valóban nem végeztek személyes vizsgálatokat, azonban a pedagógiai szakszolgálatok működése rövidesen ütemezetten újraindult.

Hivatalunk az államtitkár úr válaszána k megküldésével tájékoztatta a panaszozt, kiemelve, hogy a kérdéskörrel kapcsolatos minden változtatás oktatáspolitikai döntést igényel. (XIII/236/2020/OJBIT)

Szintén a tankötelezettség teljesítésének halasztásával összefüggő eljárás miatt fordultak hivatalunkhoz szülők. Gyermekükkel kapcsolatban 2018. július 3-án kelt szakértői vélemény megállapította sajátos nevelési igényét, és a következő felülvizsgálat időpontját a 2019/2020. tanévre írta elő. A szülő tájékoztatása szerint a gyermek óvodája 2019. október 19-én egy szöveges értékeléssel egybekötött kérvényt nyújtott be a gyermek felülvizsgálata érdekében. A szülő úgy vélte, a vizsgálat során az iskolába lépéshez szükséges fejlettségét is megítéli a bizottság, ezért – várva a vizsgálatra történő behívást – semmilyen további lépést nem tett a tankötelezettség teljesítésének halasztásával kapcsolatban. A szakértői bizottság felülvizsgálatának megvalósítására 2020. február 13-ig nem került sor, egészen addig, amíg a szülő telefonon nem érdeklődött a szakértői bizottságtól. A szülőnek ekkor vált világossá, hogy a tankötelezettség teljesítésének halasztására vonatkozó kérelem benyújtásának határideje 2020. január 31-én lejárt. Ekkor a szülő, illetőleg az óvoda méltányossági kérelmet fogalmazott meg az Oktatási Hivatal felé, hogy a körülményekre tekintettel engedélyezzék a gyermek további egy évig tartó óvodai ellátását. A panaszos elmondása szerint az Oktatási Hivaltól a beadvány idején még nem kapott írásbeli választ a döntésről, de telefonon annak elutasításáról tájékoztatták a határidő leteltére hivatkozással. Közben kaptak vizsgálati időpontot a szakértői bizottságtól is, melyre 2020. február 19-én került sor. A vizsgálatot követően elkészült előzetes szakértői vélemény megfogalmazta, hogy a gyermek sajátos nevelési igényében változás nem történt, és az Oktatási Hivatalnál folyó eljárásra tekintettel azonban nem zárták le a vizsgálatot. Az iskolába lépéshez

szükséges fejlettséggel összefüggésben ugyanakkor nem tartalmazott megállapítást az előzetes vélemény.

A köznevelési törvény 45. § (2) bekezdése alapján a szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. A szülő kérelmét az iskolakezdés évében január 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ha az eljárásban szakértőt kell meghallgatni, akkor csak szakértői bizottság rendelhető ki, és a függő hatályú döntésben nem kell rendelkezni a kérelmezett jog gyakorlásáról. Ha a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség. A köznevelési törvény nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy milyen eljárást kell követnie az Oktatási Hivatalnak abban az esetben, ha később érkezik hozzá tankötelezettség teljesítésének halasztására vonatkozó kérelem.

A köznevelésért felelős államtitkár a tankötelezettség megkezdése alóli felmentéssel kapcsolatos megkeresésünkre ebben az ügyben is kifejtette álláspontját. Eszerint a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: Rendelet) értelmében a szakértői bizottság eljárásának nem a tankötelezettség megkezdése alóli „felmentés” a fő célja, hanem a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési tanulási, magatartási nehézség, vagy a korai fejlesztésre és gondozásra való jogosultság megállapítása, a fejlesztési javaslat, a kijelölt intézmény és a megfelelő szakemberek meghatározása. Az, hogy bizonyos – szűk – esetkörben bekerült a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemei közé a tankötelezettség megkezdésére utaló javaslat, a 2020. január 1. napján bevezetett új szabályok egyik végrehajtási szintű hozadéka. Megjegyezte ugyanakkor, hogy a vizsgálat (és a vizsgálat kezdeményezése) ekkor sem irányulhat a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre, hanem a vizsgálat „alapcéljai” mellett kiegészítésként kerül megjelenítésre. A szakértői bizottság a Rendelet értelmében (a Rendeletben meghatározott időközönként) hivatalból felülvizsgálja szakértői véleményét. A 2019. szeptember 1. napja és a 2020. január 31. napja közti időszakban széles körű sajtónyilvánosságot kapott a tankötelezettség megkezdésének új szabályrendszere, a pedagógiai oktatási központok pedig teljeskörűen tájékoztatták a területükön működő óvodákat az új szabályokról, a kérelem benyújtására nyitva álló időről és a feljogosított hatóságról. A kommunikáció nem utalt arra, hogy nem kell kérelmet benyújtania a Hivatalhoz annak, akinek abban a tanévben lesz a következő hivatalbóli felülvizsgálata. Nem is szólhatott erről, hiszen a következő hivatalbóli felülvizsgálat időpontja tanévben (és nem tanév részben) van meghatározva, emellett az, hogy a szakértői bizottság a hivatalbóli felülvizsgálatot elvégzi, még nem jelenti azt, hogy úgy is fogja megítélni vizsgálat alapján, hogy a gyermeknek további egy év óvodai nevelés volna előnyös és nem a tankötelezettség megkezdése.

Jelen ügyben az óvoda megfelelően járt el, hiszen jelezte a hivatalbóli felülvizsgálat időszerűségét a szakértői bizottságnak. A szakértői bizottság mulasztott akkor, amikor nem a Rendelet szerinti határidőn belül – hanem később – végezte el felülvizsgálatot. Ha azonban a felülvizsgálati kérelem nem szólt a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésről (amiről nincs információnk), akkor a szakértői bizottság azt nem érzékelte jogvesztő határidővel „fenyegető” vizsgálatként, csak „rendes” hivatalbóli felülvizsgálatként és feltehetően hátrább sorolta a 2019. szeptember 1. napja és a 2020. január 31. napja közt tömegesen beérkezett és jogvesztő határidővel fenyegető, tankötelezettség megkezdése alóli felmentést célzó vizsgálati kérelmekkel szemben.

A szakértő megítélése szerint tehát a szakértői bizottság – bár megsértette a „rendes” eljárási határidőket, de – nem tehető felelőssé azért, mert nem született a hivatalhoz történő kérelembenyújtási határidőn belül olyan szakértői vélemény, amely a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésről

rendelkezett volna. (Akkor sem biztos, hogy a szakértői bizottság tankötelezettség megkezdése alóli felmentésről rendelkezett volna, ha egyebekben a hivatalbóli felülvizsgálat a megszokott határidőkön belül megtörténik.) Mindezek miatt a szülőnek be kellett volna nyújtania a törvény szerint erre a döntésre kijelölt hatósághoz, a Hivatalhoz a felmentési kérelmet.

Az államtitkár álláspontja szerint sem az óvoda, sem a Hivatal, sem pedig a szakértői bizottság nem járt el megtévesztően a szülővel szemben – bár az óvoda esetében ez esetleg vita tárgyát képezheti, hiszen a pedagógiai oktatási központok pedig teljeskörűen tájékoztatták a területükön működő óvodákat az új szabályokról – a szülő nem volt objektíve akadályoztatva a tankötelezettség felmentése alóli kérelem benyújtására, annak határidejéről pedig tudomása volt, így nem adható be igazolási kérelem.

Hivatalunk a panaszost ez esetben is tájékoztatta az államtitkár válaszána megküldésével és azzal, hogy a kérdéskörrel kapcsolatos minden változtatás oktatáspolitikai döntést igényel. (XIII/176/2020/OJBIT)

A tankötelezettség teljesítésének kétféle módja jelenik meg a köznevelési jogszabályokban. 2019. szeptember 1-jétől az erre vonatkozó jogszabályok megváltoztak. A köznevelési törvény 45. §-a főszabályként kimondja, hogy a tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. E főszabály mellett ad lehetőséget a törvény a tankötelezettség más módon történő teljesítésére, a magántanuló jogintézménye helyett bevezette az egyéni munkarend fogalmát, mely szülői kérelemre engedélyezhető. A döntés az intézményvezető helyett a felmentést engedélyező szervhez került, mely a hatályos szabályok szerint az Oktatási Hivatal. (XIII/144/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 45. § (5)-(6) bekezdése alapján, ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. A szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. Jogszabályban meghatározott esetben az egyéni munkarendet biztosítani kell.

A felmentést engedélyező szerv dönt arról, hogy a tanuló a tankötelezettségének egyéni munkarend keretében tehet eleget. Az eljárás során a felmentést engedélyező szerv megkeresheti a gyámhatóságot, a gyermekjóléti szolgálatot, az iskolaigazgatót, gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő tanuló esetén a gyermekvédelmi gyámot.

Ha az egyéni munkarendben tanuló neki felróható okból két alkalommal nem jelenik meg az osztályozó vizsgán, vagy két alkalommal nem teljesíti a tanulmányi követelményeket, az iskola igazgatója értesíti a felmentést engedélyező szervet, és a tanuló a következő félévtől csak iskolába járással teljesítheti a tankötelezettségét.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 75. § (1) bekezdése alapján, ha a tanuló a tanulmányi kötelezettségének a szülő kérelme alapján egyéni munkarend keretében tesz eleget, felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel. Az egyéni munkarend

keretében tanuló magatartását és szorgalmát nem kell minősíteni. Az iskola igazgatója köteles tájékoztatni a tanulót és a szülőt az egyéni munkarenddel rendelkező kötelességeiről és jogairól. Az egyéni munkarenddel rendelkező kérelmére részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon, valamint felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásra. Ezen kérelmekről az iskola igazgatója dönt.

A 2020-as év jelentős változásokat hozott a koronavírus-fertőzés miatt kialakult pandémia okán a köznevelés területén is. A járványhelyzetre tekintettel a személyes jelenléttel járó oktatás az online térbe költözött. A járványhelyzetet érintő hozzánk érkezett ügyekben a 2020/2021. tanévben a köznevelési intézményekben a járványügyi készenlét idején alkalmazandó eljárásrendről szóló Intézkedési Terv (a továbbiakban: Intézkedési Terv) alapján nyújtottunk tájékoztatást a szülőknek. Fontos kiemelni, hogy álláspontunkat az illetékes szaktárcával egyeztetve alakítottuk ki, különös figyelemmel emellett a járványügyi szabályozásra is. Jellegéből adódóan az egészségügyi szakemberek hozták meg az adott helyzetben irányadó szabályokat, melyeket követve születtek meg a köznevelésre vonatkozó iránymutatások, döntések.

Egy szülő beadványában gyermeke iskolakezdésével kapcsolatban fordult hivatalunkhoz, megoldást keresve arra, hogy lányának fizikai jelenléttel ne legyen szükséges az érintett intézményben részt vennie a tanórákon, helyette digitális, vagy egyéb módon folytathassa tanulmányait.

A szülőt – a fentiekben részletezett – tankötelezettség megkezdésére, illetve további egy nevelési évig történő óvodában maradásra, továbbá az egyéni tanulói munkarendre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről tájékoztattuk.

A fentiekben túl tájékoztattuk a szülőt, hogy az Intézkedési Terv (2020. október 1., 3. verzió) 8.1. pontja szerint annak a tanulónak az iskolai hiányzását, aki a vírusfertőzés szempontjából veszélyeztetett csoportba tartozik tartós betegsége (például szív-érrendszeri megbetegedések, légzőszervi megbetegedések, rosszindulatú daganatos megbetegedések, máj- és vesebetegségek) vagy például immunszupprimált állapota miatt, erről orvosi igazolással rendelkezik, és azt bemutatja, esetleges hiányzását igazolt hiányzásnak kell tekinteni. Igazolt hiányzásnak tekintendő továbbá, ha a gyermek, a tanuló hatósági karanténba kerül a részére előírt karantén időszakára. A 8.2. pont rögzíti, hogy ezen időszakban a tanuló az otthona elhagyása nélkül, a pedagógusokkal egyeztetett kapcsolattartási és számonkérési forma mellett részt vehet az oktatásban. A 8.3. pont alapján a gyermek, a tanuló távollmaradásával kapcsolatos valamennyi szabály a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben foglaltak szerint érvényes, azok betartása szerint szükséges eljárási. (XIII/431/2020/OJBIT)

Egy szülő beadványában krónikus betegségekkel küzdő gyermeke tanévkezdésével és iskolai távollmaradásával kapcsolatosan kért tanácsot. EGYMI-be járó negyedik osztályos gyermeke esetében sem a kezelő szakorvosok, sem a gyermekorvos, sem az iskola nem tudott számára felvilágosítást adni az otthontanulás menetéről. Kérdéseire a köznevelésért felelős helyettes államtitkár adott választ.

Arra, hogy kitől milyen igazolás szükséges ahhoz, hogy a gyermek otthonról, online tanulhasson, a szaktárca kifejtette, hogy az Intézkedési Terv értelmében annak a tanulónak az iskolai hiányzását, aki a vírusfertőzés szempontjából veszélyeztetett csoportba tartozik tartós betegsége vagy például immunszupprimált állapota miatt, és az erről szóló orvosi igazolást bemutatja, igazolt hiányzásnak kell tekinteni. Ezen időszakban a tanuló az otthona elhagyása nélkül, a pedagógusokkal egyeztetett

kapcsolattartási és számonkérési forma mellett részt vehet az oktatásban. Tehát egy olyan orvosi igazolás szükséges, amely egyértelműen rögzíti, hogy a gyermek egészségügyi állapota miatt járvány szempontból veszélyeztetett. A köznevelésért felelős helyettes államtitkár hangsúlyozta, hogy az otthonról tanulás nem azonos a tantermen kívüli, digitális munkarenddel, mivel az osztály többi tanulója az iskolában van és a pedagógus az órái alatt velük foglalkozik. Az otthon lévő gyermek esetében így elsősorban a feladatok kiadását, ütemezését, valamint a számonkérés, visszacsatolás, konzultáció rendjét érdemes kialakítani. A köznevelésért felelős helyettes államtitkár emellett felvetette az egyéni munkarend lehetőségét, és az engedélyezés feltételeiről tájékoztatta a szülőt.

A szülő érdeklődött az iránt is, hogy miképpen lehetséges, hogy az akár egy egész tanévre kiterjedő igazolt hiányzás ne számítson bele az éves megengedhető maximum hiányzási keretbe. A szakárca álláspontja, hogy az intézkedési tervben a gyermek, a tanuló távolmaradásával kapcsolatos valamennyi szabály a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben foglaltak szerint érvényes és azok betartásával szükséges eljárni. Ennek értelmében, ha a tanuló igazoltan és igazolatlanul együttesen egy tanítási évben több mint 250 tanítási órát hiányzott, vagy egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja a hiányzásai mértéke, és nem szerzett az értékeléshez szükséges elegendő számú osztályzatot, akkor csak sikeres osztályozóvizsgával teljesítheti eredményesen a tanítási évet. Természetesen az egyéni munkarend esetében a hiányzások számát nem kell figyelembe venni, ott azonban a félévi és év végi osztályozóvizsga valamennyi tantárgyból szükséges a továbbhaladáshoz.

A beteg gyermekkel egy háztartásban élő nem krónikus beteg testvér otthoni (táv)tanulására vonatkozó kérdésre a helyettes államtitkár kiemelte, hogy fontos otthon is a távolságtartás, járványügyi óvintézkedések betartása a krónikus beteg gyermek érdekében. A család egészséges, iskoláskorú tagjai ettől változatlanul járhatnak iskolába.

Végül abban a kérdésben, hogy milyen krónikus betegségekkel számít egy gyermek védendőnek, a szakárca álláspontja az volt, hogy ezt a házi orvosnak, illetve a házi gyermekorvosnak kell megállapítania. Szükség esetén a Nemzeti Népegészségügyi Központhoz, illetve a népegészségügyi hatósághoz tud fordulni az orvos. (XIII/461/2020/OJBIT)

A járványhelyzet miatt nagy jelentőséget kapott a mulasztásokkal összefüggő kérdések rendezése. Hivatalunkhoz több beadvány érkezett a vírus miatt bekövetkezett mulasztásokkal kapcsolatban, illetve az intézmény területére történő belépéssel, bejárással, az ott történő személyes jelenléttel járó számonkéréssel kapcsolatban is.

Hivatalunkba panasz érkezett egy szülőtől, akinek gyermeke a járványhelyzet miatt négy hetet hiányzott az iskolából, amire a gyermekorvos online adta ki az igazolást, viszont az iskola azt nem fogadta el. Az iskola küldött egy igazolási mintát a szülőnek, hogy a gyermekorvos eszerint állítsa ki az igazolást. A gyermekorvos kérte, hogy az iskola vegye fel vele a kapcsolatot és egyeztessenek, ez azonban nem történt meg.

Tájékoztattuk a panaszost az Intézkedési Terv (2020. október 1., 3. verzió) – korábbiakban már idézett – 8. pontjában foglaltakról. Tájékoztattuk továbbá a jogorvoslat lehetőségéről, a fenntartójának adatairól és hivatalunk eljárásáról. (XIII/597/2020/OJBIT)

Több panaszos is hivatalunknál érdeklődött a járványhelyzet alatti óvodai ügyelet rendjével kapcsolatban. Tájékoztattuk őket a jogorvoslat lehetőségéről, módjáról, illetve javasoltuk, hogy kérdéseiket a hasonló jelzések fogadására központilag létrehozott tematikus e-mail címre

(vedekezesakoznevelésben@emmi.gov.hu) küldjék el, amelyeket a köznevelési szakterület munkatársai válaszolnak meg. (XIII/332/2020/OJBIT, XIII/463/2020/OJBIT)

Egy tanuló azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy a vírushelyzet miatt be szabad-e mennie az iskolába, hogy beszámoljon az online oktatásban leadott tananyagból.

Tájékoztatunk a digitális munkarend bevezetéséről szóló 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozatában foglaltakról, amelynek 2. pontja rögzíti, hogy a középfokú iskolákban a hat és nyolc évfolyamos gimnáziumok 5-8. évfolyamai kivételével, a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskolákban, valamint a felnőttoktatásban a nevelés-oktatás tantermen kívüli, digitális oktatásban valósul meg. A 3. pont szerint a tanulási folyamat ellenőrzése online, vagy más, személyes találkozást nem igénylő módon történik. Az 5. pont szerint szükség vagy igény esetén – az intézményvezető döntése alapján – egyéni és kiscsoportos konzultációk megszervezése a tantermen kívüli, digitális munkarend ideje alatt is lehetséges.

Felhívtuk továbbá a figyelmét arra, hogy lehetősége van kérdését az Emberi Erőforrások Minisztériuma által a járványhelyzetre tekintettel létrehozott tematikus e-mail-címre (vedekezesakoznevelésben@emmi.gov.hu) eljuttatni, amelyen a kérdéseket és bejelentéseket a köznevelési szakterület munkatársai válaszolják meg. (XIII/617/2020/OJBIT)

Rövid kérdés érkezett hivatalunkhoz arra vonatkozóan, hogy a gimnazisták bemehetnek-e az iskolába számonkérő dolgozatot írni járványhelyzet alatt. Válaszunk egyértelműen és határozottan az volt, hogy nem mehetnek be a tanulók az iskolába. Javasoltuk, hogy a panaszos forduljon az igazgatóhoz, s amennyiben az ügy nem oldódik meg, akkor keresse meg az iskola fenntartóját. Amennyiben ott nem segítenek és továbbra is fennáll a jogsértés, az ügy kivizsgálása céljából hivatalunkhoz fordulhat. (XIII/612/2020/OJBIT)

Egy hozzánk forduló arról kért tájékoztatást, hogy a járványhelyzet során az iskola hozhat-e olyan döntést, amelyben arra kéri a szülőt, hogy ne vigye két hétig iskolába a gyermekeit, mivel a külföldről hazalátogató apával töltöttek több napot. Míg több esetben a járványhelyzet miatt éppen a szülők sérelmezték, hogy az iskola nem engedélyezi gyermekük otthonról történő tanulását, és az egyébként is sokat betegeskedő, illetve krónikus beteg gyermek miatt, vagy súlyos betegsége folytán veszélyeztetett szülő miatt a gyermek hiányzásait orvosi javaslat alapján igazolt hiányszámnak tekintse az iskola. Mindannyiukat arról tájékoztattuk, hogy a járványhelyzethez szorosan kapcsolódó kérdéseiket a hasonló jelzések fogadására központilag létrehozott tematikus e-mail címre küldjék el, ahol a kérdéseket és bejelentéseket a köznevelési szakterület munkatársai válaszolják meg. (XIII/458/2020/OJBIT, XIII/470/2020/OJBIT, XIII/579/2020/OJBIT, XIII/573/2020/OJBIT)

A vírus elleni védekezés eszközeül szolgáló maszkok viselésével kapcsolatban is több megkereséssel fordultak hivatalunkhoz. Több szülő fordult hozzánk panaszával, amelyben azt sérelmezték, hogy az iskola a tanulók részére kötelezővé tette a maszkviselést annak ellenére, hogy ezt jogszabály nem írja elő.

A panaszosokat tájékoztattuk a jogorvoslat lehetőségéről és amennyiben a köznevelési intézményt megjelölték, a fenntartó adatairól is. Felhívtuk továbbá figyelmüket, hogy

kérdéseikkel megkereshetik a hasonló jelzések fogadására központilag létrehozott tematikus e-mail címen a köznevelési szakterület munkatársait. (XIII/544/2020/OJBIT, XIII/603/2020/OJBIT, XIII/605/2020/OJBIT, XIII/513/2020/OJBIT)

Egy szülő szintén a kötelező iskolai maszkhasználat miatt fordult hivatalunkhoz. Beadványában azt sérelmezte, hogy míg jogszabály nem írja elő az iskolában a kötelező maszkhasználatot, az igazgatók saját hatáskörben dönthetnek erről veszélyeztetve a gyermekek egészségét is, mivel 16 éves gyermekének fáj a feje az akár napi 8-9 óra maszkviseléstől, nem kap rendesen levegőt. A 6 és 11 éves gyermeke számára is kötelező a maszkhasználat, intővel, kirúgással, pénzbírsággal fenyegetik őket, ha nincs náluk maszk, mindez a gyermekeket nagyon megviseli.

Tekintettel arra, hogy hivatalunkhoz érkezett számos panaszban jelezték a szülők, hogy a jelenlegi járványhelyzetben az intézmények különbözőképpen alakítják gyakorlatukat a tanulókra irányadó iskolai maszkviseléssel kapcsolatban, és eltérő gyakorlat alakult ki a sajátos nevelési igényű tanulók maszkviselésre kötelezésével kapcsolatban is, az országos tisztifőorvoshoz fordultunk. Kértük a közreműködését, egyértelmű állásfoglalását a tanulókra vonatkozó, nevelési-oktatási intézményekben történő maszkviselésre vonatkozóan.

A Nemzeti Népegészségügyi Központ állásfoglalást tartalmazó tájékoztatójában megerősítette, hogy a járványügyi készültségi időszak védelmi intézkedéseiről szóló 431/2020. (IX. 18.) Korm. rendelet kötelező iskolai maszkhasználatról nem rendelkezik. Idézte az Emberi Erőforrások Minisztériumának az iskolák járványügyi készültség alatti működését segítő Intézkedési Terv maszkhasználatával kapcsolatos szabályait.

„2.3 Az osztálytermekben lehetőség szerint gondoskodni kell a tanulók lazább elhelyezéséről, adott esetben nagyobb termek vagy egyéb rendelkezésre álló helyiségek bevonásával. A tanítási órákon, foglalkozásokon a maszk viselése lehetséges, de nem kötelező. A tanulók szellősebb elhelyezése céljából, amennyiben lehetséges, az oktatáshoz-neveléshez nem szükséges tárgyakat, bútorokat javasolt a tantermen kívül elhelyezni.

2.4 A közösségi terekben egyszerre csak annyi gyermek, tanuló tartózkodhat, hogy betartható legyen a 1,5 méteres védőtávolság. Szükség esetén a csoportok, osztályok számára elkülönített területeket lehet kijelölni a közösségi tereken belül. Amennyiben a védőtávolság nem tartható be a közösségi tereken, úgy az általános iskola felső tagozatában és a középiskolákban az ott tartózkodás idején javasolt a szájat és orrot eltakaró maszk viselése. ”

Mindezek alapján a Népegészségügyi Központ tájékoztatója szerint a gyermekek, különösen az alsó tagozatosok körében nehezen biztosítható az egész napos helyes maszkviselés (a maszkok szabályos fel- és levétele, illetve tárolása például étkezési szünetekben), és mivel a helytelen maszkhasználat (maszkok külső felületének kézzel érintése, a maszkok padon, asztalon történő tárolása) fokozhatja a megfertőződés kockázatát, ezért sem a jogszabály, sem az eljárásrend kötelező iskolai maszkhasználatról nem rendelkezik. Amennyiben a védőtávolság közösségi terekben (pl. aula, könyvtár, folyosó, stb.) nem tartható be, úgy kizárólag az általános iskola felső tagozatában és a középiskolákban az ott tartózkodás idején javasolt a szájat és orrot eltakaró maszk viselése. Az állásfoglalás hangsúlyozta továbbá, hogy a maszkviselés önmagában nem jelent védelmet, ezért az Intézkedési Tervben meghatározásra kerültek azok a részletes járványügyi szabályok, melyek szigorú betartásával a koronavírus jelentette járványügyi kockázat csökkenthető.

Tekintettel arra, hogy a jelenlegi új koronavírus-járvány cseppfertőzéssel, direkt módon terjed, azaz a vírus terjedése szempontjából a legnagyobb veszélyt a megbetegedett köhögő, tüsszögő ember jelenti, ezért az elsődleges és legfontosabb megelőző intézkedés, hogy az intézményekbe kizárólag egészséges, tüneteket nem mutató, gyermek és dolgozó menjen.

Emellett a higiénés szabályok betartására, az arc érintésének kerülésére, az egyes tevékenységet követő alapos szappanos kézmosás vagy alkoholos kézfertőtlenítés szükségességére, a köhögési etikett betartására, a felületek rendszeres alapos fertőtlenítésre, a szellőztetésre kell a hangsúlyt helyezni.

Tájékoztatott továbbá a nevelési-oktatási intézményben koronavírus fertőzés esetén a területileg illetékes járási/fővárosi kerületi hivatal által alkalmazandó eljárásrendről, kontaktkutató végzéséről, szükséges intézkedésekről. Felhívta a figyelmet arra is, hogy az Intézkedési Tervben foglaltak bevezetéséről és alkalmazásáról az intézményvezető köteles gondoskodni, míg a fenntartó feladata a megvalósítást ellenőrizni. (XIII/515/2020/OJBIT)

A járványhelyzet az eddig megszokott iskolai, intézményi rendet nagyfokban érintette. Ebben a mindenki számára teljesen új helyzetben kiemelt szerep jutott az információ-áramlásnak, a tájékoztatás biztosításának. Fontos tényezőként jelent meg a járvánnyal kapcsolatos legújabb információk gyors terjesztése, az értesítés rendjének a megváltozott körülményekhez történő igazítása.

A hivatalunkhoz forduló szülő 2020 októberében sérelmezte gyermeke iskolájában a járvánnyal kapcsolatos értesítési rendet. Az iskola által kiadott eljárásrendben ugyanis azt kérték, hogy a szülők és tanárok azonnal jelezzék az iskola felé a fertőződést vagy annak gyanúját, míg az iskolára semmilyen értesítési kötelezettséget nem szabtak meg. A panaszost tájékoztattuk a hivatal eljárásáról és a fenntartói jogorvoslat lehetőségéről. (XIII/547/2020/OJBIT)

A tanulói jogviszony keletkezésének, illetve megszűnésének, megszüntetésének is jogszabályi keretek között kell zajlania.

Egy szülő, akinek gyermeke most fejezte be a gimnáziumi tanulmányait, arról kérte hivatalunk tájékoztatását, hogy mikor szűnik meg gyermeke tanulói jogviszonya.

Tájékoztatott, hogy a köznevelési törvény 53. § (2) bekezdés c) pontja rögzíti, hogy megszűnik a tanulói jogviszony – többek között – a gimnáziumi tanulmányok esetén az utolsó évfolyam elvégzését követő első érettségi vizsgaidőszak utolsó napján. A 2019/2020. tanév rendjéről szóló 11/2019. (VII. 3.) EMMI rendelet 1. melléklete szerint a 2020. évi május-júniusi középszintű szóbeli érettségi vizsgák időpontja 2020. június 15-26. volt. (XIII/357/2020/OJBIT)

A tanulói jogviszony keretei között a köznevelési törvény 46. §-a szerint a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon, valamint eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének. A tanulói jogok garantálása során a tanuló egyéni képességeire is figyelemmel kell lenni. A szabadon választható idegen nyelvi oktatás feltételekhez köthető, amennyiben az a képességekre tekintettel kerül meghatározásra.

Egy szülő azzal kapcsolatban jelezte aggályait, hogy gyermeke a választott nyelv helyett egy másik csoportba került, mert a szintfelmérője nem sikerült jól. Az esettel összefüggésben a szülő az iskola előzetes tájékoztatásának elmaradását, információk elhallgatását sérelmezte.

A köznevelési törvény meghatározása szerint az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport: az a legalább egy nevelési évre, tanévre alkotott oktatásszervezési egység, amely meghatározott közös pedagógiai feladatok végrehajtására alakul az óvodába, iskolába, kollégiumba felvételt nyert, azonos feladatellátási helyre járó gyermekekből, tanulókból. A köznevelési törvény 51. § (4) bekezdése alapján az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról – a szakmai munkaközösség, annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével – az igazgató dönt.

A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdés b) pontja alapján továbbá a tanuló joga, hogy válasszon a pedagógiai program keretei között a választható tantárgyak, foglalkozások, továbbá pedagógusok közül. Ez a jog, mint a megfogalmazásból látszik, a pedagógiai programban leírtak szerint gyakorolható.

A szülő figyelmét felhívtuk a jogorvoslati lehetőségekre, továbbá tekintettel az iskola típusára, tájékoztattuk a szülőt, hogy szakképzéssel, valamint felnőttképzéssel kapcsolatos kérdésével felkeresheti a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatalt, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztériumot. (XIII/530/2020/OJBIT)

A fentiek alapján az egyéb foglalkozáson történő részvétel is része a tanulói kötelezettségeknek. A köznevelési törvény 4. § 5. pontja szerint egyéb foglalkozás: a tanórákon kívüli egyéni vagy csoportos, pedagógiai tartalmú foglalkozás, amely a tanulók fejlődését szolgálja. A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról rendelkező 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet 17. § (2) bekezdésének a) pontja szerint egyéb foglalkozás a tantárgyfelosztásban tervezhető, rendszeres nem tanórai foglalkozás, amely szakkör, érdeklődési kör, önképzőkör lehet. Az egyéb foglalkozások körébe tartozik tehát a szakkör is, melyre a következő rendelkezések vonatkoznak.

Egy panaszos nyolcadik évfolyamos gyermeke angol szakkörre járt, azonban az ott folytatott oktatással a tanulók és szülei sem voltak megelégedve. A szülő azért is kérelmezte az intézményvezetőnél, hogy gyermekének ne kelljen járnia az adott órára, mert második félévtől két lyukas órája volt a tanulónak a szakkör előtti időszámban. Kérelmüket az iskola igazgatója elutasította arra hivatkozással, hogy öt fő alatt nincs lehetőség szakkört tartani, és a szakkör nélkül nem lett volna meg az érintett pedagógus kötelező óraszám.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy a beadványában jelzett angol szakkör a fentiek alapján egyéb foglalkozásnak minősül. Az egyéb foglalkozásokon való részvételi kötelezettséget a köznevelési törvény 46. § (1) bekezdés a) pontja rögzíti. Eszerint a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szabályai szerint az egyéb foglalkozásokról – jelen esetben angol szakkörrel – való hiányzás ugyanolyan mulasztásnak minősül, mint a tanóráról történő hiányzás. Az 51. § (2) bekezdése szerint, ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, a tanuló a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról, valamint a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell.

A szakkörön történő részvétel alóli felmentést, mentesítést az alábbi módon szabályozza a köznevelési törvény. Az 55. § (1) bekezdése szerint az igazgató az általános iskolában a tizenhat óra előtt

megszervezett egyéb foglalkozás alól a szülő kérelmére felmenti a tanulót, ha másik köznevelési intézménnyel is tanulói jogviszonyban vagy vendégtanulói jogviszonyban áll, az ott szervezett tanórai és egyéb foglalkozásokon történő részvétel érdekében, egyéb esetekben – kivéve, ha az intézmény e törvény rendelkezéseinek megfelelően egész napos iskolaként működik – felmentheti.

A fentiek értelmében tehát az igazgatónak mérlegelési jogköre van a felmentés, illetve mentesítés kérdéskörében, azonban kizárólag abban az esetben, ha a tanuló nem áll másik köznevelési intézménnyel is tanulói jogviszonyban (vagy vendégtanulói jogviszonyban).

A panaszos beadványa nem tartalmazott információt arra vonatkozóan, hogy a tanulók mely iskolaszervezési forma keretében tanulnak. Amennyiben az intézmény egész napos iskolaként működik, úgy – a fentieknek megfelelően – nincs lehetőség arra, hogy az iskola igazgatója úgynevezett egyéb esetben felmentést adjon a tizenhat óráig való jelenlét alól.

Tájékoztattuk továbbá a panaszost hivatalunk hatásköri szabályairól, illetve arról, hogy amennyiben a jogorvoslati lehetőségeit szeretné kimeríteni, akkor panaszával az intézmény fenntartójához kell fordulnia, és kérnie a sérelmezett helyzet megszüntetését. (XIII/94/2020/OJBIT)

A tanulói jogok megvalósulásához, a tanulók oktatásához elengedhetetlen számukra eszközöket biztosítani. A tanulók és az őket tanító pedagógusok rendelkezésére álló tankönyvek jegyzékének vezetésére, a használható tankönyvek körének meghatározására központi rendelkezések vonatkoznak. A kapcsolódó jogszabályok gyakorlati alkalmazására az alábbi eset nyújt eligazítást. (XIII/495/2020/OJBIT)

Egy beadványozó arról érdeklődött, hogy tankönyvfelelősként megteheti-e, hogy kérelmezi, hogy más tankönyvkiadók kiadványai is nagyszámban a tankönyvjegyzéken lehessenek, ne csak túlnyomórészt az Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet könyvei. Szerinte rengeteg jól használható, színvonalas könyv kiszorult a jegyzékről az elmúlt évek során. Érdeklődött, hogy ez a jelenlegi egysíkú tankönyvválaszték nem sérti-e a diákok érdekeit.

Tájékoztattuk a hozzánk fordulót, hogy a köznevelési törvény 93/B. § (3) bekezdése alapján tankönyvvé nyilvánítási kérelmet közismereti tankönyv vonatkozásában az állami tankönyvfejlesztésért és -kiadásért felelős szerv, továbbá bevett egyház vagy annak belső egyházi jogi személye nyújthat be.

A köznevelési törvény 93/D. § (2) bekezdése alapján nyilvános felhívást tehet közzé az oktatásért felelős miniszter a Kormány által rendeletben kijelölt testület véleményének kikérésével közismereti tankönyv fejlesztésére, nemzetiségi nevelést-oktatást érintő közismereti tankönyv esetén az Országos Nemzetiségi Tanács egyetértésével. Ebben az esetben a 93/B. § (3) bekezdés ab) pontja szerinti nyilvános felhívás alapján az oktatásért felelős miniszter által kiválasztott könyv esetén a könyvkiadást folytató jogi személy is benyújthat tankönyvvé nyilvánítási kérelmet.

A 93/C. § alapján a tankönyvjegyzéket az Oktatási Hivatal vezeti. Az Oktatási Hivatal a 93/B. § (3) bekezdésben meghatározottak kérelme alapján veszi fel a tankönyvet a tankönyvjegyzékre. A tankönyvjegyzék bármely évfolyam bármely tantárgya vonatkozásában a Nat. szerint jóváhagyott kerettantervi tantárgyanként legfeljebb kettő tankönyvet tartalmazhat.

A tankönyvek használatára, forgalmazására vonatkozó minden további jogalkotás politikai döntés kérdése. Ezzel kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a jogszabály módosítását mely szervezeti egységeknél kezdeményezheti. (XIII/165/2020/OJBIT)

A köznevelési intézményekben a tanulók részére megfelelő környezetet, iskolai életteret szükséges kialakítani. Tekintettel arra, hogy a tanulók hétköznapijaik nagy részét az adott intézményben töltik, fontos annak meghatározása, hogy milyen alapterületet, feltételrendszert szükséges számukra biztosítani.

Egy szülő arról kérte hivatalunk tájékoztatását, hogy egy ötödikes tanulóra az osztályterem tekintetében minimum hány négyzetmétert kell számítani, és hogy ez a szám, ha sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel rendelkező a tanuló, eltér-e az Európai Unió átlag a magyartól. A szülőt tájékoztattuk, hogy a tanterem méretével kapcsolatban a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 2. melléklete rendelkezik. Eszerint a terem alapterülete nem lehet kevesebb, mint 1,5 m²/fő. (XIII/84/2020/OJBIT)

Tanév rendje

A köznevelési intézmények működésének kereteit jogszabályi rendelkezések határozzák meg, de a tanítási év konkrét feladatainak végrehajtását helyben kell megszervezni. A tanév rendjének kialakítása folyamán tekintettel kell lenni a köznevelési törvényben, a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben, valamint az oktatásért felelős miniszter által évente kiadott, a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben foglaltakra. (XIII/18/2020/OJBIT, XIII/608/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 30. § (1) bekezdése szerint az iskolában a tanítási év ötnapos tanítási hetekből áll. A szombat és a vasárnap tanítás nélküli pihenőnap. Tanítás nélküli pihenőnap jár a tanulónak a munkaszüneti napokon is. A tanítási időbeosztás a munkaszüneti napok miatti munkaidő-beosztásnak megfelelően változik, a tanítási év utolsó napját követően pedig legalább hatvan összefüggő nappól álló nyári szünetet kell biztosítani.

Egy szülő hét éves és tizenegy éves gyermekei vonatkozásában arról kért tájékoztatást, hogy mely jogszabály rendelkezik a nyári szünet alatti iskolai felügyelet igénybevételének lehetőségéről, annak feltételeiről iskoláskorú gyermekek részére. A hivatalunk hatásköri szabályain túl tájékoztattuk a köznevelési törvény 30. § (1) bekezdésében foglaltakról. Tekintettel arra, hogy a nyári szünet alatti felügyelet kérdése a gyermekvédelem feladatkörébe tartozik, ezért továbbirányítottuk a panaszost az Emberi Erőforrások Minisztériumának Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztályához. (XIII/46/2020/OJBIT)

A koronavírus-fertőzés miatt kialakult járványhelyzetben elrendelték az intézmények zárva tartását, emiatt kiemelt jelentőséghez jutott a gyermekek napközbeni felügyelete. Az intézmények bezárásának ellenére a szülőknek lehetőségük volt ügyeletet igényelni gyermekeik számára a következők szerint.

A kapcsolódó részletszabályokat a veszélyhelyzet során a gyermekek napközbeni felügyeletével kapcsolatos intézkedésekről szóló 152/2020. (IV. 27.) Korm. rendelet

tartalmazza. Az 1. § (1)-(6) bekezdései szerint, ha településen óvodai vagy bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltató, intézmény (ezen alcím tekintetében a továbbiakban együtt: szolgáltató) működik, és a települési önkormányzat polgármestere, illetve a fővárosban a fővárosi kerületi polgármester a veszélyhelyzettel kapcsolatban rendkívüli szünetet rendelt el, a rendkívüli szünet idejére a polgármester köteles megszervezni a bölcsődés és óvodás korú gyermekek napközbeni felügyeletét (a továbbiakban: ügyelet). Az ügyeletet azon, fertőző betegségben nem szenvedő gyermekek számára kell biztosítani, akiknek szülője ezt igényli. Az ügyelet iránti igény benyújtása alaki feltételhez nem köthető, így különösen elektronikus levélben vagy telefonos értesítés útján is benyújtható. A szülő írásban nyilatkozik arról, hogy a gyermek nem szenved fertőző betegségben. Az ügyeletet a szülő által igényelt időszakban, de legfeljebb munkanapokon 6 és 18 óra között kell biztosítani. Az ügyeletet kiscsoportos formában kell megszervezni, csoportonként legfeljebb 5 gyermek felügyelete biztosítható. Az ügyelet egyes életkori csoportokban is megszervezhető. Az ügyeletért térítési díj nem kérhető. A 2. § (1) bekezdésében foglaltak alapján az ügyelet a helyi önkormányzat által fenntartott vagy a településen működő, egyházi vagy nem állami fenntartású szolgáltatónál is biztosítható. Az ügyelet egyházi vagy nem állami fenntartású szolgáltatónál történő biztosítására feladatellátási szerződést nem kell kötni.

Egy szülő kért tájékoztatást hivatalunktól a járványhelyzet időszakában az óvodai ügyelet biztosításával kapcsolatban. A hivatalunk hatáskörére vonatkozó rendelkezéseken túl tájékoztattuk a 2020. április 30-ától hatályos, a veszélyhelyzet során a gyermekek napközbeni felügyeletével kapcsolatos intézkedésekről szóló 152/2020. (IV. 27.) Korm. rendelet fenti rendelkezéseiről. (XIII/217/2020/OJBIT)

Értékelés, minősítés

A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdése szerint a pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével. Ezzel összefüggésben a pedagógus kötelessége különösen, hogy a kerettantervben és a pedagógiai programban meghatározottak szerint érdemjegyekkel vagy szövegesen, sokoldalúan, a követelményekhez igazodóan értékelje a tanulók munkáját. (XIII/17/2020/OJBIT, XIII/268/2020/OJBIT, XIII/273/2020/OJBIT, XIII/343/2020/OJBIT, XIII/348/2020/OJBIT, XIII/351/2020/OJBIT, XIII/485/2020/OJBIT, XIII/521/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 54. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni. Ezt a rendelkezést egészíti ki a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (1) bekezdése, mely szerint a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott

teljesítménye (a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

A köznevelési törvény 54. § (5)-(6) bekezdései szerint az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

E szabályokból kiolvasható, hogy a tanuló év végi osztályzatának alapja a tanuló évközi teljesítménye, és érdemjegyei, vagy vizsgán nyújtott teljesítményének eredményéből áll össze. Az év végi osztályzat kiszámítására vonatkozóan további szabályokat a helyi tanterv tartalmazhat, ám ezek nem lehetnek ellentétesek a jogszabályok rendelkezéseivel.

A köznevelési törvény 54. § (4) bekezdése szerint a második évfolyam végén és a magasabb évfolyamokon félévkor és év végén a tanuló értékelésére – az oktatásért felelős miniszter engedélyével – az iskola pedagógiai programja a (2) bekezdésben meghatározottaktól eltérő jelölés, szöveges értékelés alkalmazását is előírhatja. Ha az iskola nem alkalmazza az (1)-(2) bekezdésben meghatározottakat, de arra iskolaváltás vagy továbbtanulás miatt szükség van, vagy a szülő vagy a tanuló kérésére az iskola köteles a félévi és az év végi minősítést osztályzattal is elvégezni. Az alkalmazott jelölés, értékelés érdemjegyre, osztályzatra való átváltásának szabályait a helyi tantervben kell meghatározni.

Egy szülő alapítványi iskolába járó nyolcadik osztályos gyermeke év végi szöveges értékeléseinek osztályzatokra váltásával kapcsolatban kereste fel hivatalunkat.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a fentiekben részletezett szabályokról, illetve arról, hogy az intézmény a gyermekre vonatkozó személyes adatokat a törvényes képviselő részére köteles kiadni. A köznevelési törvény 41. § (8) bekezdése alapján a gyermek, a tanuló magatartása, szorgalma és tudása értékelésével kapcsolatos adatai az érintett osztályon belül, a nevelőtestületen belül, a szülőnek, iskolaváltás esetén az új iskolának, a szakmai ellenőrzés végzőjének továbbítható. Tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben az intézmény nem tesz eleget kötelezettségének, úgy jogorvoslattal tud élni. A fenntartóhoz való fordulás lehetőségén túl tájékoztattuk a szülőt, hogy az intézménnyel kapcsolatos kifogásait az illetékes kormányhivatalhoz is továbbíthatja, a köznevelési törvény 34. § (2) bekezdése értelmében ugyanis a köznevelési feladatokat ellátó hatóság legalább két évente végzi az egyházi, magán köznevelési intézmény és a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmény fenntartói tevékenységének törvényességi ellenőrzését, amelynek eredményéről értesíti a költségvetési hozzájárulást folyósító szervet. A köznevelési feladatokat ellátó hatóság a törvényességi ellenőrzés keretében vizsgálja, hogy a fenntartó a nevelési-oktatási intézményt az alapító okiratban és a működéshez szükséges engedélyben meghatározottak szerint működteti-e. (XIII/614/2020/OJBIT)

Fontos kiemelni, hogy a tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg, ennek során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, a félévi, év végi osztályzat meghatározásánál az érdemjegyeket akár eltérő súllyal is figyelembe veheti.

A pedagógus értékelési autonómiája azonban nem korlátlan. A jogszabályi környezet alapján a pedagógus az értékelés során a pedagógiai program rendelkezéseinek keretén belül bír szabadsággal. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 7. § (1) bekezdés b) pontja szerint az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül a tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elveket. (XIII/537/2020/OJBIT)

Ugyanezen bekezdés b) pontja alapján az iskola pedagógiai programja határozza meg az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül a tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módját, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formáit, valamint a magatartás és szorgalom minősítésének elveit. Ugyanezen szakasz (5) bekezdése szerint pedig az iskola pedagógiai programjában kell meghatározni az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások, az ismeretek számonkérésének rendjét, valamint az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elveit és korlátait.

Egy beadványozó arról érdeklődött, hogy írathat-e röpdolgozatot azzal a tanulóval a pedagógus, aki az előző órán hiányzott, abból a tananyagból, amit azon az órán leadott. Tájékoztattuk a hozzánk fordulót az értékelésre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, hivatalunk hatásköri szabályairól és a jogorvoslati lehetőségekről. (XIII/104/2020/OJBIT)

Egy szülő gyermeke sikertelen matematika pótvizsgájával összefüggésben kereste fel hivatalunkat. A fentiekre tekintettel javasoltuk a szülőnek, hogy tanulmányozza az intézmény belső szabályzatait. Tájékoztattuk továbbá a szülőt a köznevelési törvény szerinti jogorvoslati lehetőségről. (XIII/465/2020/OJBIT)

A pedagógusnak az értékeléssel kapcsolatos széleskörű szabadságából eredően a jogalkotó szűk körben biztosít jogorvoslatot az értékeléssel kapcsolatos panaszok esetében. A köznevelési törvény 37. § (1)-(2) bekezdései szerint a nevelési-oktatási intézmény a gyermekkel, a tanulóval kapcsolatos döntéseit – jogszabályban meghatározott esetben és formában – írásban közli a tanulóval, a szülővel. Az óvoda, az iskola, a kollégium döntése, intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása (a továbbiakban együtt: döntés) ellen a tanuló, a szülő – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – a gyermek, tanuló érdekében eljárást indíthat, kivéve a magatartás, a szorgalom, valamint a tanulmányok értékelése és minősítése ellen. Eljárás indítható a magatartás, szorgalom és a tanulmányok minősítése ellen is, ha a minősítés nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, a minősítéssel összefüggő eljárás jogszabályba vagy a tanuló jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. (XIII/128/2020/OJBIT, XIII/149/2020/OJBIT, XIII/313/2020/OJBIT, XIII/316/2020/OJBIT, XIII/322/2020/OJBIT)

Egy panaszos szülő gyermekének az év végi osztályzata jó lett kémia tantárgyból 4,67-es átlagra. A szülő szerint a pedagógus felületesen kezelte a jegyek elektronikus vezetését, és az értékelést is vitatta. A panaszost tájékoztattuk az értékelésre vonatkozó állásfoglalásunkról, továbbá arról, hogy amennyiben felmerül, hogy a pedagógus nem vette figyelembe az intézmény pedagógiai programjában, helyi tantervében megfogalmazottakat, vagy a köznevelési törvény 54. § (1) bekezdésében, illetve a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (1) bekezdésében foglaltakat, úgy jogorvoslati kérelemmel fordulhat a fenntartóhoz. (XIII/369/2020/OJBIT)

Egy szülő azzal összefüggésben kereste fel hivatalunkat, hogy gyermekét megbuktatták év végén, de ezt követően még korrigálták az osztályzatokat. Továbbá kifogásolta azt is, hogy a szakértői javaslatban foglaltakat nem veszi figyelembe a köznevelési intézmény. Úgy érzi, gyermekével egész tanévben nem megfelelően bántak, a szakvéleményt nem tartották be, de ez ügyben korábban nem élt panasszal.

A szülőt tájékoztattuk a jogorvoslat lehetőségéről, továbbá arról, hogy a jogorvoslat során akkor számíthat pozitív elbírálásra, ha a helyi szabályokban van olyan értékelésre vonatkozó rendelkezés, ami jogsértővé teszi az osztályzat megállapítását. Felhívtuk a figyelmét, hogy jogorvoslattal élhet, ha a szakértői vélemény előírásait nem tartják be. (XIII/424/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdés m) pontja alapján a tanuló joga, hogy kérelmére – jogszabályban meghatározott eljárás szerint – független vizsgabizottság előtt adjon számot tudásáról.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 73. § tartalmazza a független vizsgabizottságra vonatkozó részletszabályokat. Eszerint a független vizsgabizottság előtt lehető tanulmányok alatti vizsgát a kormányhivatal szervezi. A tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője – a félév vagy a tanítási év utolsó napját megelőző harmincadik napig, az 51. § (7) bekezdésében meghatározott esetben az engedély megadását követő öt napon belül jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván számot adni tudásáról. A bejelentésben meg kell jelölni, hogy milyen tantárgyból kíván vizsgát tenni. Az iskola igazgatója a bejelentést nyolc napon belül továbbítja a kormányhivatalnak, amelyik az első félév, valamint a tanítási év utolsó hetében szervezi meg a vizsgát. A tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője – a bizonyítvány átvételét követő tizenöt napon belül kérheti, hogy amennyiben bármely tantárgyból javítóvizsgára utasították, akkor azt független vizsgabizottság előtt tehesse le. Az iskola a kérelmet nyolc napon belül továbbítja a kormányhivatalnak. A kormányhivatal által szervezett független vizsgabizottságnak nem lehet tagja az a pedagógus, akinek a vizsgázó a hozzátartozója, továbbá aki abban az iskolában tanít, amellyel a vizsgázó tanulói jogviszonyban áll. (XIII/286/2020/OJBIT)

Egy szülő a gyermekével szemben egy pedagógus által alkalmazott megalázó bánásmódot és hátrányos megkülönböztetést kifogásolta, valamint egy másik pedagógus előtti vizsgázás lehetőségéről érdeklődött.

A szülőt beadványában írtakkal kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény 46. § (2)-(3) bekezdései rögzítik, hogy a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a

tanuló nem vehető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak. Emellett tájékoztattuk a szülőt a jogorvoslat lehetőségéről.

A szülő arról is érdeklődött, hogy hogyan tudná gyermeke a német nyelvi anyagot egyéni tanrendben teljesíteni. A köznevelési törvény 55. § (1) bekezdése alapján az igazgató a tanulót kérelmére – kiskorú tanuló esetében a szülő kérelmére – felmentheti – a szakmai képzés kivételével – az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokolta teszi. Ebben az esetben osztályozó vizsgán kell számot adnia tudásáról.

Akár tanórai részvétellel tanul a gyermek, akár felmentést kap az órai részvétel alól, lehetőség van arra, hogy független vizsgabizottság előtt adjon számot tudásáról. A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdés m) pontja alapján a tanuló joga, hogy kérelmére – jogszabályban meghatározott eljárás szerint – független vizsgabizottság előtt adjon számot tudásáról. (XIII/473/2020/OJBIT)

Egy pedagógus arról érdeklődött, hogy a független vizsgabizottság előtti vizsgázás lehetőségét kérheti-e ő is, ha szakmai munkáját szeretné igazolni.

Tájékoztattuk a pedagógust, hogy a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 73. § (2) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy a tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője – jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván számot adni tudásáról. (XIII/489/2020/OJBIT)

A 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 34-35. §-a szabályozza a független vizsgabizottság előtti vizsga költségvonzatát. E rendelkezés az állami szerv, az állami intézményfenntartó központ, az állami felsőoktatás intézmény, az önkormányzat, az önkormányzati társulás által fenntartott köznevelési intézményekben térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások közé sorolja a független vizsgát, és kimondja, hogy a független vizsga díját tantárgyanként kell megállapítani úgy, hogy tantárgyanként a vizsgadíj összege nem lehet magasabb, mint az adott évre érvényes kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) 3,75%-a.

Hivatalunkhoz a házi feladat értékelésére vonatkozóan is fordultak kérdésekkel. A házi feladatokkal kapcsolatban a jogszabályok nem tartalmaznak konkrét előírásokat. A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg, ennek értelmében a házi feladatot is az értékelés részévé lehet tenni. Amennyiben tehát a pedagógus úgy dönt, hogy a házi feladatot számon kéri és értékeli, akkor jogosult a tanuló teljesítményét elégtelenre értékelni abban az esetben, ha az nem készítette el a házi feladatot. Szankcióként azonban a pedagógus az értékelést nem használhatja, a pedagógiai módszereken felül a tanulói kötelezettségzegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, az érdemjegy nem lehet fegyelmezési eszköz. (XIII/399/2020/OJBIT)

Egy panaszos azzal a kérdésével kereste meg hivatalunkat, hogy házi feladat hiányára adható-e elégtelen az általános iskola ötödik osztályában. Az értékelésre, hivatalunk hatáskörére, és a jogorvoslati lehetőségre vonatkozó szabályokon túl tájékoztattuk a szülőt, hogy a koronavírus (COVID-19) által okozott megváltozott helyzet miatt – a digitális oktatás során – egyéb szempontok is szerepet játszhattak az értékelési folyamatban.

A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések állnak rendelkezésre. Az iskolai házirend szabályai a köznevelési törvény felhatalmazása alapján kötelező erejűek, azok megszegése hátrányos következményekkel jár mindazokra nézve, akikre a házirend vonatkozik. Súlyosabb esetekben fegyelmi eljárás indítására van lehetőség. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (1) bekezdésének f) pontja értelmében a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni a fegyelmező intézkedések formáit és alkalmazásának elveit. Álláspontunk szerint olyan fegyelmező eszköz, mely nem szerepel a házirendben, nem alkalmazható szankcióként. Annak eldöntése, hogy a tanuló cselekménye mely szankcionálási forma alkalmazását vonja maga után, az intézmény feladata.

Tájékoztatottuk a szülőt, hogy a házi feladat hiányát szankcionáló pedagógusi értékelésre vonatkozó szabályokról a fentiek szerint az intézmény házirendjében, illetve pedagógiai programjában tud tájékozódni. (XIII/606/2020/OJBIT)

A tanulók teljesítményének értékelése a pedagógusok joga és egyben kötelessége. A pedagógus feladata az is, hogy az érdemjegyek adminisztrálása során felmérje azt, hogy elegendő-e az egyes tanulók érdemjegye a félévi, év végi osztályzat megállapításához. Amennyiben az intézmény helyi szabályzatai között szerepel a megszerzendő érdemjegyek számára vonatkozó rendelkezés, úgy ezt a pedagógusoknak is figyelembe kell venni.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (2) bekezdése rendelkezik az osztályozó vizsgával összefüggő szabályokról. Eszerint osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához, ha felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól; ha engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget; ha az 51. § (7) bekezdésben meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet; illetve abban az esetben, ha a tanuló a félévi, év végi osztályzatának megállapítása érdekében független vizsgabizottság előtt tesz vizsgát. A fentiekől eltérő okból nem szervezhet az intézmény osztályozó vizsgát. Amennyiben a pedagógus a fenti szabályokat vagy az intézmény helyi szabályait figyelmen kívül hagyja, és ezáltal sérülnek a tanulók oktatási jogai, úgy az érintett tanuló jogorvoslással élhet.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (7) bekezdésének a) pontja szerint javítóvizsgát tehet a vizsgázó, ha a tanév végén – legfeljebb három tantárgyból – elégtelen osztályzatot kapott. Ugyanezen § (8) bekezdése szerint a vizsgázó javítóvizsgát az iskola igazgatója által meghatározott időpontban, az augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban tehet. Szakmai gyakorlatból akkor lehet javítóvizsgát tenni, ha a gyakorlati képzés szervezője azt engedélyezte. A különbözeti vizsgákra tanévenként legalább két vizsgaidőszakot kell kijelölni. Javítóvizsga letételére az augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban, osztályozó, különbözeti és beszámoltató vizsga esetén a vizsgát megelőző három hónapon belül kell a vizsgaidőszakot kijelölni azzal, hogy osztályozó vizsgát az iskola a tanítási év során bármikor szervezhet. A vizsgák időpontjáról a vizsgázót a vizsgára történő jelentkezéskor írásban tájékoztatni kell.

A tanulók a tanórai foglalkozásokon túl egyéb foglalkozásokon is részt vehetnek, melyeken munkájukat a pedagógus értékeli.

Egy panaszos a gyermekének iskolai fakultáció cseréjével, illetve az ahhoz tartozó értékeléssel kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását.

Az értékelésre vonatkozó álláspontunkról, a független vizsgabizottsághoz fordulás lehetőségéről történő tájékoztatáson túl az alábbiakról informáltuk a szülőt.

A pedagógiai program vonatkozásában a köznevelési törvény 26. § (1) bekezdése, illetve (5) bekezdése rögzíti az alábbiakat. A nevelő és oktató munka pedagógiai program szerint folyik az óvodában, az iskolában, a kollégiumban. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra többletkötelezettség hárul, a fenntartó egyetértése szükséges. A pedagógiai programot nyilvánosságra kell hozni. Az iskola a pedagógiai programját vagy annak módosítását a jóváhagyást követő tanévtől felmenő rendszerben vezetheti be.

A köznevelési törvény értelmező rendelkezése szerint egyéb foglalkozás: a tanórákon kívüli egyéni vagy csoportos, pedagógiai tartalmú foglalkozás, amely a tanulók fejlődését szolgálja. A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról rendelkező 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet 17. § (2) bekezdésének a) pontja szerint egyéb foglalkozás a tantárgyfelosztásban tervezhető, rendszeres nem tanórai foglalkozás, amely szakkör, érdeklődési kör, önképzőkör lehet. A szülő beadványában jelzett fakultáció a fentiek alapján egyéb foglalkozásnak minősül.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 7. § (1) bekezdésének bj) pontja szerint a csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elveit az iskola pedagógiai programja határozza meg. Felhívtuk a szülő figyelmét a jogorvoslat lehetőségére. (XIII/181/2020/OJBIT)

A számonkérések alkalmával a tanuló tisztességtelen eszközt nem használhat, ez minden esetben szankcióval jár. A puskázással a tanuló azt bizonyítja, hogy tudása nem elégséges ahhoz, hogy önállóan válaszolja meg a kérdéseket: vagyis a tudása nem egyezik meg azzal, amit a pedagógus a dolgozatban lát. Amennyiben a puskázás fegyelmezési eszközzel (intővel, beírással, magatartásjeggyel) lenne értékelve, úgy a tantárgyi érdemjegy nem a valós képet tükrözné. Így a puskázás olyan jogtalan előnyhöz juttatná az ezen eszközt alkalmazó tanulót, amely alaptalanul eredményezné kedvezőbb megítélését.

Bár a puskázás tiltása kifejezetten nem jelenik meg a köznevelési jogszabályokban, ugyanakkor a köznevelés rendszerében minden szinten szankcionált a jogtalan előnyszerzés. Vizsgákon, érettségi vizsgán, felvételi vizsgán az érvénytelenség, a kizárás következményével járhat, ha valaki tiltott eszközöket vesz igénybe. Hivatalunk álláspontja szerint nem jelenti az oktatási jogok sérelmét az, ha a puskázó (vagy egyéb módon tisztességtelen előnyt szerző) tanuló elégtelen érdemjegyet kap. (XIII/331/2020/OJBIT)

Mulasztás

A köznevelési törvény 46. § (1) bekezdésének a) és b) pontjai alapján a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon, illetve eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. §-a rögzíti a hiányzások igazolásával összefüggő szabályokat. Ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, a tanuló a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról, valamint a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell.

Egy szülő iskolai hiányzás igazolásával kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Elmondása szerint gyermeke egy napot hiányzott az iskolából, mivel elaludt, viszont a 3 napos szülői igazolási keretet már kimerítették. Mivel nem volt beteg, így sem szülői, sem orvosi igazolást nem tudott vinni. Másnap az iskola kapujában azzal fogadták, hogy ha nem vitt igazolást, akkor nem mehet be az intézménybe. A panaszos azután érdeklődött, hogy megteheti-e ezt az iskola, illetve ő szülőként mit tehet.

Tekintettel arra, hogy a szülő nevét nem fedte fel és az érintett iskolát nem jelölte meg, az érintetti minőség nem volt megállapítható. A panaszost ezért tájékoztattuk hivatalunk hatásköréről, eljárásunk feltételeiről, a jogorvoslat kimerítésének szükségességéről. Felhívtuk a szülő figyelmét továbbá, hogy panaszával az intézmény fenntartójához fordulhat. (XIII/616/2020/OJBIT)

Egy tanuló azzal a panasszal fordult hivatalunkhoz, hogy esetében az oktatási intézmény olyan digitális oktatási időpontokra is igazolatlan mulasztást rögzített az elektronikus nyilvántartási rendszerben, amely időpontokban nem is volt tanóra.

A beadványozót tájékoztattuk hivatalunk eljárásáról, annak feltételeiről, a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről, vagyis, hogy panaszát első körben a fenntartónál tudja jelezni. (XIII/317/2020/OJBIT)

Egy felnőttoktatásban résztvevő panaszos a gimnáziumban tapasztalt tanulói magatartással és hiányzásokkal kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. Beadványában kitért arra, hogy bizonyos tanulók a tanórákat hangosan zavarják a tanári figyelmeztetés ellenére, a tanárok abuzálása rendszeres. Ugyanezen problémás tanulók sokszor hiányoznak, amelyre mindig hoznak igazolást. A fennálló helyzettel szemben a tanárok is tehetetlenek és a tanulók között is vitákat idéznek elő. A beadványozó azt panaszolta, hogy mind a tanárok, mind a többi tanulók jogai sérülnek, ennek megoldására kért választ.

A köznevelésre irányadó általános szabályok, illetve a felnőttoktatásra vonatkozó eltérő rendelkezések alapján általános jellegű tájékoztatást adtunk a beadványozónak. Tájékoztattuk a hozzánk fordulót a köznevelési törvényben foglalt tanulói kötelességekről, illetve a fegyelmező intézkedések formáiról, azok alkalmazásának elveiről.

A felnőttoktatásban tanulók mulasztásai tekintetében a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 143. § (7)-(10) bekezdései irányadóak. Ezen szabályok szerint az iskolának dokumentálnia kell a tanuló tanórai foglalkozásokon való jelenlétét, távolmaradását, távolmaradásának indokát, továbbá a távolmaradás igazolását. Az iskola félévenként összesíti az igazolatlan mulasztásokat, és ennek alapján megállapítja, hogy melyik tanulónak szűnik meg a tanulói jogviszonya. Az iskolának a tanítási év megkezdésekor írásban tájékoztatnia kell a felnőttoktatásban részt vevő tanulót arról, hogy az adott évfolyam adott

félévében, az adott osztályban hány tanítási órát szervez az iskola. A tájékoztatásnak ki kell terjednie a mulasztások jogkövetkezményeire. Megszűnik a tanuló tanulói jogviszonya, ha a szorgalmi időszakban húsz tanóránál többet mulasztott igazolatlanul. Ha a tanuló a tanórai foglalkozások több mint ötven százalékáról távol maradt, félévkor és év végén minden esetben osztályozó vizsgán köteles számot adni tudásáról. Az osztályozó vizsga alól felmentés nem adható.

Tájékoztattuk a panaszost a hivatal eljárásáról, továbbá arról, hogy panaszsa kivizsgálásának feltétele a jogorvoslati út kimerítése, így panaszával először az intézmény fenntartójához kell írásban fordulnia, és kérnie a sérelmezett helyzet kivizsgálását. (XIII/563/2020/OJBIT)

A hiányzások leggyakoribb oka a betegség, amellyel kapcsolatban a szülő orvosi igazolást tud benyújtani az iskolához. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (2) bekezdésének b) pontja szerint, ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, a tanuló a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról, valamint a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A mulasztást igazoltnak kell tekinteni, ha a gyermek, a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja. Ugyanezen § (3) bekezdése alapján, ha a gyermek, a tanuló távolmaradását nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. (XIII/13/2020/OJBIT)

Az igazolatlan mulasztásoknak komoly jogkövetkezményei lehetnek. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (3) bekezdése szerint, ha a gyermek, a tanuló távolmaradását nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. Az iskola köteles a szülőt és a tanuló kollégiumi elhelyezése esetén – amennyiben a kollégium nem az iskolával közös igazgatású intézmény – a kollégiumot is értesíteni a tanköteles tanuló első alkalommal történő igazolatlan mulasztásakor, továbbá abban az esetben is, ha a nem tanköteles kiskorú tanuló igazolatlan mulasztása a tíz órát eléri. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Ha az iskola értesítése eredménytelen maradt, és a tanuló ismételten igazolatlanul mulaszt, az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét.

A köznevelési intézmény a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagja, így a gyermekvédelmi hatóságokkal együttműködve szükséges eljárnia azon esetekben, mikor az igazolatlan mulasztások nyomán felmerül a tanuló veszélyeztetettsége.

Egy szülő az 5. osztályos gyermekének mulasztásai nyomán tett iskolai intézkedést sérelmezve kérte hivatalunk segítségét. A szülő panaszában előadta, hogy a 2019/2020-as tanév első félévében a gyermekének nagyszámú igazolt mulasztása volt, emiatt az érintett köznevelési intézmény, mint gyermekvédelmi jelzőrendszeri tag jelzéssel élt a gyermekjóléti szolgálat irányába. A beadványához mellékelte fenntartói vizsgálatról szóló dokumentáció alapján megállapítottuk, hogy a panaszos jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, így az ügyben vizsgálatot indítottunk.

Az eljárás nyomán vizsgált központi kérdés az volt, hogy az intézmény által tett gyermekvédelmi jelzés megvalósította-e a tanuló oktatási jogának sérelmét. A vizsgálat során a panaszt és a fenntartói válaszlevélben, továbbá mellékleteiben foglaltakat összevetve a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel az alábbi álláspontot alakítottuk ki.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 17. § (1) bekezdésének c) pontja szerint a köznevelési intézmények és a szakképző intézmények e törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látnak el – a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében – a törvényben meghatározott alaptevékenység keretében. Ugyanezen szakasz (2) bekezdésének a) pontja előírja, hogy a fent meghatározott intézmény köteles jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 129. § (2)-(3) bekezdései szerint a nevelési-oktatási intézmény közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, a gyermekjogi képviselővel, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, megkeresi a gyermek- és ifjúságvédelmi szolgálatot vagy más, az ifjúságvédelem területen működő szervezetet, hatóságot, amely javaslatot tesz további intézkedésekre.

A jelzőrendszer működésének célja a családban nevelkedő gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése. A jelzőrendszer tagjai olyan alapfeladatot ellátó személyek és szervezetek, amelyek tevékenységük során a gyermekkel olyan kapcsolatba kerülnek, mely során lehetőségük van a veszélyeztetettség felismerésére. A köznevelési intézmény jelzőrendszeri tag, a tanulóval napi kapcsolatban álló szereplő.

A veszélyeztetettség fogalmát a Gyvt. 5. § n) pontja a következőképp rögzíti: olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának Módszertani Útmutatója, illetve a Gyvt. az alábbi, jelen ügyszor releváns megállapításokat rögzíti. A jelzőrendszer hatékony működésének folyamatában (gyanú esetén) a jelzést tevőnek a jelzés megtétele során nem kell mérlegelnie a veszélyeztetettség súlyosságát. A szakmai felelősség elve szerint a jelzőrendszer működésében a jelzés nem választás kérdése, nem kizárólag a súlyos veszélyeztetettség eseteit köteles jelezni az intézmény. Amennyiben a jelzési kötelezettségének nem tesz eleget az intézmény, fegyelmi felelőssége áll fenn.

A köznevelési törvény 45. § (1) bekezdése szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. Ugyanezen szakasz (5) bekezdése rögzíti, hogy a tankötelezettség iskolába járással teljesíthető.

A köznevelési törvény 46. § (1) bekezdésének a), illetve b) pontjai értelmében a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon, továbbá, hogy eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének.

A fentiek alapján egyértelmű, hogy a gyermek köteles teljesíteni tankötelezettségét. Ez egyúttal a szülő oldalán is kötelezettséget keletkeztet, a szülő ugyanis köteles gondoskodni arról, hogy gyermeke megfelelően igénybe tudja venni a neki biztosított oktatást. Ezen szülői köteleességről a köznevelési törvény 72. § (1) bekezdésének a)-b) pontjai rendelkeznek, rögzítve egyúttal a szülő intézménnyel való együttműködési kötelezettségét is.

Az oktatáshoz való jog olyan gyermeki jog, melynek érvényesülésében a szülő és az intézmény is fontos szerepet játszik.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (2) bekezdésének b) pontja szerint, ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, a tanuló a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról, valamint a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A mulasztást igazoltnak kell tekinteni, ha a gyermek, a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja. Ugyanezen § (3) bekezdése alapján, ha a gyermek, a tanuló távolmaradását nem igazolják, a mulasztás igazolatlan.

A rendelkezésünkre álló információk, dokumentumok szerint a panaszos gyermekének kizárólag igazolt mulasztásai voltak az érintett félévben. A panaszos beadványában azt sérelmezte, hogy az intézmény jelzésének következtében ellenük, a szülők ellen vizsgálat indult a gyermekjóléti szolgálatnál. Álláspontunk szerint a szülők érdeke semmilyen esetben sem írhatja felül a gyermek, tanuló jogát. Jelen esetben a szülők oldalán kifogásolt, és az eljárás indításával összefüggésben vélt sérelem nem helyeződhet a gyermek érdekének, a gyermek oktatáshoz való jogának érvényesülése elé.

A Gyvt. 17. § (3) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy az érintett személyek, szolgáltatók, intézmények és hatóságok a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni. A szülők oldalán a jogszabály tehát együttműködési kötelezettséget rögzít, melynek értelmében a szülők kötelesek túrni azt is, ha a gyermekük érdekében vizsgálat folyik.

Kifejtettük, hogy a tanuló nagyszámú mulasztásaival kapcsolatban az intézménynek megalapozott azon igénye, hogy a tanuló jogai ne sérüljenek: teljesítse az iskolába járási köteleességét, haladjon tanulmányaival, ne maradjon le társaitól. Ahogyan a szülők, úgy az intézmény is a gyermek, a tanuló jogait, érdekeit igyekszik érvényre juttatni, és intézményi oldalon ez abban ragadható meg, hogy a nagyszámú mulasztás elkerülése érdekében lépést tesz. Az ügy összes körülményére tekintettel fontosnak tartottuk azonban kiemelni, hogy a jogszabály, illetve a módszertani útmutató a gyermekvédelmi vonatkozásban kizárólag az igazolatlan mulasztások következményeivel foglalkozik, az igazolt mulasztások körével nem. A tanuló mulasztásainak igazoltsága azt mutatta, hogy a szülő tett az igazolatlan mulasztások elkerülése érdekében: a köznevelési törvény szabályainak megfelelően a gyermeke mulasztásait orvosi igazolásokkal támasztotta alá. Mindezeket figyelembe véve a lefolytatott vizsgálat alapján megállapítottuk, hogy az intézmény által tett gyermekvédelmi jelzés a tanuló oktatási jogainak sérelmét nem valósította meg. A szülők oldalán az intézkedés érdeksérelemet megvalósíthat, ennek vizsgálatára azonban nincsen lehetőség.

Az intézmény részére a jövőre vonatkozóan azzal a javaslattal éltünk, hogy vizsgálják meg a jelen esethez hasonló ügyeket, és azt, hogy szükség van-e saját szabály megalkotására a hasonló helyzetekben teendő intézkedések rögzítéséhez. Vizsgálják meg továbbá, hogy szükség van-e az intézmények közötti megállapodásokra arra vonatkozóan, hogy mely esetekben, pontosan mit tekintenek veszélyeztetettségi tényezőnek. Az együttműködés azt a célt kell, hogy szolgálja, hogy a gyermeki jogok érvényesítése érdekében alkalmazott intézkedéseket az intézmények rendeltetésszerűen használják, elkerülve annak látszatát, hogy a szülő ellen fordítják a gyermekvédelmi jelzőrendszerben alkalmazott jelzés megtételét. (XIII/266/2020/OJBIT)

Abban az esetben, ha a gyermek betegsége ezt indokolja, egyéni tanulói munkarend engedélyezését lehet kezdeményezni. A köznevelési törvény 45. § (5)-(6) bekezdése kimondja, hogy a tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. Ha a tanuló egyéni adottsága,

sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. A szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. A felmentést engedélyező szerv dönt arról, hogy a tanuló a tankötelezettségének egyéni munkarend keretében tehet eleget.

Egy szülő a krónikus betegségekkel küzdő gyermeke hiányzásai miatti iskolai intézkedésekkel kapcsolatban élt panasszal. Beadványában kifejtette, hogy második osztályos sajátos nevelési igényű gyermeke hiányzásainak száma meghaladta a 250 órát, valamennyi orvosi igazolással igazolt. Sérlemelte, hogy az iskola igazgatója ennek ellenére jelzéssel élt a gyámhivatal felé a tanulmányi eredményei romlására hivatkozva, holott a szülő szerint a tanuló jegyei javultak a félévi eredményeihez képest. Kérdése arra irányult, hogy igazolt hiányzások esetén is van-e jelzési kötelezettsége az iskolának a gyámhivatal felé. Kifogásolta továbbá a gyámhivatali eljárás során elhangzottakat.

A panaszost beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a köznevelési törvény 46. § (1) bekezdésének a) és b) pontja alapján a tanuló köteleességéről, a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (1) bekezdésének a) pontjában és az 51. §-ában foglaltakról, amelyek tartalmazzák a hiányzások igazolásával összefüggő szabályokat.

Tájékoztattuk a Gyvt.-ben foglalt, a köznevelési intézmény jelzési kötelezettségére, és a veszélyeztetettség fogalmára, továbbá az érintett személyek, szolgáltatók, intézmények és hatóságok együttműködési és kölcsönös tájékoztatási kötelezettségére vonatkozóan.

Tájékoztattuk a szülőt az egyéni tanulói munkarendre vonatkozó, a köznevelési törvény 45. § (5)-(6) bekezdéseiben foglalt szabályokról.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 75. § (1) bekezdése alapján, ha a tanuló a tanulmányi kötelezettségének a szülő kérelme alapján egyéni munkarend keretében tesz eleget, felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel.

A köznevelési törvény 45. § (5) bekezdése azt is kimondja, hogy jogszabályban meghatározott esetben az egyéni munkarendet biztosítani kell. Ez történik a sajátos nevelési igényű tanuló, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló, valamint a szakorvosi vélemény alapján tartós gyógykezelésben részesülő tanuló kérelme esetén.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 75. § (2)-(3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a sajátos nevelési igényű tanuló, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján tanulmányait egyéni munkarend keretében folytatja, iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, a felkészítést végző pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az az iskola gondoskodik, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. Az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek biztosításáról a beilleszkedési, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanuló esetén a pedagógiai szakszolgálati intézménynek, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatnak kell gondoskodni.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 75. § (3) bekezdése szerint, ha a tanuló az Eütv. 89. § szerinti általános járóbeteg szakellátásban, vagy az Eütv. 91. § szerinti általános fekvőbeteg szakellátásban

résztevő szakorvos által kiadott vélemény szerint tartós gyógykezelésben részesül és emiatt a mindennapos iskolába járási kötelezettségét nem tudja teljesíteni, egyéni munkarend keretében folytatja tanulmányait. Az iskola köteles gondoskodni a tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatának megállapításáról.

A köznevelési törvény 55. § (2) bekezdése alapján az egyéni munkarenddel rendelkezőt az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (2) bekezdés a) pontja pedig arról rendelkezik, hogy osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához, ha felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól.

Tájékoztattuk továbbá a panaszost a hivatal eljárásának feltételéről, a jogorvoslati lehetőségek kimerítésének szükségességéről, valamint arról, hogy panaszával először az intézmény fenntartójához kell fordulnia, és kérnie a sérelmezett helyzet megszüntetését. (XIII/193/2020/OJBIT)

A mulasztás egyik sajátos esete a késés, amelyről a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (10) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg, a késést igazolnia kell a házirendben foglalt szabályok szerint. A késések idejét össze kell adni. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás időtartamát, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkéső tanuló nem zárható ki a tanóráról, foglalkozásról. E rendelkezések alapján kizárólag a tanuló tanóráról való késése adminisztrálható olyanként, melyeknek összege mulasztott (igazolt vagy igazolatlan) tanórát eredményezhet.

Egy szülő tizenegyedik osztályos fia mulasztásai kapcsán érdeklődött hivatalunknál az osztályozó vizsgáról. Előadta, hogy gyermeke 271 óra mulasztásából 27 óra igazolatlan, mivel az egyes késéseket egy egész tanóra igazolatlan hiányzásnak tekintették. Emiatt gyermekének osztályozó vizsgát kellene tennie minden tantárgyból. A szülő kérdése arra irányult, hogy jogosan számít-e igazolatlan órának a késés.

A panaszost tájékoztattuk a mulasztással összefüggő osztályozóvizsgák szabályairól, a késés jogi szabályozásáról, valamint a jogorvoslat lehetőségéről. (XIII/307/2020/OJBIT)

Az igazolatlan mulasztás leg súlyosabb következménye a tanulói jogviszony megszüntetése, ami kizárólag nem tanköteles tanuló esetében alkalmazható. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 50. § (4) bekezdése alapján a tanköteles tanuló kivételével megszűnik a tanulói jogviszonya annak, aki egy tanítási éven belül igazolatlanul harminc tanítási óránál – alapfokú művészeti iskolában tíz tanítási óránál – többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább két alkalommal írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire. A tanulói jogviszony megszűnéséről az iskola írásban értesíti a tanulót, önálló jövedelemmel nem rendelkező és a szülővel közös háztartásban élő nagykorú tanuló esetén a szülőt is, kiskorú tanuló esetén a szülőt.

Egy nagykorú 9. osztályos tanuló igazolatlan mulasztásainak száma elérte a jogszabályban meghatározott mértéket, ezért tanulói jogviszonyát megszüntették. Ezzel összefüggésben a szülő – gyermeke meghatalmazásával – több dolgot kifogásolt beadványában, amellyel hivatalunkhoz fordult. Az ügyben vizsgálatot indítottunk. A panaszos elsőként azt sérelmezte, hogy gyermekét – annak

ellenére, hogy nagykorú – nem értesítették a jogszabályban előírtaknak megfelelően, csak az édesanyját, akivel egy háztartásban él. A tankerületi igazgató válaszában foglaltakat áttanulmányoztuk, és összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel.

A szülő panaszában sérelmezte azt is, hogy az iskola nem adta át a szülő részére a tájékoztatásokról szóló küldemény igazolására szolgáló tértivevényt.

A panasz a mulasztásokkal (igazolt/igazolatlan hiányzások számával) összefüggő adminisztrációra vonatkozó kifogásokat is tartalmazott. A fenntartó nyilatkozatában a házirend szabályainak ismertetésével, és az igazolások tekintetében végzett tevékenység ismertetésével adta magyarázatát a dokumentumokban észlelt eltéréseknek, amelyet elfogadtunk, az oktatási jogok megsértését e kérdésben nem állapítottuk meg.

Az igazolatlan órákról szóló értesítéssel kapcsolatban az alábbi megállapításokat tettük. A köznevelési törvény 46. § (8) bekezdése alapján a nagykorú és cselekvőképes tanuló esetén e törvénynek a szülő jogaira és kötelességeire vonatkozó rendelkezéseit nem kell alkalmazni. Ha a nagykorú tanuló önálló jövedelemmel nem rendelkezik és a szülővel közös háztartásban él, a tanulói jogviszony, kollégiumi tagsági viszony megszűnésével, a tanuló tanulmányi kötelezettségének teljesítésével és a fizetési kötelezettséggel járó iskolai, kollégiumi döntésekről a szülőt is értesíteni kell.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 50. § (4) bekezdése alapján a tanköteles tanuló kivételével megszűnik a tanulói jogviszonya annak, aki egy tanítási éven belül igazolatlanul harminc tanítási óránál többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább két alkalommal írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire. A gyakorlati képzés esetén az igazolatlan mulasztás jogkövetkezményeire a szakképzésről szóló törvény vonatkozó rendelkezéseit is alkalmazni kell. A tanulói jogviszony megszűnéséről az iskola írásban értesíti a tanulót, önálló jövedelemmel nem rendelkező és a szülővel közös háztartásban élő nagykorú tanuló esetén a szülőt is, kiskorú tanuló esetén a szülőt.

Tekintettel arra, hogy a nagykorú tanuló a szülővel közös háztartásban élt, a fentiek alapján megállapítottuk, hogy a köznevelési törvény alapján az értesítést a tanuló nevére külön is postázni kell. Az ügyben jövőre irányuló ajánlással fordultunk az intézmény fenntartója felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a jogszabálynak megfelelően járjanak el az intézményben az igazolatlan mulasztásokról történő értesítések során. Ugyanakkor megállapítottuk, hogy az igazolatlan órák számának növekedéséről mindkét szülőt írásban, szóban, telefonon és az elektronikus naplón keresztül számos alkalommal értesítette az intézmény, így lehetősége volt a szülőnek arra, hogy gyermeke figyelmét felhívja az igazolatlan mulasztások hátrányos következményeire. Erre tekintettel az intézmény értesítés terén megvalósított mulasztása nem érinti a tanulói jogviszony megszűnését. A panasz szerint az iskola nem adta át a szülő részére a tájékoztatásokról szóló küldemény igazolására szolgáló tértivevényt. A fenntartó nyilatkozatában megjelölte a postai küldemények ragszámát, erről a panaszosokat is tájékoztatta korábban, így módjukban állt, hogy a postán érdeklődjenek ezek kiküldésének megtörténtéről. A fentiekre tekintettel e kérdésben az oktatási jogok megsértését nem állapítottuk meg.

A mulasztásokkal összefüggő adminisztrációra vonatkozó kifogásokkal kapcsolatban a fenntartó nyilatkozatában a házirend szabályainak ismertetésével, és az igazolások tekintetében végzett tevékenység ismertetésével magyarázatát adta a dokumentumokban észlelt eltéréseknek. Magyarázatát elfogadtuk, az oktatási jogok megsértését e kérdésben nem állapítottuk meg.

A tanulói jogviszony megszűnésével kapcsolatban tehát a jogsértést megállapítottuk, és jövőre irányuló ajánlással fordultunk az intézmény fenntartója felé.

A tankerületi igazgató ajánlásunkat elfogadta, és a tankerület fenntartásában lévő intézményeket tájékoztatta az igazolatlan mulasztásokkal kapcsolatos intézményi feladatokról, a követendő eljárásról. (XIII/166/2020/OJBIT)

Fenntartói irányítás

A köznevelési alapfeladatok ellátásáról – az óvodai neveléstől, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelésétől és a többi gyermekkel együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésétől eltekintve – az állam gondoskodik. Az állam köznevelési feladatait intézmények alapítása és fenntartása, továbbá az egyházi vagy magán köznevelési intézmények fenntartóival kötött köznevelési szerződések útján látja el.

Köznevelési intézmény alapítására az államnak, valamint – a köznevelési törvény által meghatározott keretek között – a nemzetiségi önkormányzatnak, az egyházi jogi személynek, vallási egyesületnek, valamint a tevékenység folytatásának jogát megszerző más személynek vagy szervezetnek van lehetősége.

A köznevelési intézmények működését érintő alapvető intézkedések a fenntartó hatáskörébe tartoznak. A köznevelési törvény fogalomhasználatában fenntartó az a természetes vagy jogi személy, aki vagy amely a köznevelési feladat ellátására való jogosultságot megszerezte vagy azzal rendelkezik, és a köznevelési intézmény működéséhez szükséges feltételekről gondoskodik. A fenntartói irányítás részletes szabályait a köznevelési törvény 83-85. §-ai tartalmazzák. (XIII/353/2020/OJBIT, XIII/370/2020/OJBIT, XIII/384/2020/OJBIT, XIII/406/2020/OJBIT, XIII/440/2020/OJBIT, XIII/601/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 83. § (2) bekezdés d) pontja értelmében a fenntartó meghatározza az adott nevelési évben indítható óvodai csoportok számát, az adott tanítási évben az iskolában indítható osztályok, a kollégiumban szervezhető csoportok számát.

A köznevelési törvény 84. § (3) bekezdésének a)-c) pontjai értelmében a fenntartó tanítási évben, továbbá – a július-augusztus hónapok kivételével – nevelési évben iskolát nem indíthat, továbbá iskolát, kollégiumot, óvodát nem szervezhet át, nem szüntethet meg, fenntartói jogát nem adhatja át; iskolai osztályt, kollégiumi csoportot, óvodai csoportot nem szerveztethet át, és nem szüntethet meg; az iskola, kollégium, óvoda feladatait nem változtathatja meg.

Több szülő az iskolára vonatkozó bírósági döntés alapján meghozott fenntartói intézkedést sérelmezte. A bírósági döntés értelmében a tankerületnek fel kell számolnia a szegregációt, amit a tankerület az iskola felmenő rendszerben történő bezárásával kívánt megoldani.

A beadványban foglaltakat megvizsgáltuk, és a következő álláspontot alakítottuk ki. A bírósági ítélet következtében a fenntartó döntési helyzetbe került. Döntenie kell arról, hogy a bíróság által megállapított jogsértő helyzetet hogyan számolja fel. Ennek többféle módja lehetséges, a fenntartó terve, illetve a szülők által javasolt elképzelések mindegyike megvalósítható a jogszabályok rendelkezéseinek betartásával. Többféle jogszerű megoldás létezik tehát, ezek közül a fenntartó jogosult dönteni. Tájékoztatottuk a szülőket, hogy célszerűségi szempontok vizsgálatára az oktatási jogok biztosának nincs hatásköre. Tekintettel arra, hogy jelen helyzetben az oktatási jogok sérelme nem merült fel, a szülők az általuk támogatott döntési irányról az érdekérvényesítés különböző eszközeinek alkalmazásával kísérhetnek meg meggyőzni a fenntartót. (XIII/49/2020/OJBIT)

A köznevelési intézmény szakszerű és jogszerű működésének fontos dokumentuma a pedagógiai program. A köznevelési törvény 26. § (1) bekezdése szerint a nevelő és oktató munka az óvodában, az iskolában, a kollégiumban pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra többletkötelezettség hárul, a fenntartó egyetértése szükséges.

Amennyiben az intézmény pedagógiai programja jogellenes rendelkezést tartalmaz, úgy a fenntartó feladata, hogy az érintett intézmény nevelőtestületét felhívja a jogszabályokkal ellentétes rendelkezés megszüntetésére, avagy a pedagógiai program módosítására. Ez történt az alábbiakban részletezett két tanítási nyelvű intézményt érintő ügyben is.

Az Oktatási Jogok Biztosának Hivatala számára több beadvány érkezett egy két tanítási nyelvű általános iskola pedagógiai programjának rendelkezésével, illetőleg annak módosításával kapcsolatban. Az először munkajogi természetűnek tűnő vita a szülői közösség, majd a tankerület mint fenntartó jelzését követően más megvilágításba került, ezért a beadványok nyomán vizsgálatot indítottunk. Eljárásunk tárgya az a kérdés volt, hogy jogszerű-e a köznevelési intézmény pedagógiai programjának a felvétel és az átvétel helyi szabályait tartalmazó 9. alcím alatti azon rendelkezése, miszerint mind a két osztály két tannyelvű program szerint halad. A meghatározott kritériumok szerint a 2. és 3. évfolyam végén kerül sor az osztályok tanulóinak két tannyelvű/emelt szintű csoportba sorolására. E rendelkezésnek megfelelően a helyi tanterv 1. és 2. évfolyamon nem tartalmazott normál tantervű osztályra vonatkozó óratervet.

Vizsgálatunk során az intézmény vezetése, a szülői közösség elnöke, valamint a tankerületi igazgató által elmondottakat tanulmányoztuk, és összevetettük a jogszabályok rendelkezéseivel, ennek nyomán az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki.

Az Alaptörvény „Szabadság és Felelősség” cím XI. cikk (1)-(3) bekezdései szerint minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Törvény a felsőfokú oktatásban való részesülés anyagi támogatását meghatározott időtartamú olyan foglalkoztatásban való részvételhez, illetve vállalkozási tevékenység gyakorlásához kötheti, amelyet a magyar jog szabályoz.

A köznevelési törvény 3. § (5) bekezdése szerint a nevelés-oktatás nyelve magyar, nemzetiségi óvodában és iskolában részben vagy egészben a nemzetiségek nyelve, a két tanítási nyelvű iskolában – külön jogszabály szerint – részben a célnyelv. A 4. § 14a. c) pontja alapján köznevelési alapfeladat a köznevelési intézmény alapító okiratában, szakmai alapidokumentumában meghatározott olyan köznevelési feladat, amely általános iskolai nevelés-oktatás lehet. Az 5. § (8) bekezdése szerint a nemzetiség óvodai nevelése és iskolai oktatása, a két tanítási nyelvű iskolai oktatás, a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, iskolai oktatása, a kollégiumi nevelés, az alapfokú művészetoktatás az oktatásért felelős miniszter által kiadott rendeletekben foglalt különleges előírásokra épül. A 10. §-a alapján az általános iskolában nyolc évfolyamon országosan egységes követelmények szerint alapfokú nevelés-oktatás folyik. Az általános iskola a tanulót az érdeklődésének, képességének és tehetségének megfelelően felkészíti a középfokú iskolai továbbtanulásra. A 26. § (1)-(2) bekezdései szerint a nevelő és oktató munka az óvodában, az iskolában, a kollégiumban pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra többletkötelezettség hárul, a fenntartó egyetértése szükséges. A pedagógiai programot nyilvánosságra kell hozni. Az iskola pedagógiai programjának részeként, ha e törvény másként nem rendelkezik, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tanterv megnevezi az oktatásért felelős miniszter által kiadott kerettantervek közül választottat és rendelkezik a kerettantervben meghatározott, a kötelező és nem kötelező tanórai foglalkozások időkerete legfeljebb tíz százalékának felhasználásáról. A kollégium az érdekelt iskola pedagógiai programját figyelembe véve készíti el a pedagógiai programját.

Az 50. § (1) bekezdés szerint a tanuló – beleértve az egyéni munkarenddel rendelkezőt is – az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt.

Az 50. § (6) bekezdése alapján az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, aki életvitelszerűen az általános iskola körzetében lakik (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). Ha a településen több általános iskola működik, az egyes általános iskolai körzetet úgy kell meghatározni, hogy kialakíthatóvá váljon a hátrányos helyzetű gyermekek egyenletes aránya a nevelési-oktatási intézményekben.

A köznevelési törvény 72. § (2) bekezdése alapján a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A gyermek – ha nem cselekvőképtelen – tizenegyedik életévének betöltésétől a szülő ezt a jogát gyermekével közösen gyakorolhatja.

A 83. § (2) bekezdés e) és i) pontjai szerint a fenntartó ellenőrizheti a köznevelési intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát, a szakmai munka eredményességét, nevelési-oktatási intézményben továbbá a gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet, a tanuló- és gyermekbaleset megelőzése érdekében tett intézkedéseket; ha a fenntartó nem települési önkormányzat, a tanuló- és gyermekbalesetet jelenti a nevelési-oktatási intézmény székhelye szerint illetékes köznevelési feladatokat ellátó hatóságnak; ellenőrzi a pedagógiai programot, a házirendet, valamint a SZMSZ-t.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 22. § (6) bekezdése szerint a köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése alkalmazásában életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanulónak a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében van a lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye.

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet (a továbbiakban: NAT) melléklete szerint az első idegen nyelv oktatása legkésőbb az általános iskola 4. évfolyamán kezdődik. Amennyiben az 1-3. évfolyam idegennyelv-oktatásában képzett pedagógus alkalmazása megoldható, és az iskola pedagógiai programja erre lehetőséget ad, az első idegen nyelv oktatása ezen évfolyamokon is megkezdhető.

Az Alaptörvény az alapvető jogok között fogalmazza meg a művelődéshez való jogot, melyet a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú oktatással biztosít.

Az ingyenes és kötelező alapfokú oktatás biztosítása az állam oldaláról a tankerületi központok fenntartásában lévő intézmények működésével történik. A köznevelési törvény 4. § 14a. pontja szerint köznevelési alapfeladat: a köznevelési intézmény alapító okiratában, szakmai alapdokumentumában meghatározott olyan köznevelési feladat, amely egyebek között az általános iskolai nevelés-oktatás lehet. A köznevelési törvény 10. §-a alapján az általános iskolában nyolc évfolyamon országosan egységes követelmények szerint alapfokú nevelés-oktatás folyik. Az általános iskola a tanulót az érdeklődésének, képességének és tehetségének megfelelően felkészíti a középfokú iskolai továbbtanulásra.

Az oktatás tartalmi egységét a NAT biztosítja, ez jelenti az iskolában alkalmazott helyi tantervek alapját.

A köznevelési törvény 26. § (1)-(2) bekezdései alapján a nevelő és oktató munka az óvodában, az iskolában, a kollégiumban pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. Az iskola pedagógiai programjának részeként, ha a törvény másként nem rendelkezik, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít.

Bizonyos oktatási formáknál a köznevelési törvény lehetőséget ad arra, hogy a nemzeti alaptanterv mellett más, többlettartalmakat megvalósító oktatást nyújtsanak az intézmények. Ezek közé tartozik a két tanítási nyelvű oktatás is, melyre azonban külön szabályok vonatkoznak.

A NAT az idegen nyelv oktatásával kapcsolatban kifejti, hogy az első idegen nyelv oktatása legkésőbb az általános iskola 4. évfolyamán kezdődik. Amennyiben az 1-3. évfolyam idegennyelv-oktatásában képzett pedagógus alkalmazása megoldható, és az iskola pedagógiai programja erre lehetőséget ad, az első idegen nyelv oktatása ezen évfolyamokon is megkezdhető. A normál általános iskolai oktatással szemben a két tanítási nyelvű oktatásban a fő különbséget az oktatás nyelve jelenti. A két tannyelvű oktatás esetén nem csak az idegen nyelv tantárgy bevezetése történik meg első évfolyamon (ahogy azt a NAT is megengedi), hanem az oktatás nyelve lesz egy adott idegen nyelv. A köznevelési törvény 3. § (5) bekezdése szerint a nevelés-oktatás nyelve magyar, a két tanítási nyelvű iskolában – külön jogszabály szerint – részben a célnyelv. A két tanítási nyelvű oktatás nagyban hozzájárul az idegen nyelvtudás fejlesztéséhez, de lehetnek olyan szülők, akik az idegen nyelvi készségek fejlesztését ilyen magas szinten nem kívánják gyermekük iskolába lépésekor elkezdni.

E döntést az állami intézményrendszernek tiszteletben kell tartani, és biztosítani kell ezen szülők számára a választás lehetőségét. A köznevelési törvény 72. § (2) bekezdése alapján a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot.

A köznevelési törvény a szülők intézményválasztási szabadsága mellett azt is biztosítja, hogy a szülő a lakóhelyükhöz közel eső, a gyermek számára könnyen megközelíthető intézményben biztosítsa

gyermek tankötelezettségének teljesítését. Ennek megvalósítására szolgál a köznevelési törvény 50. § Az 50. § (6) bekezdés szerint szabályozott jogintézmény, a kötelező felvételt biztosító iskola. Eszerint az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, aki életvitelszerűen az általános iskola körzetében lakik (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 22. § (6) bekezdése szerint a köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése alkalmazásában életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanulónak a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében van a lakóhelye, ennek hiányában a tartózkodási helye.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a köznevelési jogi szabályozás biztosítja a szülőnek, hogy különböző intézmények, oktatási formák közül válasszon gyermekének. Emellett azt is biztosítani kívánja, hogy a lakóhely közelében legyen egy olyan intézmény, ahová garantáltan felvételt nyer gyermeke, és amely a NAT szerinti normál, többlettartalmak nélküli oktatást biztosítja számára.

Az a megoldás, hogy az általános iskola első évfolyamán induló osztályok egyike sem nyújtja a NAT szerinti normál, többlettartalmak nélküli oktatást, sérti a tankötelezettségüket elérő, intézményválasztás előtt álló gyermekek és szüleik oktatási jogait. Hiszen a szülő ebben az esetben vagy meggyőződése ellenére a két tanítási nyelvű, többletterhet jelentő oktatást választja gyermekének, vagy arra kényszerül, hogy lakóhelyétől távolabb keressen intézményt számára. Ebben az esetben azonban már a kötelező felvétel biztosítása nem áll fenn, a felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt.

A fentiekre tekintettel az érintett köznevelési intézmény pedagógiai programjának azon rendelkezései, melyek az első évfolyamon kizárólag két tanítási nyelvű osztályok indítását teszik lehetővé, jogsértőek.

A köznevelési törvény 83. § (2) bekezdésének e) és i) pontja szerint a fenntartó ellenőrizheti a köznevelési intézmény működésének törvényességét, hatékonyságát, a szakmai munka eredményességét, és külön kiemeli a törvény, hogy ellenőrzi a pedagógiai programot, a házirendet, valamint a SZMSZ-t.

Tekintettel arra, hogy a fenntartó feladata, hogy az intézmény jogszerű működését, ezen belül a pedagógiai program jogszerűségét biztosítsa, azzal az ajánlással fordultunk az intézmény fenntartójának képviselője felé, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel az általános iskolai beiratkozás közelgő időpontjára tekintettel haladéktalanul tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a nevelőtestület azonnali döntést hozzon a pedagógiai program módosításáról. Ajánlással fordultunk továbbá annak érdekében, hogy a pedagógiai program módosításáról tájékoztassa a tankerület által fenntartott intézményeket, és tegyék elérhetővé az összes tankerületi intézménybe jelentkező szülő számára az iskola pedagógiai programjára vonatkozó információt.

A fenntartó ajánlásunkat elfogadta és megtette a szükséges intézkedéseket az abban foglaltak érvényesítése érdekében.

A rendelkezésünkre álló dokumentumokból kiderült, hogy a fenntartó hasonló tárgyban az érintett kormányhivatalt is megkereste, így tájékoztatásul megküldtük az eljáró kormányhivatalnak a fenntartó számára a vizsgálat lezárásaként küldött levél másolatát. (XIII/30/2020/OJBIT, XIII/43/2020/OJBIT, XIII/145/2020/OJBIT)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

Az oktatási szereplők jogainak garanciái közül kiemelkedő jelentőségű a tájékoztatáshoz való jog. Ez a jog biztosítja ugyanis, hogy az oktatási szereplők egyéb jogai is érvényesülni tudjanak. A vonatkozó jogszabályok szerint a tájékoztatáshoz való jog általános jelleggel megilleti a tanulókat, illetve szüleiket. A tájékoztatáshoz való jog egyúttal az intézmény oldalán tájékoztatási kötelezettségként jelenik meg.

A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdésének e) és g) pontja egyértelműen rögzíti a tanuló azon jogát, hogy hozzájusson a jogai gyakorlásához szükséges információkhoz, tájékoztassák a jogai gyakorlásához szükséges eljárásokról, továbbá tájékoztatást kapjon személyét és tanulmányait érintő kérdésekről. (XIII/342/2020/OJBIT)

A szülő kiemelt joga a köznevelési törvény 72. § (5) bekezdésének b) pontja alapján, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. (XIII/529/2020/OJBIT)

A tájékoztatáshoz való jog leggyakrabban a dolgozatok megismerése révén merül fel. A dolgozatok megtekintésével kapcsolatban az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki. A köznevelési intézmény működésére, belső és külső kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseket a köznevelési törvény 25. § (1) bekezdése alapján az iskola szervezeti és működési szabályzata (SZMSZ) tartalmazza. Tehát az intézményi szabályzatban kell rendelkezni arról is, hogy a szülők milyen módon tekinthetik meg a dolgozatokat.

Az intézmény SZMSZ-ében foglalt szabályozás megalkotása során az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) rendelkezéseire is figyelemmel kell lenni. Az információs önrendelkezési jog egyik legfontosabb garanciája ugyanis az érintettek tájékoztatáshoz való joga. Eszerint az érintettet kérésére tájékoztatni kell a kezelt adatairól és az adatkezelés legfontosabb körülményeiről. A személyes adat törvényi definíciója az érintettre vonatkozó bármely információ, vagyis személyes adatnak kell tekinteni mindazt, amit a tanuló a dolgozaton közöl, a tudását tükröző, a feltett kérdésekre adott válaszait is. Az tehát, hogy egy megadott kérdésre a tanuló milyen választ adott, az ő személyes adata, amelyre nézve az adatvédelmi szabályok megfelelően irányadóak. Az Infotv. 3. § 9. pontja határozza meg az adatkezelő fogalmát, mely szerint adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely – törvényben vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott keretek között – önállóan vagy másokkal együtt az adat kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az adatfeldolgozóval végrehajtatja. A fentiek alapján a dolgozatokban szereplő személyes adatok kezelője a köznevelési intézmény, így az adatkezelőre nézve kötelező törvényi rendelkezéseket az intézménynek be kell tartania. Az Infotv. 14. § b) pontja alapján az érintett jogosult arra, hogy kérelmére az adatkezelő és az

adatfeldolgozó az általuk kezelt személyes adatait és az azok kezelésével összefüggő információkat a rendelkezésére bocsássa.

Az Infotv. 15. § (1) bekezdés a) és b) pontja a tájékoztatás megadásának módját határozza meg: az adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 25 napon belül, írásban, vagy – ha az érintett a kérelmet elektronikusan nyújtotta be – elektronikusan megadni a tájékoztatást. Az érintett részére a tájékoztatást könnyen hozzáférhető és olvasható formában, lényegre törő, világos és közérthetően megfogalmazott tartalommal teljesíti az adatkezelő.

A tájékoztatáshoz való jog gyakorlásának tipikus módja a törvény alapján az, hogy az érintett levélben kéri az adatkezelőtől a tájékoztatás megadását, aki arra levélben válaszol. A köznevelés szférájában természetesen ez nem feltétlenül így valósul meg. A tájékoztatás a betekintés engedésével is megadható (így történik a dolgozatokban szereplő adatok kezeléséről való tájékoztatás megadása), ilyenkor ugyanis az érintettnek lehetősége van magát az adatkezelést, illetve annak egy részét, a kezelt adatok körét közvetlenül megismerni. Az érintett kifejezett kérésére azonban ilyenkor sem maradhat el az írásbeliség, vagyis az érintettet, ha kéri, olyan helyzetbe kell hozni, hogy írásos dokumentum álljon rendelkezésére az általa feltett kérdésekre a törvény alapján kötelezően megadott válaszokkal együtt. Ha tehát az érintett a kezelt adatok körére kíváncsi, akkor az adatkezelő eleget tesz a tájékoztatási kötelezettségének azzal, ha betekintést enged az iratokba (jelen esetben a dolgozatokba). De ha az érintett kéri, másolatot kell arról adnia. Mivel a törvény alapján a tájékoztatást írásban kell megadni, az adatkezelő nem zárkozhat el az írásbeliségtől sem. Figyelemmel arra, hogy az íráskép is az érintett személyes adata, és az is, hogy a válaszait milyen sorrendben, a lap tetejére, aljára vagy a túloldalára írta-e – az eredményszámításban mutatkozó számszaki kérdésekben felmerülő viták ugyanis gyakran ezzel kapcsolatosak – a tájékoztatás céljának leginkább a kezelt adatokról készített fénymásolat felel meg.

A járványhelyzetre tekintettel egyéb szempontok is szerepet játszhattak a tájékoztatáshoz való jog megvalósulása során. A digitális oktatás során a számonkérés is digitális módon valósult meg, így digitális adatok keletkeztek. Ebben az esetben a dolgozat megtekintése és kiadása körében is lehetséges a digitális eszközök nyújtotta lehetőség kihasználása, akár elektronikus hordozóra (pl. pendrive) történő átmásolás útján is. (XIII/531/2020/OJBIT)

Egy szülő beadványában arról érdeklődött: lehetősége van-e a dolgozat fénymásolatának kikérésére az iskolától. Tájékoztattuk a szülőt a dolgozatok szülő általi megismerésével kapcsolatban kialakított állásfoglalásunkról. (XIII/99/2020/OJBIT)

A személyes adatok védelméhez fűződő jogból eredő tájékoztatáshoz való jogot a tanulók nem feltétlenül önmagáért, hanem a dolgozat értékelésével szembeni esetleges kifogásaik előadása, vagy akár a hibákból való okulás eszközeként gyakorolják. Annak érdekében, hogy a tanuló hiányosságait korigálhassa, a megtekintés nem jelentheti a dolgozatok megismerését és tanulmányozását csupán az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a

szülő kérésére és költségén másolatot kell rendelkezésére bocsátani. Valamely kifogás előterjesztésének is elengedhetetlen feltétele, hogy a tanuló ismerje a dolgozatot és az értékelést, amellyel kapcsolatban kérelmet kíván előterjeszteni. A pedagógusok oktatói autonómiája nem zárja ki azt, hogy más személy – a szülő vagy az érintett hozzájárulásával akár egy magántanár – a dolgozatot (vagy annak másolatát) megtekintse, egy esetleges kifogás megírásában a tanulónak segítséget nyújtson. Ehhez is szükséges a dolgozat és az értékelés egy másolati példányának birtoklása. Azonban ilyen cél nélkül is – a fent hivatkozott információs önrendelkezési jog mint alkotmányos alapjog alapján – az érintettet megilleti az a jog, hogy személyes adatairól tájékoztatást kapjon. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 1. melléklete szerint a tanulók dolgozatainak, témazáróinak, vizsgadolgozatainak őrzési ideje 1 év.

Egy általános iskolás diák szülője azzal fordult hivatalunkhoz, hogy az intézmény SZMSZ-e úgy rendelkezik, a gyermekek a témazáró dolgozatokat nem vihetik haza az iskolából, azt csupán előzetes bejelentkezés alapján a szülő a fogadóórán, vagy egyéb, előre egyeztetett időpontban tekintheti meg. Mivel az intézményi látogatás alkalmával többnyire a szaktanár és a szülő van jelen, a szülő véleménye szerint nagyon nehéz az adott anyagrészre vonatkozó értékelések elemzése, korrigálása a gyermekkel. A szülő szerette volna otthon átnézni, megbeszélni és javítani az esetleges hibákat, ezzel segítve gyermeke fejlődését. A fentiek alapján tájékoztattuk a szülőt a tájékoztatási joggal kapcsolatos általános álláspontunkról. (XIII/589/2020/OJBIT)

A szülői tájékoztatás eszköze tipikusan a napló, a tájékoztató füzet, a szülői értekezlet, a fogadóóra. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 3. § (2) bekezdése szerint az óvodai nevelési év helyi rendjében, valamint az iskolai, kollégiumi tanév helyi rendjében kell meghatározni az előre tervezhető nevelőtestületi értekezletek, szülői értekezletek, fogadóórák időpontját. Az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola nevelési programját, ennek keretén belül a szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formáit. (XIII/109/2020/OJBIT)

A pedagógussal történő személyes egyeztetést biztosító fogadóórára vonatkozó részletesebb szabályokat tehát az iskola nyilvános dokumentumai tartalmazzák.

A 2020/2021. tanévben a járványügyi készenlét, majd a járványhelyzet a tájékoztatáshoz való jog érvényesülését is érintette. A dolgozatokba történő személyes betekintés megvalósulását az intézménybe történő belépést korlátozó intézkedések akadályozták. A járványügyi készültségi időszak védelmi intézkedéseiről szóló 431/2020. (IX. 18.) Korm. rendelet értelmében a köznevelési intézmény területére az ott foglalkoztatott személyen, az ott szükséges karbantartási, illetve javítási munkát végző személyen, a jogszabályon alapuló kötelezettség teljesítése céljából érkezőn, a gyermekek vagy tanulók, valamint a gyermeket vagy tanulót kísérő nagykorú személyen kívül más személy nem léphetett be. A gyermeket vagy tanulót kísérő egy fő nagykorú személy csak maszkban léphetett be az intézménybe, a testhőmérséklet-mérési pontig. (XIII/551/2020/OJBIT)

A szülők, mint oktatási szereplők jogai közül hivatalunkhoz leggyakrabban a különélő szülők jogaival kapcsolatban érkeztek megkeresések. (XIII/212/2020/OJBIT, XIII/169/2020/OJBIT, XIII/60/2020/OJBIT, XIII/59/2020/OJBIT, XIII/189/2020/OJBIT, XIII/53/2020/OJBIT,

XIII/172/2020/OJBIT, XIII/379/2020/OJBIT, XIII/16/2020/OJBIT, XIII/67/2020/OJBIT, XIII/448/2020/OJBIT)

Egy civil szervezet a különélő szülők jogainak megvalósulásával kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Beadványukban előadták, hogy több különélő szülő is megkereste szervezetüket, és segítséget kértek amiatt, hogy a köznevelési intézmények a tájékoztatási kötelezettségük vonatkozásában hátrányosan megkülönböztetik őket. Panaszuk szerint az intézmények rendszeresen megtagadják a tájékoztatást a különélő szülők irányába a gyermekekkel kapcsolatos kérdések tekintetében. A hozzánk forduló beadványukban előadták, hogy álláspontjuk szerint a különélő szülőnek joga van ahhoz, hogy a köznevelési intézményektől tájékoztatást kapjon a gyermekéről, a köznevelési intézmény pedig nem térhet ki a tájékoztatás megadása alól azzal, hogy ez a gondozó szülő feladata. (XIII/449/2020/OJBIT)

Megállapítottuk, hogy a kérdések természete sokféle lehet, de eldöntésük alapja az a kérdés, hogy a köznevelési törvény szóhasználatában milyen értelmezés adható a „szülő” kifejezésnek. Csak ennek a tisztázása ad alapot a gyermekkel együtt élő és a külön élő szülő köznevelési intézményben gyakorolható jogainak gyakorlásával összefüggő panaszok vizsgálatára. Tekintettel arra, hogy a köznevelési törvény nem definiálja a „szülő” fogalmát, a köznevelési, gyermekvédelmi és igazságügyi szakterületek közötti, kérdéskörrel összefüggő szakmai egyeztetések során korábban már felmerült a kérdés. E tárgykörben vizsgálatot folytatott az alapvető jogok biztosa is.

Tekintettel arra, hogy a hivatalunkhoz érkező panaszok alapján úgy tűnt, a szülői és az intézményi oldalon is tapasztalható a joggyakorlat bizonytalansága azzal összefüggésben, hogy pontosan mit jelent a szülői felügyeleti jog gyakorlása során érvényesülő tájékoztatási jog, áttekintettük a jogi szabályozást, és vizsgálatot folytattunk. A vizsgálat során az alábbi megállapításokat tettük a tárgykört érintő jogi szabályozással kapcsolatban.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 4. könyvének XII. címe rendelkezik a szülői felügyelettel összefüggő kérdésekről. A Ptk. XVII. fejezete fejt ki a szülői felügyelet tartalmára vonatkozó rendelkezéseket. Ezen belül a törvény külön szól arról, hogy e jog magában foglalja a gyermek nevelésének és életpályájának megválasztását. Ezzel összefüggésben kimondja, hogy a szülők jogosultak a gyermek nevelésének módját megválasztani. A gyermek képességeinek figyelembevételével a szülők és a gyermek közösen döntenek el, hogy a gyermek milyen életpályára készüljön. Az életpálya kijelölésével és ezzel összefüggésben a gyermek taníttatásával, iskolájának megválasztásával kapcsolatban a szülő és a gyermek között felmerülő vitában a gyámhatóság dönt.

A szülői felügyelet körébe eső jogosítványokat az életközösség fennállása esetén értelemszerűen közösen gyakorolják a szülők. A Ptk. 4:147. § (2) bekezdése alapján a szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők.

A Ptk. 4:164. § (1) bekezdése értelmében főszabály szerint a szülői felügyeletet a szülők közösen gyakorolják akkor is, ha már nem élnek együtt.

Ugyanezen szakasz alapján azonban világos, hogy a közös joggyakorlás alól kivételek is lehetnek: a szülők megállapodása vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése alapján a szülői felügyeleti jog gyakorlása eltérő lehet.

A 4:165. § (1) bekezdése szerint a különélő szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megoszthatják, és megállapodhatnak abban is, hogy a szülői felügyeletet az egyikük gyakorolja.

Hasonló döntést hozhat a bíróság is. A 4:167. § (1) bekezdése ugyanis kimondja, hogy a különélő szülők megállapodásának hiányában – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja.

Ez azonban nem azt jelenti, hogy a másik szülő semmiféle jogosultsággal nem rendelkezik gyermeke nevelését illetően. A Ptk. bizonyos kérdésekben meghagyja a szülői felügyeleti jog gyakorlásának lehetőségét a különélő szülő számára.

A 4:168. § (1) bekezdése szerint, ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel, a gyermekétől különélő szülő a szülői felügyeleti jogokat a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével nem gyakorolhatja. E körön kívül eső kérdésekben a különélő szülő kizárólag akkor rendelkezik döntési jogosultsággal, ha a bíróság a Ptk. 4:168. § (2) bekezdése értelmében a gyermekétől különélő szülőt feljogosítja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételesen a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására.

A 4:175. § (1) bekezdése kimondja, hogy a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogaikat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.

A Ptk. meghatározza azon területeket, ahol a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult a különélő, a szülői felügyelet gyakorlására egyebekben fel nem jogosított szülő. A Ptk. 4:175. § (2) bekezdése alapján a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

A lényeges kérdésekben való közös joggyakorlás alól a fent hivatkozottak szerint kivételt jelent, ha a különélő szülő szülői felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, vagy megvonta. A 4:168. § (2) bekezdése ugyanis kimondja, hogy ha a gyermek érdekei megkívánják, a

gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát a bíróság korlátozhatja vagy megvonhatja.

Láthatjuk, hogy a szülői felügyeleti jog gyakorlása során akár a szülők megállapodása, akár a gyámhatóság vagy bíróság döntése értelmében számos helyzet állhat elő, ezek összessége nem ismert a köznevelési intézmény előtt. Az óvoda, iskola kizárólag azon információkkal rendelkezik, amiket egyik vagy másik szülőtől kap, és amely információk esetenként eltérőek lehetnek. Mindezek fényében annak megítélése, hogy valamely szülő számára mely információkat adhat ki a köznevelési intézmény, megfelelő dokumentumok hiányában nehézséget okozhat, vagy akár jogsérelmet is eredményezhet.

Általánosságban a tájékoztatáshoz való jog vonatkozásában a következő álláspontot alakítottuk ki. A köznevelési törvény 72. §-a általános érvénnyel határozza meg a szülői jogokat és kötelezettségeket. E körben a kiemelt szülői jogok között szerepel, hogy a szülőnek joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a szülői jog az intézmény, illetve a pedagógus oldalán tájékoztatási kötelezettséget keletkeztet. Ugyanakkor a köznevelési törvény 72. § (1) bekezdésének a) és b) pontjába foglaltak szerint a szülő kötelessége, hogy gondoskodjon gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kíséresse gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét, biztosítsa gyermeke óvodai nevelésben való részvételét, továbbá tankötelezettségének teljesítését. A szülő tájékoztatáshoz való joga akár írásos tájékoztatás útján is érvényesülhet, amennyiben más úton nem tud tájékozódni és ezt külön kéri.

A szülő tájékoztatáshoz való joga tehát arra jogosítja fel a szülőt, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást kapjon.

A köznevelési törvény nem határozza meg a szülő fogalmát, ezért a Ptk. szülői felügyeleti joggal kapcsolatos rendelkezéseiből lehet kiindulni. Áttekintve a tájékoztatási jog oldaláról a szülői felügyeleti joggal összefüggő helyzeteket, a joggyakorlás tekintetében az alábbi szituációk állhatnak elő:

1. A különélő szülők megállapodása vagy az azt jóváhagyó/azt helyettesítő hatósági, bírósági döntés értelmében a szülői felügyeleti jogot közösen gyakorolják. A korábban már idézett rendelkezés értelmében a szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők.

Ebben az esetben – csakúgy mint együttélésük esetén – mindketten megkülönböztetés nélkül jogosultak arra, hogy az iskolától rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást kapjanak.

2. A szülői felügyeleti jogot megállapodásuk vagy bírósági döntés értelmében egyikük gyakorolja. Ebben az esetben a különélő szülő csak a gyermek iskolájának, életpályájának

megválasztásával mint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések egyikével összefüggésben kérheti az iskola tájékoztatását.

Ahhoz, hogy a szülő ebben a kérdésben megfelelő és felelősségteljes döntést tudjon hozni, szükséges, hogy információk álljanak a rendelkezésére a gyermeke tanulmányi előmeneteléről, az iskolai körülményeiről, amelyek fontosak ahhoz, hogy ezen jogát gyakorolni tudja.

Az Igazságügyi Minisztérium korábbi álláspontja szerint a köznevelési intézmények a tájékoztatási jog címzettjének a polgári jog szerinti szülői felügyeletet gyakorló szülőt kötelesek elismerni, a rendszeres, részletes és érdemi tájékoztatást a gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről e szülő számára kötelesek megadni.

Ezen állásfoglalás e körben értelmezhető, tehát azon esetekben, mikor a szülői felügyeleti jog gyakorlása az egyik szülőt illeti meg, aki jogosult a teljeskörű tájékoztatásra. A különélő szülő – álláspontunk szerint – ebben az esetben nem a teljeskörű tájékoztatásra jogosult, hanem az információk azon körére, amelyek birtokában a lényeges kérdésekbeli döntését meghozhatja.

Tekintettel arra, hogy sem a Ptk., sem a köznevelési törvény nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy mely információk szükségesek a gyermek iskolájának, életpályájának megválasztásával összefüggő döntés meghozatalához, az Emberi Erőforrások Minisztériumának köznevelésért felelős helyettes államtitkárához fordultunk álláspontjáért.

Kértük, hogy tájékoztasson arról, hogy a szakterületük jelen álláspontja szerint milyen értelmezés tulajdonítható a köznevelési törvényben használt „szülő” kifejezésnek. Azonos jogokkal rendelkeznek-e a gyermekkel együtt élő és külön élő szülők a szülői joggyakorlás során a köznevelési intézmények mindennapi életében felmerülő tevékenységek folyamán? (Ide nem értve azon eseteket, amikor a külön élő szülő szülői felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, vagy megvonta.) Kérdésként fogalmaztuk meg továbbá azt, hogy álláspontjuk szerint hogyan kell viszonyulnia az intézménynek akkor, ha a gyermektől külön élő szülő keresi meg az intézményt kérdésével, panaszával, amennyiben nincs tudomása a szülői jogok bíróság általi korlátozásáról. Köteles-e az intézmény a közös szülői felügyelet esetén a külön élő szülő számára azonos módon biztosítani a joggyakorlást?

A köznevelésért felelős helyettes államtitkár álláspontjában kifejtette, hogy „fennáll a közös szülői felügyelettel nem rendelkező különélő szülő azon igénye, miszerint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések körében az iskolaválasztás vagy az életpályáról szóló megalapozott döntés meghozatalához rendelkezzen a gyermek „iskolaérettségével”, iskolai fejlődésével, tanulmányaival kapcsolatos információkkal. Ennek részeként az adott iskola kiválasztásához, az esetleges iskolaváltáshoz kapcsolódóan jogosult a nevelési-oktatási intézménytől tájékoztatás kérésére, például a tankötelezettség teljesítésével, az iskolaváltás okaival, indokoltságával, ennek részeként az ott folytatott tanulmányokkal összefüggésben. A helyettes államtitkár álláspontja szerint a fenti kérdésekben a közös szülői felügyelettel nem rendelkező különélő szülő tekintetében a döntéshozatalhoz szükséges tájékoztatás azonban

nem jelenti a köznevelési törvény 41. §-ában szereplő adatok teljes körét, valamint a tanulmányi előmenetellel kapcsolatos adatok rendszeres, folyamatos közlésének iskolai kötelezettségét. A köznevelési törvény 54. § (1) bekezdése alapján a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. Tekintettel arra, hogy a félévi és az év végi osztályzat a nevelőtestület összegző értékelése a tanuló félévi és egész évi tanulmányi előmenetelére vonatkozóan, az iskola megválasztásáról szóló megalapozott szülői döntéshez a félévi és az év végi osztályzat, valamint a magatartás és a szorgalom értékelésének megismerése az a lényeges információ, amelyet az iskola a különélő szülőnek is – a döntés megalapozása érdekében – megadhat.”

3. Amennyiben a bíróság a szülői felügyeleti jogtól megfosztotta valamelyik szülőt, a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának lehetősége teljes egészében megszűnik, az iskolától sem kérhetnek semmilyen tájékoztatást.

A szülői felügyeleti jog gyakorlása során a Ptk. szerint bizonyos alapelveket tiszteletben kell tartani a szülőknek.

A Ptk. 4:173. §-a szerint a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek és a gyermekétől különélő szülőnek a gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében – egymás családi életét, nyugalma tiszteletben tartva – együtt kell működniük.

A gyermekkel együttélő szülő vonatkozásában a Ptk. tájékoztatási kötelezettséget is előír. A 4:174. § kimondja, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról, tanulmányairól a különélő szülőt megfelelő időközönként tájékoztatnia kell, és a különélő szülő érdeklődése esetén a gyermekkel kapcsolatos felvilágosítást meg kell adnia.

A szülői felügyeleti jogot teljeskörűen gyakorló szülő tehát jogosult a gyermekével kapcsolatos rendszeres, részletes, érdemi tájékoztatásra az iskolától. A különélő, ám a lényeges kérdésekben döntési jogosultsággal rendelkező szülő az információk szűkebb körét kérheti a köznevelési intézménytől. A 4:174. § értelmében az iskolától megszerezhető információkat a gyermekkel együttélő szülőnek viszont ki kell egészítenie, hiszen a fentiek értelmében ő kapja meg ezeket.

Az iskola tájékoztatási kötelezettségét akkor tudja jogszerűen teljesíteni, ha birtokában van azon információnak, hogy ki a szülői felügyeletet gyakorló szülő. A Ptk. 4:161. § (1) bekezdése kimondja, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermeküket személyi és vagyoni ügyeiben képviseljék. A köznevelési törvény 41. § (4) bekezdése szerint a köznevelési intézmény a gyermek, tanuló adatai között nyilvántartja a gyermek szülője, törvényes képviselője nevét. Ezen rendelkezés alapján tehát a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő jogosult a gyermek törvényes képviselőjére, ezt az adatot az iskolával közölni kell. Így – álláspontunk szerint – az intézmény az ellenkező bejelentésig

azon szülő számára jogosult teljesíteni a tájékoztatást, aki a tanulói nyilvántartásban törvényes képviselőként szerepel.

Az életközösség felbomlását követően gyakran tapasztalható a szülők közötti kapcsolat elmergesedése, így a fenti együttműködési kötelezettség, illetőleg a gyermekkel együttélő szülő tájékoztatási kötelezettsége nem minden esetben érvényesül. Ez azonban nem változtatja meg az iskola tájékoztatási kötelezettségének terjedelmét.

Ebben az esetben szolgál megoldásként a Ptk. 4:175. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezés, melynek értelmében, ha a különélő szülők az egyes, közösen gyakorolt felügyeleti jogosítványok tekintetében nem tudnak megegyezni, erről a gyámhatóság dönt. A 4:177. § pedig úgy rendelkezik, hogy a gyámhatóság, kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból, a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása – ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást – érdekében a szülők számára közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el.

A fentiekben bemutatott állásfoglalás terjedelme, összetettsége jól mutatja, hogy milyen komplex jogalkalmazói munkát kíván meg a köznevelési intézmény részéről az a döntés, hogy tájékoztatási kötelezettségét teljesítse. Az ehhez szükséges dokumentumokat, ítéleteket, határozatokat a szülők gyakran nem bocsátják az iskola rendelkezésére, a köznevelési törvény pedig semmilyen szabályrendszerrel nem szolgál az intézmények számára. További nehézséget jelent, hogy a köznevelési jogszabályok mellett más jogterület is érintett a kérdés megítélésében.

Álláspontunk szerint nem várható el a köznevelési intézmény pedagógusaitól, hogy megfelelő jogi eljárásrend hiányában minden egyes szülő esetében elvégezzék ezt a munkát. Ez a szerteágazó értelmezési folyamat és a jogszabály hiányossága jogbizonytalanságot teremt.

A fentiekre tekintettel a működésünket szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 8. § (1) bekezdésében biztosított hatáskörnél fogva azzal a jogalkotási javaslattal fordultunk a köznevelésért felelős államtitkárhoz, hogy egy átlátható szabályozás kialakítása érdekében egyeztessen az Igazságügyi Minisztériummal, és az oktatásért felelős miniszternél kezdeményezze a szükséges jogszabályi módosításokat. Beszámolónk készítése idején még nem érkezett meg a jogalkotási javaslattal kapcsolatos szakterületi válasz. (XIII/116/2020/OJBIT)

A tanulók, mint oktatási szereplők számára garanciát jelent, hogy az általuk teljesített tanulmányi kötelezettségről, a tanulmányi eredményről igazolást állít ki az intézmény. Az iskola a bizonyítvány kiadásával igazolja a tanulók köznevelés rendszerében teljesített tanulmányait. A köznevelési törvény 57. § (4) bekezdése alapján a tanuló az egyes évfolyamok, továbbá az érettségi vizsga, a művészeti alapvizsga és a művészeti záróvizsga tanulmányi követelményeinek teljesítéséről bizonyítványt kap. A bizonyítvány tartalmazza az általa tanúsított végzettségnek a Magyar Képesítési Keretrendszer szerinti besorolását az e

törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet alapján. A bizonyítvány és a bizonyítvány kiállításának alapjául szolgáló irat közokirat.

A bizonyítványban fel kell tüntetni az iskola, többcélú köznevelési intézmény esetén a tagintézmény nevét, OM azonosítóját, címét és az iskola körbélyegzőjének lenyomatát is.

Egy beadványozó kifogásolta, hogy az intézmény, ahol tanult, nem igazolja tanulmányait, és emiatt veszélybe került az állása. A panaszost a fentiekben részletezett rendelkezésekről tájékoztattuk, illetve felhívtuk a figyelmét arra, hogy a jogszabály alapján a bizonyítvány alkalmas arra, hogy igazolja, mely intézményben végezte tanulmányait. (XIII/481/2020/OJBIT)

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 78. §-a egyértelműen rögzíti, hogy a tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg.

Egy alapítványi iskolába járó tanuló szülőjének kéthavi tandíjmaradása volt, melyre válaszul az intézmény arra hívta fel a figyelmét, hogy amíg nem fizeti be az elmaradt összeget, addig a gyermek nem kapja meg bizonyítványát. Hivatalunk tájékoztatta a szülőt, hogy az intézmény köteles a bizonyítványt kiadni, pénzkövetelését az iskola más úton érvényesítheti. Tájékoztattuk továbbá a szülőt a jogorvoslati lehetőségről. (XIII/336/2020/OJBIT)

A jogszabályok nem rendelkeznek a bizonyítvány kiadásának napjáról, így e kérdést jogszabályi szintű szabályozás hiányában az iskolai hagyományok és az intézményben kialakított munkaterv rendezheti.

A bizonyítvány elvesztésének esete nem jelent véglegességet: a közokirat pótolhatósága jogszabályi szinten biztosított lehetőség. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 96. § (6) bekezdése szerint az elveszett vagy megsemmisült bizonyítványról – kérelemre – a törzslap alapján bizonyítványmásodlat állítható ki. A bizonyítványmásodlatért a külön jogszabályban meghatározottak szerint illetéket kell leróni. Ugyanezen rendelet 114. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a bizonyítványmásodlatnak – a 113. § (2) bekezdés szerinti névváltozás kivételével – szöveghűen tartalmaznia kell az eredeti bizonyítványon található minden adatot és bejegyzést. A másodlat kiadását az eredeti bizonyítványt kiállító iskola vagy jogutódja, az iskola jogutód nélküli megszűnése esetén az végzi, akinél a megszűnt iskola iratait elhelyezték (a továbbiakban együtt: kiállító szerv). A bizonyítványmásodlaton záradék formájában fel kell tüntetni a másodlat kiadásának az okát, továbbá a kiállító szerv nevét, címét, a kiadás napját, valamint el kell látni iktatószámmal, a kiállító szerv vezetőjének vagy megbízottjának aláírásával és körbélyegzőjének lenyomatával. (XIII/429/2020/OJBIT)

Egy beadványozó azzal a kérdéssel fordult hivatalunkhoz, hogy van-e lehetőség adatigénylésre érettségi bizonyítványok tekintetében. Tájékoztattuk, hogy a 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 1. §-a alapján a köznevelés információs rendszere (a továbbiakban: KIR) hatósági és szakmai tevékenységeket kiszolgáló, az Oktatási Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) által működtetett elektronikus alkalmazások, adatállományok, dokumentációk adatbázisa, valamint országos statisztikai és jogosultság alapú adatszolgáltatási rendszer. A Hivatal a KIR részeként rendszerként működteti az érettségi vizsgák

lebonyolításához szükséges adatokat, az érettségi vizsgák alapján kiadott bizonyítványok adatait, a tanúsítványok és a törzslapkivonatok adatait. (XIII/191/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény garanciális rendelkezései között szerepelnek az osztálylétszámokra, illetve csoportbeosztásokra vonatkozó előírások.

A köznevelési törvény 25. § (7) bekezdése szerint az óvodai csoportok, iskolai osztályok, kollégiumi csoportok minimális, maximális és átlagléttségét a 4. melléklet határozza meg. Az óvodai csoportra, iskolai osztályra, kollégiumi csoportra megállapított maximális létszám a nevelési év, illetve a tanítási év indításánál a fenntartó engedélyével legfeljebb húsz százalékkal átléphető, továbbá függetlenül az indított osztályok, csoportok számától, akkor is, ha a nevelési év, tanítási év során az új gyermek, tanuló átvétele, felvétele miatt indokolt. A minimális létszámtól csak akkor lehet eltérni, ha azt az óvodai, tanulói jogviszony nevelési, tanítási év közben történő megszűnése indokolja. A művészeti felsőoktatási intézmény által fenntartott nyolc évfolyamos gimnázium osztályainak minimális, maximális és átlagléttségét a szakgimnázium (művészeti) létszámkeretei szerint kell meghatározni. Az Arany János Tehetség gondozó Programban és az Arany János Kollégiumi Programban a minimális osztály-, illetve kollégiumi csoportlétszámtól legfeljebb húsz százalékkal el lehet térni.

A köznevelési törvény a fentieknek megfelelően a 4. mellékletben meghatározza az osztályok, csoportok minimális, maximális és átlagléttségét. Ezen felül további rendelkezést a jogszabályok nem tartalmaznak. (XIII/459/2020/OJBIT)

Az intézmények részére irányadó, osztálylétszámra vonatkozó rendelkezések mellett szintén lényegesek a csoportbeosztásokra vonatkozó jogszabályi előírások. A köznevelési törvény az értelmező rendelkezések között határozza meg az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport fogalmát: az a legalább egy nevelési évre, tanévre alkotott oktatásszervezési egység, amely meghatározott közös pedagógiai feladatok végrehajtására alakul az óvodába, iskolába, kollégiumba felvételt nyert, azonos feladatellátási helyre járó gyermekekből, tanulókból. Az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról – a szakmai munkaközösség, annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével – az igazgató dönt.

Egy negyedik osztályos tanuló szülője azzal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermeke az osztály azon felébe tartozik, ahol a diákok németet tanulnak. Az érintett tanuló német nyelvből nem haladt jól, a szülők angolból többet tudnának segíteni neki, így kérték az igazgatótól, hogy a következő tanévtől a diák angolt tanulhasson. Az igazgató a szülő kérését elutasította. Hivatalunk a jogorvoslati lehetőségeiről tájékoztatta a beadványozót. (XIII/338/2020/OJBIT)

Az óvoda esetében az óvodába felvett gyermekek csoportba való beosztásáról a szülők és az óvodapedagógusok véleményének kikérése mellett – 28. §-ában meghatározott feltételekkel összhangban – az óvodavezető dönt.

A pedagógus munkájának szakmai ellenőrzésére a köznevelési törvény lehetőséget biztosít, ezzel is elősegítve az oktatási szereplők – tanulók, szülők – jogainak érvényesülését. (XIII/184/2020/OJBIT, XIII/124/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 69. § (1) bekezdésének a) pontja, illetve a (2) bekezdésének a) pontja szerint a köznevelési intézmény vezetője felel az intézmény szakszerű és törvényes működéséért, a fenntartó által rendelkezésre bocsátott eszközök tőle elvárható gondossággal való kezeléséért – önálló költségvetéssel nem rendelkező intézmény kivételével – az intézmény gazdálkodásáért, a nevelési-oktatási intézmény vezetője felel a pedagógiai munkáért. Ugyanezen § (3) bekezdése alapján a köznevelési intézmény vezetője a pedagógiai munkáért való felelőssége körében szakmai ellenőrzést indíthat az intézményben végzett nevelő és oktató munka, egyes alkalmazott munkája színvonalának külső szakértővel történő értékelése céljából.

Egy szülő egy pedagógus munkájának szakmai ellenőrzése, valamint általános iskolai óralátogatásokat illetően kérte hivatalunk tájékoztatását.

A fentiekén túl a panaszost tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény 72. § (5) bekezdés e) pontja szerint a szülő joga különösen, hogy a nevelési-oktatási intézmény vezetője vagy a pedagógus hozzájárulásával részt vegyen a foglalkozásokon.

Tájékoztattuk továbbá a panaszost, hogy a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 156. § (7) bekezdése (2020. szeptember 1-ig hatályos szövegállapot) szerint a köznevelési intézmény pedagógiai-szakmai ellenőrzésében – a nemzetiségi feladatot ellátó köznevelési intézményre vonatkozó kivétellel – köznevelési szakértő vehet részt. A pedagógus szakmai munkájával kapcsolatban tehát a szülők jelzést tudnak tenni az intézményvezető vagy a fenntartó felé.

Tájékoztattuk a szülőt hivatalunk hatásköri szabályairól, illetve arról, hogy amennyiben úgy érzi, hogy gyermeke oktatási jogait sérelem érte, lehetősége van jogorvoslással élni. (XIII/170/2020/OJBIT)

Egy szülő azzal kapcsolatban fordult hozzánk, hogy a pedagógusok nem rögzítik a házi feladatokat az e-Kréta rendszerben.

Tájékoztattuk a beadványozót, hogy a házi feladat pótlásával kapcsolatban nem tartalmaznak rendelkezéseket a köznevelési jogszabályok, az intézmény pedagógiai programjában található vonatkozó rendelkezéseket. Ezek kötelezettséget jelentenek a pedagógusok számára.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 112. § (1) bekezdése alapján a pedagógus csak a nevelő-oktató munkával összefüggő feladatokhoz nélkülözhetetlen ügyviteli tevékenységet köteles elvégezni.

A pedagógusok feladataival kapcsolatban az intézményen belüli munkajogi szabályok érvényesek.

A szakértői vélemények figyelembevételével kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy az abban foglaltak kötelezettséget jelentenek az intézmény részére, azok figyelmen kívül hagyása a gyermek oktatási jogainak sérelmét okozza.

A jogorvoslati lehetőségeken túl tájékoztattuk a panaszost, hogy a köznevelési törvény – eddig hatályos – 72. § (5) bekezdés d) pontja alapján a szülő joga különösen, hogy írásbeli javaslatát a nevelési-oktatási intézmény vezetője, a nevelőtestület, az óvodaszék, iskolaszék, kollégiumi szék, a pedagógus megvizsgálja, és arra a megkereséstől számított tizenöt napon belül az óvodaszéktől, iskolaszéktől,

kollégiumi széktől legkésőbb a tizenötödik napot követő első ülésen érdemi választ kapjon.
(XIII/142/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 83. § (2) bekezdésének e) és h) pontjai értelmében a fenntartó ellenőrizheti a köznevelési intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát, a szakmai munka eredményességét, illetve értékeli a nevelési-oktatási intézmény pedagógiai programjában meghatározott feladatok végrehajtását, a pedagógiai-szakmai munka eredményességét.

Egy szülő egy osztály képviselőjében kereste fel hivatalunkat a matematikát tanító pedagógus munkáját kifogásolva.

Beadványára figyelemmel tájékoztattuk a panaszost a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, így a pedagógus szakmai munkájával kapcsolatos ellenőrzési lehetőségekről. E tekintetben az intézmény vezetője, illetőleg a fenntartó jogosult ellenőrzést indítani. A pedagógus szakmai munkájával kapcsolatban tehát a szülők jelzést tudnak tenni az intézményvezető vagy a fenntartó felé.

Tájékoztattuk továbbá a szülőt hivatalunk eljárási szabályairól, a jogorvoslat kimerítésének szükségességéről, és ennek kapcsán – tekintettel arra, hogy megjelölte a köznevelési intézményt – informáltuk a fenntartó elérhetőségéről, ahová jogorvoslati kérelmével fordulhat gyermeke egyedi jogszérelmével kapcsolatban. (XIII/70/2020/OJBIT)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái között a következőkben a tanulók által elkövetett kötelességszegő magatartásokkal kapcsolatos jogszabályi környezetet, és a lehetséges következményeket mutatjuk be. A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések állnak rendelkezésre. Az iskolai házirend szabályai a köznevelési törvény felhatalmazása alapján kötelező erejűek, azok megszegése hátrányos következményekkel jár mindazokra nézve, akikre a házirend vonatkozik. Súlyosabb esetekben fegyelmi eljárás indítására van lehetőség. Olyan fegyelmező eszköz, mely nem szerepel a házirendben, nem alkalmazható szankcióként. Az intézmény feladata annak eldöntése, hogy a tanuló cselekménye mely szankcionálási forma alkalmazását vonja maga után. (XIII/114/2020/OJBIT, XIII/192/2020/OJBIT, XIII/550/2020/OJBIT, XIII/509/2020/OJBIT, XIII/591/2020/OJBIT)

Egy panaszos szaktanári figyelmeztetéssel kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a hozzánk fordulót, hogy az intézmény házirendjében tud tájékozódni a pedagógus által alkalmazott fegyelmező intézkedésekről, illetve azok alkalmazásáról. (XIII/152/2020/OJBIT)

Egy intézményvezető azzal kapcsolatban kereste meg hivatalunkat, hogy a farsangi rendezvény alatt az egyik tanuló minősíthetetlen magatartást tanúsított, valószínűleg alkoholos befolyásoltság alatt. Az igazgató arról érdeklődött, hogy milyen fegyelmezési lehetőségei vannak. (XIII/154/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 58. §-ának (3) bekezdése alapján, ha a tanuló a kötelességeit vétkenesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 56. § (5) bekezdése alapján a fegyelmi tárgyalást a nevelőtestület saját tagjai közül választott legalább háromtagú bizottság folytatja le. A bizottság az elnökét saját tagjai közül választja meg. E rendelkezés alapján a fegyelmi döntést egy bizottság hozza meg. Hivatalunk álláspontja szerint a bizottság előtti eljárás lefolytatása az esetleges elfogultságot megalapozatlanná teszi. Független, külső bizottság igénybevételére fegyelmi eljárás esetén nem adnak lehetőséget a jogszabályok.

A kötelességszegő cselekmény oka a fegyelmi eljárás körülményeinek vizsgálata során vizsgálható. A fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény. A fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a kötelességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen vagy a tanuló mellett szól. A fegyelmi büntetés megállapításánál a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát figyelembe kell venni. A fegyelmi büntetést a nevelőtestület hozza. Az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat véleményét a fegyelmi eljárás során be kell szerezni. Ha a fegyelmi eljárás során a kiskorú tanuló veszélyeztetettsége felmerül, a nevelési-oktatási intézmény vezetője jelzi azt a tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatnak, indokolt esetben a gyámhatóság számára is.

Egy szülő a gyermekével szemben kilátásba helyezett fegyelmi eljárással kapcsolatban kérte hivatalunk tanácsát.

Tájékoztatottuk a szülőt a fegyelmi eljárásra vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, valamint arról a fegyelmi határozattal szemben lehetősége van jogorvoslattal élni. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 59. § (1) bekezdése alapján az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén pedig a szülő is nyújthat be fellebbezést. A fellebbezést a határozat kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani.

Tájékoztatottuk továbbá a szülőt hivatalunk eljárási szabályairól, a jogorvoslat kimerítésének szükségességéről, valamint arról, hogy a pedagógus eljárása miatti panaszát az érintett intézmény fenntartói képviselőjénél jelezheti. (XIII/374/2020/OJBIT)

A köznevelési törvény 58. § (4) bekezdése rendelkezik a fegyelmi büntetések köréről a súlyossági sorrendjüknek megfelelően. Eszerint a fegyelmi büntetés lehet:

- a) megrovás,
- b) szigorú megrovás,
- c) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, megvonása,
- d) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba vagy iskolába,
- e) eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától,
- f) kizárás az iskolából.

Ugyanezen szakasz (5) bekezdése rögzíti a fegyelmi eljárásra vonatkozó legfontosabb garanciális szabályokat, melyek a következők. Tíz év alatti tanulóval szemben fegyelmi

eljárás nem indítható. Tanköteles tanulóval szemben a (4) bekezdés e) pontjában meghatározott fegyelmi büntetés nem, a (4) bekezdés f) pontjában és a (7) bekezdés e) pontjában meghatározott fegyelmi büntetés pedig csak rendkívüli vagy ismétlődő fegyelmi vétség esetén alkalmazható. Ebben az esetben a szülő köteles új iskolát, kollégiumot keresni a tanulónak. A fegyelmi büntetést hozó iskola, kollégium segítséget nyújt a szülőnek az új iskola, kollégium megtalálásában. Abban az esetben, ha az iskola, a kollégium a fegyelmi büntetés megállapításáról szóló határozat véglegessé válásától számított nyolc napon belül a tanulót fogadó iskolától, kollégiumtól nem kap értesítést arról, hogy a tanuló más iskolában, kollégiumban történő elhelyezése a szülő kezdeményezésére megtörtént, a fegyelmi büntetést hozó iskola, kollégium három napon belül köteles megkeresni a köznevelési feladatot ellátó hatóságot, amely három munkanapon belül másik, az állami közfeladat-ellátásban résztvevő iskolát, kollégiumot jelöl ki a tanuló számára. Az iskolát, kollégiumot úgy kell kijelölni, hogy a tanuló számára a kijelölt intézményben a nevelés-oktatás igénybevétele ne jelentsen aránytalan terhet. A köznevelési feladatokat ellátó hatóság kijelölő határozata azonnal végrehajtható. A (4) bekezdés d) pontjában szabályozott fegyelmi büntetés akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről a másik iskola igazgatójával megállapodott. A (4) bekezdés c) pontjában meghatározott fegyelmi büntetés szociális kedvezményekre és juttatásokra nem terjed ki. A (4) bekezdés f) pontjában és a (7) bekezdés e) pontjában meghatározott fegyelmi büntetés tanköteles tanuló esetében nem hajtható végre az új tanulói jogviszony, kollégiumi tagsági viszony létesítéséig.

A fentiek alapján tehát az iskolából történő kizárásra kizárólag rendkívüli vagy ismétlődő fegyelmi vétség esetén van lehetőség. A jogszabály rögzíti a szülő kötelezettségét, hogy gyermekének új iskolát keressen, a fegyelmi büntetést hozó iskolának azonban segítséget kell nyújtania a szülőnek az új iskola megtalálásában.

Egy hetedik osztályos gyermek édesanyja a fegyelmi eljárás során hozott kizárásról rendelkező döntéssel kapcsolatban fordult hivatalunkhoz, és érdeklődött a fellebbezés lehetőségéről.

A panaszost tájékoztattuk a fegyelmi eljárásra, valamint a fegyelmi határozat megtámadására vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, továbbá hivatalunk eljárási szabályairól. Tekintettel arra, hogy még nem merítette ki a jogorvoslatot, jeleztük részére, hogy a másodfokú eljárást követően tudja hivatalunk vizsgálatát kezdeményezni. (XIII/138/2020/OJBIT)

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 59. § (2) bekezdése szerint a fegyelmi büntetést megállapító határozat ellen benyújtott kérelmet az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlója a kérelem beérkezésétől számított nyolc napon belül köteles továbbítani a másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához. A felterjesztéssel együtt az ügy valamennyi iratát továbbítani kell, az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójának az ügyre vonatkozó véleményével ellátva.

A hivatalunkhoz érkezett kérdések között előfordult, hogy a tanóráról történő kiküldéssel kapcsolatban kértek tanácsot a beadványozók. Hivatalunk álláspontja szerint a tanuló tanórán tanúsított fegyelmezetlen magatartásával nemcsak saját kötelességeit nem teljesíti, hanem zavarja a tanóra megfelelő lebonyolítását, gátolja társai tanuláshoz való jogának

érvényesülését, valamint a pedagógus munkájának elvégzését. Ebben az esetben indokolt, hogy a kötelességszegő magatartás ne maradjon következmények nélkül, a kiküldés azonban szankcióként nem alkalmazható. A tanulók fegyelmezetlen magatartását jogszerűen az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések kilátásba helyezésével lehet szankcionálni. A kiküldésre álláspontunk szerint csak akkor kerülhet sor, ha az mások jogainak vagy a tanuló egyéb jogainak védelme érdekében szükséges, ennek megítélése azonban mindig és mindenképpen egyedi mérlegelést igényel, a kiküldés időtartama nem tarthat automatikusan az óra végéig, hanem csak a szükséges ideig. Tekintettel a köznevelési törvény 25. § (5) bekezdésében rögzített kötelezettségre, miszerint a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, az intézménynek a kiküldött tanuló felügyeletét is biztosítania kell.

Egy panaszos a szaktanári figyelmeztetéssel, illetve a tanóráról történő kiküldéssel kapcsolatban kérte hivatalunk tanácsát.

Beadványában jelzett első kérdéskör vonatkozásában tájékoztattuk a panaszost a házirendre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. Tájékoztattuk továbbá a szülőt, hogy a szaktanári figyelmeztetéssel kapcsolatban lehetősége van jogorvoslattal élni. A tanóráról történő kiküldésre vonatkozóan a fentiekben részletezett állásfoglalásról tájékoztattuk.

Tájékoztattuk továbbá a panaszost hivatalunk hatásköri szabályairól, valamint a jogorvoslat kimerítésének lehetőségéről. (XIII/140/2020/OJBIT)

Különösen fontosak a köznevelési törvény tanulói jogviszony megszüntetésére vonatkozó szabályai, ezek ugyanis garanciális jelentőséggel bírnak. A tanulói jogviszony megszüntetése kizárólag a jogszabályban meghatározott módon történhet, a köznevelési törvény 53. §-a garanciális jelleggel szabályozza azt. A jogszabály taxatív felsorolja a tanulói jogviszony megszüntetésének eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony. Amennyiben az intézmény a jogszabályban foglaltaktól eltérő módon szünteti meg a tanulói jogviszonyt, úgy a tanuló vagy törvényes képviselője jogorvoslati kérelemmel élhet. Kiemelten fontos, hogy a gyermek tanulói jogviszonyának megszüntetésére kötelességszegő magatartása esetén csak fegyelmi eljárás eredményeképp van lehetőség.

Különösen jogsértőnek tartjuk az eltanácsolás esetét, amikor az intézmény a tanulót magatartási nehézségei miatt nyomásgyakorlással, kényszerrel veszi rá a tanulói jogviszony megszüntetésére. Álláspontunk szerint jogsértően jár el az iskola abban az esetben, ha a tanulót magatartási vagy egyéb problémái miatt az intézményből eltanácsolja, azaz a szülőt a tanulói jogviszony megszüntetésére kényszeríti. A tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének taxatív esetei között nem szerepel, hogy az iskola eltanácsolás keretében javasolja a tanulónak a jogviszony megszüntetését. A törvényi felsorolás kimerítő jellegű, tehát az itt nem szereplő esetek mind jogszerűtlennek minősülnek, így az eltanácsolás is. Az eltanácsolás, bár semmiféle jogi kötőerővel nem bír, mégis komoly hatást tud gyakorolni a szülőre. A szülő és az iskola képviseletében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről

érkező hasonló felszólítás nyomán látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége. Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a köznevelési intézményekben. Ezzel a megoldási móddal az iskola ugyanis jogilag szabályozott eljárásokon kívüli útra tereli az ügyet, amelynek pedig jogilag szigorúan kötött rendben kellene zajlania. Így megfosztják a tanulót azoktól a garanciáktól, amelyek a fegyelmező intézkedések alkalmazásához, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatásához kapcsolódnak. A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az iskolának rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedéseket is alkalmazhat, fegyelmi eljárást is indíthat.

Egy szülő gyermekét a körzeti iskola megfenyegette, hogy amennyiben még egyszer panasz lesz rá, kirúgják. A szülőt tájékoztattuk az eltanácsolással kapcsolatos állásfoglalásunkról. (XIII/526/2020/OJBIT)

Egy szülő azzal kapcsolatban fordult hozzánk, hogy 11. osztályos gyermekét az igazgató és az osztályfőnök eltanácsolással fenyegette meg, és arra hívták fel, hogy egy héten belül vigye másik iskolába. (XIII/275/2020/OJBIT)

Egy másik szülő gyermekét azért tanácsolták el a gimnáziumból, mert az osztályfőnök szerint lerontja az osztály átlagát, és a társai nem szeretik.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a panaszost a tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének garanciális jogszabályi rendelkezéseiről, így arról is, hogy az eltanácsolás hivatalunk álláspontja szerint jogszerűtlen megoldás. Tájékoztattuk a panaszost továbbá, hogy a beadványban leírtak felvetik az oktatási jogok sérelmének gyanúját, de megelőzőleg a jogorvoslatot szükséges kimeríteni, így először a fenntartóhoz szükséges fordulni. (XIII/156/2020/OJBIT)

A tanulók jogainak garantálása körében a fentiekén túl több, egyéb szempontú kérdés is felmerül. Fontos megjegyezni, hogy az egyházi és magán köznevelési intézmények, továbbá a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmények ugyanúgy a köznevelési törvény hatálya alá tartoznak, ahogyan az állami fenntartásúak, azonban meghatározott kérdésekben eltérő szabályok vonatkoznak ezen intézményekre. Nagy jelentőséggel bír ezért a fenntartói tevékenység ellenőrzése.

A köznevelési törvény 34. § (2)-(3) bekezdése alapján a köznevelési feladatokat ellátó hatóság – ebben az esetben a kormányhivatal – legalább két évente végzi az egyházi, magán köznevelési intézmény és a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmény fenntartói tevékenységének törvényességi ellenőrzését, amelynek eredményéről értesíti a költségvetési hozzájárulást folyósító szervet. A köznevelési feladatokat ellátó hatóság a törvényességi ellenőrzés keretében vizsgálja, hogy a fenntartó a nevelési-oktatási intézményt az alapító okiratban és a működéshez szükséges engedélyben meghatározottak szerint működteti-e. A köznevelési feladatokat ellátó hatóság a törvényességi ellenőrzés körében – megfelelő határidő biztosításával – felhívja a fenntartót a törvényt sértés

megszüntetésére. Ha a fenntartó a megadott határidőn belül nem intézkedett, a köznevelési feladatokat ellátó hatóság a köznevelési intézményt törli a nyilvántartásból.

Egy szülő a pandémia alatt zárva tartó magánóvoda által követelt térítési díjat sérelmezte. A fentieknek megfelelően tájékoztattuk a szülőt, hogy kifogásait jelezni tudja a kormányhivatal felé, mely törvényességi ellenőrzés körében vizsgálni tudja az intézmény működését. (XIII/496/2020/OJBIT)

Egy szülő egy tagóvoda évközbéli bezárásával és a gyermekek elhelyezésével kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét. A panaszos arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy ügyükkel a megyei kormányhivatal területileg illetékes járási hivatalához fordultak. Tájékoztattuk a szülőt, hogy a köznevelési törvény 34. §-a alapján a fentieknek megfelelően jelzésükre figyelemmel a kormányhivatal elvégezheti az alapítvány törvényességi ellenőrzését.

Tájékoztattuk továbbá a panaszost, hogy a köznevelési törvény 49. § (3) bekezdése szerint az óvoda köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki életvitelszerűen az óvoda körzetében lakik. (XIII/33/2020/OJBIT)

Az oktatási szereplők jogainak garantálása szükséges az iskolai élet minden területén, legyen szó akár a tanulószobai foglalkozásokról, a tanulók egyéni fejlesztési tervéről vagy kompetenciamérésről. Hivatalunkhoz több, különböző kérdéskört érintő beadvánnyal fordultak a beadványozók.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 13. § (1)-(2) bekezdései szerint az iskolában a helyi tanterv alapján kell megszervezni a tanulók, az egyes évfolyamok, ezen belül az egyes osztályok, valamint az osztályokon belüli csoportok tanítási óráit. A tanulói részvétel szempontjából a tanítási óra lehet kötelező, kötelezően választandó és szabadon választható tanítási óra. E rendelet 7. § (1) bekezdés bb) pontja alapján az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül a választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások, továbbá a kerettantervben meghatározottakon felül a nem kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyagát, az ehhez szükséges kötelező, kötelezően választandó vagy szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezését, óraszámát.

Egy szülő a nem kollégista gyermeke esetében a kötelezően elrendelt tanulószobai foglalkozást sérelmezte. A fentiekre tekintettel a szülő az iskola helyi tantervében tájékozódhat, hogy mely foglalkozások kötelezőek az intézményben. Tájékoztattuk továbbá a szülőt hivatalunk hatásköri szabályairól, illetve arról, hogy amennyiben sérelmezi az intézmény döntését, azt a fenntartónál tudja jogorvoslattal megtámadni. (XIII/14/2020/OJBIT)

Egy szakképzési centrumban foglalkoztatott pedagógus egyéni fejlesztési tervre vonatkozó igazgatói utasítással kapcsolatban jelezte aggályait.

Beadványában előadta, hogy az érintett szakképzési centrum szakmai főigazgató-helyettesének utasítása szerint az évisméltlések magas száma, valamint a korai iskolaelhagyás megelőzése érdekében azon pedagógusok, akik elégtelen osztályzattal értékelték valamely tanuló félévi vagy év végi teljesítményét,

egyéni fejlesztési terv készítésére kötelezettek. Az egyéni fejlesztési terv mintapéldányát csatolta beadványához.

Álláspontunk szerint a beadványához csatolt egyéni fejlesztési terv a köznevelésre vonatkozó általános szabályok alapján nem okozza az oktatási jogok sérelmét. A köznevelési törvény 46. § (3) bekezdés a) pontja alapján a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön.

Hivatalunk véleménye szerint a tanuló képességeinek, érdeklődésének felmérése, és az alapján az egyéni adottságaihoz mért egyéni fejlesztési terv készítése olyan feladat, melynek megvalósításával hatékonyan lehet az évisméltések számát csökkenteni. A korai iskolaelhagyás megakadályozása olyan nemzeti és európai uniós célkitűzés, mely összhangban van a köznevelési törvény rendelkezéseivel.

A fentieknek megfelelően az oktatási jogok sérelmét nem állapítottuk meg, és az ügyet lezártuk. (XIII/29/2020/OJBIT)

Az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalába panasz érkezett egy szülőtől, ami az országos kompetenciaméréssel függött össze.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 2. §-a szerint az iskolai évfolyamok számozása – a meghatározott kivétellel – az általános iskola első évfolyamától kezdődően a középiskolai tanulmányok utolsó évfolyamáig, a kiegészítő nemzetiségi oktatás feladatait ellátó iskola első évfolyamától és az alapfokú művészeti iskolában az első alapfokú évfolyamtól folyamatos. A fentiektől eltérően a nyelvi előkészítő évfolyammal szervezett nevelés-oktatás évfolyamának hat évfolyamos gimnázium esetében 7/Ny az elnevezése.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 79. § (6) bekezdése alapján az Nkt. 80. § (1) bekezdése szerinti 8. évfolyamos mérésben a 2. § (2) bekezdése szerinti 5/NY, 7/NY elnevezésű nyelvi előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók a 7. évfolyamon vesznek részt.

A panaszos előadása szerint gyermeke egy általános iskola és gimnáziumba, nyelvi előkészítő osztályba jár, ahol az évfolyamok növekvő számozással ellátva követik egymást. A nyelvi előkészítő évfolyam elnevezése ebben az intézményben 7., a következő évfolyam a 8., majd az évfolyamok számozása folyamatos a 13. befejező évfolyamig. Nem szerepel tehát az elnevezésben a 7/NY évfolyam. A panaszos gyermeke 8. évfolyamos volt, azaz az előkészítő év után a 7. évfolyam tananyagát tanulták. Az adott tanévben került sor náluk a 8. évfolyamon esedékes kompetenciamérésre. Így a jogszabályi előírásokhoz igazodva a vele azonos korú társaival vett részt a mérésben.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a nyelvi előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók úgy vesznek részt a mérésben, hogy a tananyagban egy év hátrányban vannak.

A hivatalunkhoz érkezett panasz nyomán vizsgálatot indítottunk, és az Oktatási Hivatal elnökéhez fordultunk.

Az elnök úr válaszát megkaptuk, az abban foglaltakat tanulmányoztuk, és annak nyomán kialakított álláspontunkról a szülőt tájékoztattuk az alábbiak szerint.

A szülő azt sérelmezte, hogy a nyelvi előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók úgy vesznek részt a mérésben, hogy a tananyagban egy év hátrányban vannak.

Az Oktatási Hivatal elnöke nyilatkozatában kifejtette, hogy milyen indokok állnak a mögött, hogy az országos kompetenciamérésben való részvétel a nyelvi előkészítő évfolyamot végzett tanulók számára az évfolyam helyett az életkorhoz (a köznevelésben eltöltött évek számához) kötődik.

Az országos kompetenciamérés alapvetően a 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók matematikai eszköztudását és szövegértési képességeit vizsgálja. A tesztek olyan feladatokból állnak, amelyek

elsősorban nem az iskolai tanterv konkrét megvalósulását mérik, hanem a tanulóknak azt a képességét, hogy az addig tanultakat hogyan tudják alkalmazni valódi problémák, helyzetek megoldásában. A tanuló mérésben való részvételét és mérési évfolyamát alapvetően az határozza meg, hogy mennyi ideje vesz részt a köznevelési rendszerben, így tehát a köznevelés rendszerében 6 évet eltöltött tanuló a 6. évfolyamos, 8 évet eltöltött tanuló a 8. évfolyamos, 10 évet eltöltött tanuló a 10. évfolyamos országos kompetenciamérésben vesz részt. (A fenti elv alól természetesen kivételt képeznek az évismétlő tanulók, akiknek egymás utáni években is részt kell venniük ugyanabban a mérésben.)

A fenti elvek tükröződnek a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 79. § (6) bekezdésében is, amely alapján az Nkt. 80. § (1) bekezdése szerinti 6. évfolyamos mérésben a 2. § (2) bekezdése szerinti 5/NY elnevezésű nyelvi előkészítő évfolyamot vagy 5/N elnevezésű nemzetiségi előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók az 5. évfolyamon; a 8. évfolyamos mérésben a 2. § (2) bekezdése szerinti 5/NY, 7/NY elnevezésű nyelvi előkészítő évfolyamot vagy 5/N, 7/N elnevezésű nemzetiségi előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók a 7. évfolyamon, valamint a Szakképzési Hídprogram keretében a tanulók a SZH/2 elnevezésű évfolyamon; 10. évfolyamos mérésben a 2. § (2) bekezdése szerinti 5/NY, 7/NY, 9/NY vagy 9Kny elnevezésű nyelvi előkészítő évfolyamot, az 5/N, 7/N, 9/N elnevezésű nemzetiségi előkészítő évfolyamot vagy az Arany János Tehetséggondozó Program 9/AJTP és az Arany János Kollégiumi Program 9/AJKP előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók a 9. évfolyamon vesznek részt.

A nyelvi előkészítő évfolyamot végzett tanulók részvételével kapcsolatos fenti döntés szakmai indoka, hogy a mérés jellegéből fakadóan az az elsődleges fontosságú, hogy mennyi időt töltött el a tanuló a köznevelésben, akinek az adott mérési anyagot szánják. A nyelvi előkészítő évfolyamon töltött egy év során a tanuló kognitív képességei, matematikai és szövegértési kompetenciái ugyanúgy fejlődnek, ahogyan a nem nyelvi előkészítő kortársaiké, márpedig az országos kompetenciamérés célja éppen ezen kognitív képességek, kompetenciák mérése. A feladatlapokban nem az aktuális tanévben tanultakat kéri számon a tanulóktól, hanem azoknak az ismereteknek, képességeknek, tapasztalatoknak az alkalmazását várják el, amelyekre a tanuló addigi tanulmányai során szert tehetett. Ebben a tekintetben a nyelvi előkészítőt végzetek, és a nem ilyen képzésben részt vevők egyenlő esélyekkel indulnak. A 10. évfolyamos tesztet megíró nyelvi előkészítő évfolyamot elvégzett tanulók száma elég magas ahhoz, hogy megbízható elemzést lehessen folytatni azzal kapcsolatosan, hogyan teljesítenek a velük egykorú, ugyanazt a tesztet megíró, nem nyelvi előkészítő 10. évfolyamos társaikhoz képest. A mérés története folyamán többször végeztek ezzel kapcsolatos összehasonlító számításokat, amelyek hasonló eredményre vezettek.

A 2016-os kompetenciamérésben a 10. évfolyamos tesztet megíró 9/NY nyelvi előkészítő évfolyamot elvégzett 9. évfolyamos tanulók kompetenciamérésen elért eredménye jobb, mint a hasonló képzésben részt vevő, nem nyelvi előkészítő 10. évfolyamos tanulóké. Azon intézmények száma, ahol a hatévfolyamos gimnáziumi képzést nyelvi előkészítő évfolyam előzi meg, viszonylag kevés, a 2019-es mérésben mindössze 6 ilyen köznevelési intézményt azonosított az Oktatási Hivatal. A kis létszám miatt erre az évfolyamra vonatkozóan megbízható statisztikai elemzést nem lehet végezni, de ezen intézmények eredményeit az országos átlaggal összevetve az tapasztalható, hogy eredményük általában szignifikánsan jobb, de legalábbis nem rosszabb annál, sőt, akad olyan intézmény is közöttük, amely eredménye a hatévfolyamos gimnáziumok között is kimagaslóan jó.

A 2019-es mérésben egy olyan intézmény vehetett részt, ahol a nyolcévfolyamos gimnáziumi képzést nyelvi előkészítő előzte meg, az 5. évfolyamosok eredménye szignifikánsan jobb a 6. évfolyamos országos átlagnál.

A fenti eredmények is azt támasztják alá, hogy helyes az az eljárás, amely szerint a köznevelésben eltöltött évek száma határozza meg a tanuló mérésben való részvételét és mérési évfolyamát.

Az Oktatási Hivatal elnökének fentiekben bemutatott tájékoztatását elfogadtuk. Álláspontunk szerint nem sérti a panaszos gyermekének oktatási jogait az, hogy az országos kompetenciamérésben a vele azonos korú, ám más évfolyam követelményeit elsajátító társaival együtt vesz részt. Az érintett köznevelési intézmény által használt elnevezések nem egyeznek meg a jogszabály által előírt elnevezésekkel, ám a kompetenciamérés azokat az évfolyamokat érinti, amelyekre nézve a jogszabály azt kötelezővé teszi, így jogszabálysértés nem történik a mérés során.

Az Oktatási Hivatal elnökének tájékoztatása szerint „a nyelvi előkészítő évfolyamon töltött egy év során a tanuló kognitív képességei, matematikai és szövegértési kompetenciái ugyanúgy fejlődnek, ahogyan a nem nyelvi előkészítő kortársaiké. A kompetenciamérés során alkalmazott feladatlapokban nem az aktuális tanévben tanultakat kéri számon a tanulóktól, hanem azoknak az ismereteknek, képességeknek, tapasztalatoknak az alkalmazását várják el, amelyekre a tanuló addigi tanulmányai során szert tehetett. Ebben a tekintetben a nyelvi előkészítőt végzettek, és a nem ilyen képzésben részt vevők egyenlő eséllyel indulnak.” Ezen magyarázat ésszerű indokát nyújtja annak, hogy különböző évfolyamok követelményeit elsajátító tanulók vesznek részt a mérésben.

Az Oktatási Hivatal által végzett felmérések is azt támasztják alá, hogy a nyelvi előkészítő évfolyamon tanulók eredménye nem marad el azonos korú társaikétól, ellenkezőleg, meghaladja azt.

A fentiekre tekintettel a szülő beadványában jelzettekkel kapcsolatban az oktatási jogok megsértését nem állapítottuk meg, így az ügyet lezártuk. (XIII/111/2020/OJBIT)

A fentiekben túl fontos témaként jelenik meg a tanulók jogtudatossága is. A tanulók fiatal korukból adódóan otthonosan mozognak a digitális világban, azonban ez a terület nem veszélytelen számukra. Fontos tudatosítani, hogy a digitális térben milyen magatartás a helyénvaló, hogyan tudnak a tartalmak minősége között különbséget tenni, hogyan lehetséges jogszerűen és tudatosan jelen lenni egy platformon.

Egy panaszos előadta, hogy gyermeke ellen büntetőeljárás indult egy osztálytársát ábrázoló szexuális tartalmú videó továbbküldése nyomán. Véleménye szerint a nevelési-oktatási intézményekben nincs biztosítva a megfelelő tájékoztatás a tanulók számára a digitális világ veszélyeiről, illetve a személyiségi jogokról, továbbá azok megsértésének következményeiről. Kérdésként fogalmazta meg, hogy az intézmény vagy a szülő feladata-e a felvilágosítás. Jelezte, hogy gyermeke tájékoztató kampányba fog kezdeni az ellene – gyermekpornográfia bűncselekmény alapos gyanúja miatt – indult büntetőeljárás lezárulta után.

A szülő által bemutatott – gyermekét érintő – ügy vonatkozásában megállapítható, hogy a megfelelő tájékoztatásnak, illetve jogtudatosság kialakításának rendkívüli fontossága van. Álláspontunk szerint mind általánosan, mind intézményi, illetve családi szinten is szükséges lenne beszélgetéseket folytatni annak érdekében, hogy az esetükben kialakult helyzet megelőzhetővé váljon. A pornográf tartalmak birtoklása, és továbbítása büntetőjogilag is minősíthető magatartást valósít meg, melyre adott esetben egy gyermekkorú, fiatalkorú nem is gondolna. E körben bír rendkívüli fontossággal a felvilágosítás.

A megfelelő tájékoztatás nyújtása körében sokaknak van tennivalója. Hivatalunk álláspontja szerint a szülői felelősség adott esetben legalább olyan mértékű, amilyen az intézményi felelősség. Lényeges a

gyermekek edukációja a törvénytisztelő, törvénykövető magatartás kialakulásában. Ezen edukáció azonban nem kizárólagosan tartozik a nevelési-oktatási intézmény feladatkörébe, hatáskörébe.

A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga Magyarország Alaptörvényében deklarált alapvető jog. Az Alaptörvényben rögzített azon kötelezettség is, miszerint a szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni, továbbá rögzített a szülők jogosultsága arra vonatkozóan, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítása elsődlegesen a szülők kötelessége. A szülők neveléshez való jogának elismerésével egyúttal garantált, hogy a szülők a saját meggyőződésük szerinti nevelésben részesítsék gyermeküket, a megfelelő fejlődés biztosításával együttesen.

A Ptk. 4:146. § (1) bekezdésének értelmében a kiskorú szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll. A szülői felügyelet lényeges tartalmi elemét képezi a gyermek nevelése, illetve a róla történő gondoskodás. A gyermeknek adott nevelés körében a szülő az Alaptörvényben meghatározottak szerint köteles eljárni, biztosítani szükséges a gyermek megfelelő fejlődését. Ezen kötelezettség fontossága nem elhanyagolható, hiszen a gyermek elsősorban a családi mikrokörnyezetében szocializálódik, mielőtt tankötelezettségének eleget téve megkezdi tanulmányait. Ezzel párhuzamosan kialakul az adott intézmény felelősségének köre is, ám egymással nem versengő mértékben a szülői felelősség köre is rendkívül meghatározó marad a gyermek vonatkozásában. A gyermek ugyanis tizennyolcadik életévének betöltéséig kiskorú, és ezáltal szülői felügyelet (vagy gyámság) alatt áll.

Beadványában a szülő hivatkozott többek között a Lanzarote Egyezmény vonatkozó szakaszaira is. Egyértelmű, hogy a gyermekek védelme érdekében nemzetközi szinten is több kezdeményezéssel találkozhatunk. A Lanzarote Egyezmény alapvetően a gyermekek szexuális kizsákmányolása, illetve szexuális zaklatása elleni védelmet biztosítja. A gyermekek túlzott szexualizálása elleni küzdelem tárgyában az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 2016-ban fogadta el határozatát, továbbá az Európa Tanács Gyermekjogi Stratégiája (2016-2021) is fontos célkitűzésként, prioritási területként rögzíti az erőszakmentességet, ennek körében a szexuális kizsákmányolás elleni védelmet, továbbá a digitális kompetenciák fejlesztését. Ezen utóbbi körben a szülői jogtudatosítás is fontos szerepet játszik. Az interneten fellelhető, online közzétett tartalmak vonatkozásában rendkívül sokféle veszély jelentkezhet mind a gyermekek, mind a felnőttek számára: személyiségvédelmi, szexuális kizsákmányolási, adatvédelmi nehézségekkel kerülhetünk szembe. Fontos azonban kiemelni, hogy a kiskorú gyermekek viszonylatában az ezen veszélyekre történő figyelemfelhívás nem tartozik kizárólagosan intézményi hatáskörbe, nagy szerepe van a szülői gondoskodás körében megvalósuló tudatosításnak is.

Lényeges hangsúlyozni, hogy az állami, intézményi oldalról megvalósuló különböző akciók, figyelemfelhívó, jogtudatosító kampányok sem nyújtanak garanciát arra vonatkozóan, hogy a jogsértő cselekmények száma nullázódjon. Ezen intézkedések köre sem képes megvalósítani azt, hogy a büntetőjogi felelősségre vonást az adott személytől átvállalják. (XIII/287/2020/OJBIT)

A tanulói jogok érvényesülése szempontjából fontos, hogy egy esetleges mulasztás esetén az adott tananyag pótlására lehetősége nyíljon a tanulóknak.

Egy szülő a betegség miatti hiánnyal összefüggésben vetette fel a tananyag pótlásával, a mulasztás alatti tananyagból történő számonkérésével kapcsolatos kifogásait.

Tájékoztatott, hogy a mulasztással, a házi feladat pótlásával kapcsolatos szabályokról, kötelezettségekről az intézményi szabályzatokban (házirend, pedagógiai program) tud rendelkezni az

iskola, ezek módosítására vonatkozó javaslatait jelezni tudja az intézmény, illetve annak fenntartója felé.

Tájékoztatunk továbbá eljárásunk szabályairól, különös tekintettel a jogorvoslat kimerítésének szükségességéről. (XIII/469/2020/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése

A köznevelési törvény szerint a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló fogalmán belül különleges bánásmódot igénylőnek minősül mind a sajátos nevelési igényű, mind a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló, valamint az ugyanebbe a fogalmi körbe tartozó kiemelten tehetséges gyermek, tanuló.

Ebben az évben is sok beadvány érkezett hivatalunkhoz a különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók jogaival összefüggésben. A megkeresések tapasztalatai alapján az látszik, hogy ezek az érintett gyermekek, tanulók és szüleik könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. Ennek hátterében sok esetben az információk hiánya áll, mivel sem a gyermekek, tanulók vagy szüleik, sem a velük kapcsolatos feladatokat ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal. Kiemelten fontosnak tartjuk a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a köznevelésben ezekkel a gyermekekkel, tanulókkal kapcsolatos feladatot látják el. A hivatalunk működésének kezdete óta az ebben a kérdéskörben hozzánk forduló számára minden esetben részletes, jogaikra, kötelezettségeikre és lehetőségeikre kiterjedő tájékoztatást nyújtunk.

A járványhelyzet hatásai, a köznevelést érintő ehhez kapcsolódó kormányzati döntések erre az érintett csoportra is hatással voltak. Ezek az ügyek a köznevelési fejezet különböző területein szintén megjelennek, mivel a konkrét eset megítélése szempontjából nem a gyermek, tanuló különleges bánásmódra jogosult státusza, hanem az adott oktatási kérdést érintő járványügyi rendelkezés volt a meghatározó.

Egy EGYMI-ben tanító gyógypedagógus kérte hivatalunk tájékoztatását az összevont osztályába járó sajátos nevelési igényű tanulók évisméltéssel kapcsolatos lehetőségeiről.

A rendelkezésre bocsátott információk alapján a következőkről tájékoztattuk a pedagógust. A köznevelési törvény 47. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A pedagógus beadványa alapján az egyik tanulója már februárban túllépte a 300 óra hiányzást (igazolt), ami alapján osztályt fog ismétlni. Tájékoztattuk a pedagógust a mulasztásokkal kapcsolatos részletszabályokról. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (7) bekezdés a) pontja szerint, ha a tanulónak – az ideiglenes vendégtanulói jogviszony időtartamának kivételével – egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen az Nkt. 5. § (1) bekezdés b)-c) pontjában meghatározott pedagógiai szakaszban a kétszázötven tanítási órát meghaladja, és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem minősíthető, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen.

A nevelőtestület ebben az esetben akkor tagadhatja meg az osztályozóvizsga letételét, ha a tanuló igazolatlan mulasztásainak száma meghaladja a húsz tanórai foglalkozást, és az iskola eleget tett a (3) bekezdésben meghatározott értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló teljesítménye a tanítási év végén nem minősíthető, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye érdemjeggyel nem volt minősíthető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

Ezen fenti rendelkezés alapján az évismétlés ténye nem automatikus, a tanuló mulasztásaira tekintettel hozott intézkedésekről e keretrendszeren belül hozható döntés.

A köznevelési törvény 54. § (1) bekezdése kimondja, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni.

Ezt a rendelkezést egészíti ki a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (1) bekezdése, mely szerint a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott teljesítménye (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

A köznevelési törvény 57. § (1) bekezdése szabályozza a szülő kérésére engedélyezhető évfolyamismétlés esetköreit. A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha – az e bekezdésben foglalt kivétellel – az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Az egyéni előrehaladású nevelésben és oktatásban részt vevő tanuló esetében az előírt tanulmányi követelményeket az e törvény felhatalmazása alapján kiadott miniszteri rendeletben meghatározott évfolyam végéig kell teljesíteni. Az iskola igazgatója a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal engedélyezheti az iskola első évfolyamának megismétlését, akkor is, ha a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ebben az esetben csak a megismételt évfolyamról kap bizonyítványt a tanuló. Középfokú iskolai tanulmányok folytatása esetén a sikeresen teljesített kilencedik évfolyam megismétlését az iskola igazgatója a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal akkor engedélyezheti, ha arra a gimnáziumi nevelés-oktatásba való bekapcsolódás miatt van szükség.

A szülő kérésére engedélyezett évfolyamismétlés kizárólag e fenti esetkörökben történhet. Amennyiben ugyanis a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette, az iskola magasabb évfolyamába léphet. Ettől eltérő rendelkezést a tanuló kapcsán szakértői véleményt készítő szakértői bizottság sem adhat.

A pedagógus levelében jelezte továbbá, hogy az autizmus spektrum zavarral diagnosztizált, ép intellektusú tanuló képzéséhez kevés segédanyag, támpont áll rendelkezésre. Ezzel összefüggésben figyelmébe ajánlottuk a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához kiadott irányelvet, ami elérhető az Oktatási Hivatal honlapján (https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok).

A digitális oktatási rend kapcsán javasoltuk továbbá a pedagógusnak a Digitális Pedagógiai Módszertani Központ honlapjának tanulmányozását, ahol a helyzet kihívásaira reagálva segédanyagokat, alkalmazható online rendszereket tettek közzé a pedagógusok munkájának módszertani támogatására, kiemelt figyelemmel a sajátos nevelési igényű tanulókra. (<https://dpmk.hu/2020/04/01/sajatos-nevelési-igenyu-sni-gyerekek-tanulok-digitalis-munkarendje-modszer-tani-ajanlasok>) (XIII/297/2020/OJBIT)

A köznevelés kiemelt feladata többek között a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.

A különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló kategóriáján belül a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló fogalmi elhatárolását a köznevelési törvény értelmező rendelkezései rögzítik a következők szerint.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A sajátos nevelési igényű tanulók részére kötelező egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásokat kell szervezni a gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság (feladatkeri elhatárolás alapján a járási szakértői bizottság) szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló fejlesztő pedagógiai ellátásra jogosult. A fejlesztő pedagógiai ellátás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

A különleges bánásmódnak megfelelő ellátás kezdete az érintett gyermek, tanuló igényjogosultságának megállapítása. Eltérő fejlődés észlelése esetén kiemelt fontosságú a gyermek, tanuló állapotának vizsgálata a pedagógiai szakszolgálat szakértői által, az állapotot rögzítő diagnózis, valamint az ahhoz illeszkedő fejlesztési javaslatok, nevelési-oktatási feladatok meghatározása. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást mindkét érintett csoport számára a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz

kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. (XIII/507/2020/OJBIT)

A szakértői bizottsági tevékenységre vonatkozó hatályos részletszabályokat a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet tartalmazza. A szakértői bizottságok a vonatkozó eljárási szabályok betartásával jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki.

A hivatkozott 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit. A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik többek között a tanuló tankötelezettségének teljesítési módjáról, a sajátos nevelési igényének megfelelő intézmény kijelöléséről, a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményekről, fejlesztési feladatokról, a fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkeretéről, továbbá az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről, valamint a szükséges szakemberre vonatkozó javaslatról.

A szülői panasz szerint az óvodai beiratkozást követően, 2019. év nyarán észlelte az óvoda, hogy a gyermeket – a leadott dokumentumok szerinti – magatartászavara miatt nem veheti fel.

A szülő a pedagógiai szakszolgálatához irányították, ahol autizmus spektrum zavar és egyéb pszichés fejlődési zavar diagnózist állapítottak meg a gyermek kapcsán. A 2020. január 29-én kelt előzetes vizsgálati eredményben a diagnózisnak megfelelően a gyermek részére kijelöltek egy óvodát. A kijelölt óvoda először csak szóban, majd 2020. március 12-én írásban is elutasította a szülő beiratkozási kérelmét arra hivatkozással, hogy elérték az alapító okiratukban meghatározott maximális létszámot.

A tankerületi központ útmutatása alapján a szülő ismét a pedagógiai szakszolgálatához fordult, ahol 2020. április 27-én kiegészített szakvéleményt kapott, amiben a 2019/2020-as, valamint a 2020/2021-es tanévre vonatkozóan is kijelöltek intézményt a gyermek számára.

A panasz benyújtásakor a 2020/2021-es tanévre már jogviszonnal rendelkezett a gyermek a kijelölt intézményben, ahol a szülő elmondása szerint jól érezte magát, egyéni és csoportfoglalkozásokon is részt vett. Sérelmesnek találta ugyanakkor, hogy egy éven keresztül gyermeke semmilyen fejlesztésben, segítségben nem részesült.

Levelünkben tájékoztattuk a panaszost, hogy hivatalunk eljárásának célja a jogsérelem orvoslása, a konfliktusos helyzet megoldására történő javaslat megfogalmazása. Tekintettel arra, hogy a jogsértő helyzet megoldódott azáltal, hogy az érvényes szakértői véleményben kijelölt intézménybe a gyermek felvételt nyert, az oktatási jogok biztosának további eljárása nem szükséges. (XIII/536/2020/OJBIT)

A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői bizottság rendelkezik. A szakértői bizottság a fenntartói adatszolgáltatási kötelezettség alapján összeállított, a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásában részt vevő köznevelési intézmények jegyzéke alapján tájékoztatja a szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján sajátos nevelési igényű gyermeke a korai fejlesztésben és gondozásban, az óvodai nevelésben, fejlesztő nevelésben-oktatásban részt vehet, tankötelezettségének eleget tehet. (XIII/143/2020/OJBIT, XIII/387/2020/OJBIT)

A szülő beadványa szerint 8 éves gyermeke többszörös SNI kóddal rendelkezik, az aktuális évben szegregált iskola előkészítő osztályába járt, de az iskolával kapcsolatos gondok miatt (nem biztosít napközit; kizárja a programokból a gyermeket éretlensége miatt) a szülő szeretné máshova átvinni. A szülő arról kért információt, hogy az átlagtól eltérő fejlődésű gyermekek kapcsán mik a lehetőségek, visszaviheti-e a gyermeket speciális óvodába még egy évre vagy intézményváltás mellett kérhet-e magántanulói státuszt.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

A gyermek kapcsán a szakértői bizottság dönthet az állapota alapján megfelelő iskola kijelöléséről. Amennyiben a gyermek a jogszabályban megjelölt életkort és az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, úgy tankötelezettségének teljesítését meg kell kezdeni, óvodába már nem járhat. Egyéni munkarendet pedig a szülő az Oktatási Hivatalhoz benyújtott kérvényével tud kérelmezni abban az esetben, ha a szakértői bizottság véleménye ennek lehetőségét tartalmazza.

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése alapján a szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, illetve kizárólagosan egyéni munkarend keretében teljesítheti, ha a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan egyéni munkarend keretében teljesítheti, a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges szakembereket, annak megállapítását, hogy a tanuló a tankötelezettségét fejlesztő nevelés-oktatás, illetőleg a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti, továbbá a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő általános iskolára, középfokú iskolára, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését.

A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik az érintett gyermek ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, és amelynek alapító okiratában szerepel, hogy az érintett gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő fejlesztést nyújtani tudja. Ezen intézmények listája a szakértői bizottság birtokában van, azt a szülő rendelkezésére tudják bocsátani.

A megfelelő intézmény kijelölése tehát a szakértői bizottság hatásköre, ezt a feladatát a szülővel együttműködve végzi. A szülő a gyermeke oktatásához, neveléséhez szükséges tárgyi, személyi feltételekkel rendelkező iskolák közül választhatja ki a számára leginkább megfelelőt. Az intézménykeresésben segítségükre lehet az illetékes tankerületi központ is.

Ezen eljárás biztosíthatja a gyermek számára, hogy az állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátáshoz való joga érvényesüljön. (XIII/163/2020/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó köznevelési, illetve szakképző intézményt a szülő választja ki a szakértői bizottság által javasolt intézmények közül, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.

A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót.

A szülő gyermeke kapcsán kérte hivatalunk segítségét annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek olyan óvodába kerülhessen, ahol a megfelelő környezetben megkapja a szükséges fejlesztést. A gyermek a felvételkor meglévő állapotához képest a szülő megítélése szerint sokat fejlődött, ezért szerette volna, ha átkerül másik intézménybe, azonban a szóba jöhető óvoda helyhiány miatt nem tudta fogadni.

A beadvánnyal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló esetében a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

Tájékoztattuk a panaszost, hogy az oktatási jogok biztosának nincs hatásköre arra, hogy a gyermek számára intézményt jelöljön ki, ez kizárólag a szakértői bizottság feladata, amely a gyermek állapota alapján teheti meg az intézményre vonatkozó javaslatát. (XIII/408/2020/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló kizárólag abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a köznevelési törvény 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel.

A szülő gyermekének szakértői bizottság általi felülvizsgálatát követően fordult hozzánk. A szülő jelzése szerint a gyermek diagnózisa a felülvizsgálat nyomán megváltozott, az óvodavezető tájékoztatása szerint az aktuális BNO kóddal a gyermeket nem fogadhatja a továbbiakban. A szülő arról kért tájékoztatást, hogy azonnal távozniuk kell-e az óvodából és másik intézmény kijelölését kérni, vagy az adott nevelési évben maradhatnak-e még. Tájékoztatást kért arról is, hogy van-e lehetőség arra, hogy a szükséges fejlesztést magánúton biztosítsák a gyermek számára, és ilyen módon az alapító okirattól eltérő kóddal fogadja a gyermeket az óvoda.

A kapcsolódó jogszabályi rendelkezésekkel tájékoztattuk a szülőt, hogy a gyermek részére a szakértői bizottság dönthet az állapota alapján megfelelő óvoda kijelöléséről. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése alapján a szakértői véleménynek tartalmaznia kell a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő óvodára, csoportra (a továbbiakban együtt: kijelölt óvoda) vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését. A megfelelő intézmény kijelölése tehát a szakértői bizottság hatásköre, ezt a feladatát a szülővel együttműködve végzi. A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik az érintett gyermek ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, és amelynek alapító okiratában szerepel, hogy az érintett gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő fejlesztést nyújtani tudja. Ezen intézmények listája a szakértői bizottság birtokában van, azt a szülő rendelkezésére tudják bocsátani. Javasoltuk, hogy ennek érdekében ismételten keresse fel a szakértői bizottságot. (XIII/106/2020/OJBIT)

A szülő ikergyermekei kapcsán kereste meg hivatalunkat. A gyermekek közül egyikőjük mozgáskorlátozott. A szülő elkezdett iskolát keresni a gyermekek számára, azonban a visszajelzések

szerint a városukban és annak 20 km-es körzetében nem vesznek fel mozgáskorlátozott gyermeket. A helyzetet nehezíti, hogy a gyermek több BNO kóddal rendelkezik, ugyanakkor a szülő elmondása szerint integráló iskolába mehetne, ha találnának ilyet. A tankerület által javasolt iskolákat a szülő végigjárta, azonban elutasították a gyermek felvételét.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló számára a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A gyermek számára megfelelő iskola kijelöléséről is a szakértői bizottság dönt. A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik az érintett gyermek ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, és amelynek alapító okiratában szerepel, hogy az érintett gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő fejlesztést nyújtani tudja. Ezen intézmények listája a szakértői bizottság birtokában van. A megfelelő intézmény kijelölése a szakértői bizottság hatásköre, ezt a feladatát a szülővel együttműködve végzi. A szülő a gyermeke oktatásához, neveléséhez szükséges tárgyi, személyi feltételekkel rendelkező iskolák közül választhatja ki a számára leginkább megfelelőt.

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet alapján az intézménykijelölés során az alábbi eljárást kell követnie a szakértői bizottságnak:

A 16. § (2) bekezdése kimondja, hogy a szakértői bizottság az intézményjegyzék alapján tájékoztatja a szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján sajátos nevelési igényű gyermeke a korai fejlesztésben és gondozásban, az óvodai nevelésben, a fejlesztő nevelésben-oktatásban részt vehet, tankötelezettségének eleget tehet. A köznevelési, illetve szakképző intézményt a szülő választja ki a szakértői bizottság által javasolt intézmények közül. Ha a szülő által választott óvoda, iskola nem azonos a kötelező felvételt biztosító óvodával, iskolával, és az óvoda, az iskola a gyermeket, a tanulót nem veszi fel, a szakértői bizottság a szakértői véleményében a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerinti, kötelező felvételt biztosító óvodát, iskolát határozza meg az óvodai nevelés, az iskolai nevelés, oktatás ellátására.

A 17. § (5) bekezdése pedig arról rendelkezik, hogy amennyiben a szülő az intézményjegyzékről intézményt nem választ, a szakértői bizottság a vizsgálat lezárását követő harmincadik napon a gyermeket, tanulót ellátó intézményt saját választása alapján kijelöli és a szakértői véleményt a kijelöléstől számított öt munkanapon belül a szülőnek kézbesíti.

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. §-ának (2) bekezdése rögzíti azt az esetkört, ha a gyermek, a tanuló gyógypedagógiai intézményben történő nevelése, oktatása azért nem szervezhető meg, mert az Intézmény által vezetett jegyzékben nincsen megfelelő óvoda, iskola, a szakértői bizottság a szakértői véleményét megküldi a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi igazgatónak. A tankerületi igazgató intézkedik arról, hogy a gyermek, tanuló kötelező felvételét ellátó nevelési-oktatási intézmény kijelölésre kerüljön. A tankerületi igazgató tizenöt napon belül tájékoztatja az intézkedéséről a szakértői bizottságot.

Csak ennek az eljárásnak a pontos lefolytatása biztosíthatja a gyermek számára, hogy az állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátáshoz való joga érvényesüljön. (XIII/561/2020/OJBIT, XIII/187/2020/OJBIT)

A szülők beadványukban gyermekük kijelölt iskolájával, az intézményben tapasztalt gyermekkel szembeni bánásmóddal kapcsolatban éltek panasszal. Levelükben beszámoltak a szülők a korábbi évek során az iskolában történekről, gyermeküknek tanuló társ részéről elszenvedett bántásáról.

Megítélésük szerint az iskola nem kezelte jól ezt a konfliktust, úgy érzik, hogy ennek következménye lett a gyermek kirekesztettsége. Jelzésük szerint az intézmény nincs tekintettel a gyermek sajátos nevelési igényére, megkülönböztetően bánnak vele. Elmondásuk szerint az iskola az évek során megpróbálta elérni, hogy elvigyék gyermeküket, azonban a szülők nem találtak a gyermek számára megfelelő intézményt. A szülők által megosztott információk alapján a tanulóval kapcsolatban további kiegészítő vizsgálatot kezdeményeztek, amely vizsgálat 2020 nyár végén még folyamatban volt, ennek eredményéről további információ nem állt rendelkezésünkre.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy az általuk jelzettek minősítésére hivatalunk eljárási szabályai értelmében – jogorvoslat kimerítését követően – kizárólag vizsgálat keretében van lehetőség.

A beadvánnyal kapcsolatban a fenntartói jogorvoslat lehetősége mellett a következőkről tájékoztattuk a szülőt a hatályos rendelkezések alapján. A köznevelési törvény 46. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

A panaszban foglaltakkal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók különleges bánásmódra való jogosultságának kereteiről, feltételeiről, miszerint a gyermek számára a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő intézményi kijelöléséről is a szakértői bizottság jogosult dönteni. A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel. Az intézményi kijelölés útján és ezen hivatkozott feltétel érvényesülésével biztosítja a jogalkotó, hogy a különleges bánásmód szerinti ellátás garantáltan biztosítva legyen az érintett gyermek, tanuló számára, ellenkező esetben a speciális ellátás biztosításának elmaradása nem kérhető számon a szükséges feltételrendszerrel nem rendelkező intézményen. Így a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók esetében a szülő szabad intézményválasztási joga korlátozott a gyermek, tanuló számára kijelölhető intézmények körére, melyekből a szülő a szakértői bizottsággal történő egyeztetés alapján választ.

A szülők által sérelmezett helyzet hatékony rendezése tehát a szakértői bizottság közreműködésével, a gyermek számára megfelelő feltételekkel rendelkező intézményi kijelöléssel történhet. A szakértői vélemény felülvizsgálata a következők szerint kezdeményezhető. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 23. § (1) bekezdése alapján a szülő a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti. A szakértői bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra.

Míndezek alapján javasoltuk a szülőknek, hogy a fentieket mérlegelve vegyék fel a kapcsolatot az illetékes szakértői bizottsággal annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekük számára személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező, megfelelő intézmény kerüljön kijelölésre. (XIII/508/2020/OJBIT)

A különleges bánásmódra való jogosultság, mint védendő jog érvényesülése érdekében a sajátos nevelési igényű gyermek iskolaváltása esetére is speciális rendelkezést ír elő a jogszabály. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. § (3) bekezdése rögzíti, hogy ha a sajátos

nevelési igényű tanuló iskolát kíván változtatni, szándékáról a tanuló szülőjének írásban tájékoztatnia kell a szakértői bizottságot. A szakértői bizottság, amennyiben az az iskola, amelybe a tanuló az átvételét, felvételét kéri, az adott sajátos nevelési igényre tekintettel szerepel az intézményi jegyzékben, a bejelentést tizenöt napon belül írásban tudomásul veszi, és szakértői véleményének az iskola kijelölésére és az iskolába történő beiratkozásra vonatkozó rendelkezéseit módosítja. Ha az iskola nem vagy nem az adott fogyatékosra tekintettel szerepel az intézményi jegyzékben, a szakértői bizottság a tanuló – szükség szerinti – vizsgálata után új szakértői véleményt készít. A tanuló vizsgálata mellőzhető, ha a meglévő vizsgálati eredmények kiegészítésére nincs szükség. E rendelkezéseket alkalmazni kell az óvoda, a kollégium, a szakképző intézmény, a korai fejlesztés és gondozás, továbbá a fejlesztő nevelés-oktatás feladataiban közreműködő intézmény változásakor is. Az e bekezdésben meghatározott intézkedéseket, ha a gyermek, tanuló vizsgálatára nincs szükség, a szakértői bizottság vezetője vagy az általa kijelölt szakértői bizottsági tag hajtja végre.

A szülő az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekét érintő középiskolai felvételi eljárással kapcsolatban élt panasszal. Az előzetes információk ellenére ugyanis a felvételi eljárás végével arról tájékoztatta őket az intézmény, hogy nem tudják fogadni a gyermeket, mivel az iskola alapító okirata nem tartalmazza a tanuló sajátos nevelési igényéhez igazodó ellátás vállalását. A szülő sérelmezte az eljárást, mivel az iskola félrevezető tájékoztatása miatt lemaradtak más szóba jöhető intézményről, valamint az elutasításról szóló kései információszerzés miatt lecsúsztak a jogorvoslatról is.

Tájékoztattuk a szülőt arról, hogy általa jelzettek minősítésére hivatalunk eljárási szabályai értelmében – jogorvoslat kimerítését követően – kizárólag vizsgálat keretében van lehetőségünk. Az iskola eljárásával szemben a szülőnek lehetősége van jogorvoslattal élni annak fenntartójánál.

A panaszban foglaltakkal kapcsolatban ugyanakkor a következőkre hívtuk fel a szülő figyelmét. A köznevelési törvény 47. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő intézményi kijelöléséről is a szakértői bizottság jogosult dönteni. A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel. Az intézményi kijelölés útján és ezen hivatkozott feltétel érvényesülésével biztosítja a jogalkotó, hogy a különleges bánásmód szerinti ellátás garantáltan biztosítva legyen az érintett gyermek, tanuló számára, ellenkező esetben a speciális ellátás biztosításának elmaradása nem kérhető számon a szükséges feltételrendszerrel nem rendelkező intézményen. Így a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók esetében a szülő szabad intézményválasztási joga korlátozott a gyermek, tanuló számára kijelölhető intézmények körére, melyekből a szülő a szakértői bizottsággal történő egyeztetés alapján választ.

Iskolaváltás esetére a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. § (3) bekezdése a szülő oldalán tájékoztatási kötelezettséget keletkeztet a szakértői bizottság irányába. Tekintettel a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényére az intézményváltás e hivatkozott rendelkezés szerint történhet.

A középfokú iskolákba történő jelentkezés rendjét és a felvételi eljárás szabályait a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szabályozza részletesen. A középfokú felvételi eljárásba történő jelentkezés kizárólag ezen szabályok keretei között történhet.

A középfokú felvételi eljárás kapcsán a tanuló felvételi stratégiájának kialakításához fontos az eljárásra vonatkozó általános információk, valamint az egyes intézményekkel kapcsolatos konkrét információk, szabályok ismerete. A sajátos nevelési igényű tanulók és szülei esetében kiemelten fontos, hogy még jóval a felvételi eljárás megkezdése előtt tájékozódjanak, hogy az az iskola, ahová a tanuló februárban majd be kívánja adni a jelentkezését (választott iskola), milyen speciális – a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozó – felvételi szabályokat határoz meg. Ezen ismeretek birtokában tudják eredményesen megtervezni a tanuló „felvételi stratégiáját”. Ezzel összefüggésben további hasznos információk találhatóak az Oktatási Hivatal honlapján (www.oh.gov.hu).

A szülő levele alapján a felvételi eljárást megelőzően azt a megerősítést kapta az iskolától, hogy fogadni tudja a sajátos nevelési igényű tanulót. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk, hogy az iskolától kapott téves tájékoztatás sem alapozhatja azt meg, hogy az intézmény fogadja a sajátos nevelési igényű gyermekét, amennyiben az iskola alapító okirata szerint a szükséges személyi és tárgyi feltételek nem biztosítottak. Ugyanakkor az iskola eljárásával szemben a szülőnek lehetősége van jogorvoslattal élni az intézmény fenntartójánál.

A középfokú felvételi eljárás során hozott döntéssel szembeni jogorvoslat lehetőségét a korábban hivatkozott rendelet 45. §-a szabályozza. A jelentkezés elutasítása esetén az iskola igazgatójának fel kell hívnia a jelentkező, kiskorú jelentkező esetén a jelentkező és a szülő figyelmét, hogy a köznevelési törvény 37. § (3) bekezdése alapján a döntés ellen jogorvoslattal élhet. A jogorvoslati eljárást megindító kérelmet annak a középfokú iskolának a fenntartójához kell benyújtania a jelentkezőnek, kiskorú jelentkező esetén a szülőnek, amelyiknek a döntésével a jelentkező, kiskorú jelentkező esetén a szülő nem ért egyet. Az eljárást megindító kérelmeket az általános felvételi eljárásban oly módon kell elbírálni, hogy a jogorvoslati eljárás a tárgyév június 1-jéig befejeződjék. Ha a jelentkező tanköteles, a jogorvoslati eljárás eredményéről értesíteni kell azt az iskolát, amellyel a jelentkező tanulói jogviszonyban áll. A 37. § (2) bekezdésében leírt esetben csak akkor kell értesíteni az általános iskolát, ha a jogorvoslati eljárás eredményeképpen a tanuló a középiskolába felvételt nyert.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szabályozza a rendkívüli felvételi eljárás kereteit a következőképpen. A 43. § (1)-(3) bekezdései szerint a középfokú iskola igazgatója a felvételi döntésekről szóló értesítések megtörténte után a következő tanév első napjáig rendkívüli felvételi eljárást írhat ki. Abban az esetben, ha az általános felvételi eljárás keretében a középfokú iskolába az adott osztályba felvehető tanulói létszám kevesebb mint kilencven százalékát sikerült betölteni, a rendkívüli felvételi eljárást ki kell írni. A kiírást meg kell küldeni a hivatalnak, amely a megküldött és összesített adatokat a honlapján közzéteszi. A rendkívüli felvételi eljárásban új jelentkezési lapot kell benyújtani a felvételt meghirdető iskola által meghatározott formában és időpontig. A rendkívüli felvételi eljárásban több jelentkezési lap is benyújtható, de egy jelentkezési lapon csak egy iskola jelölhető meg. A felvételi kérelmekről az iskola igazgatója dönt.

A rendkívüli felvételi eljárásra vonatkozó információkat, férőhelyek keresőjét megtalálja az Oktatási Hivatal

honlapján:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kozepfoku_felveteli_eljaras/rendkivuli_felveteli_eljaras.

Javasoltuk továbbá a szülőnek, hogy speciális helyzetükre tekintettel kérje a területileg illetékes tankerületi központ segítségét a tanuló számára megfelelő intézmény megtalálásában. A tankerületi elérhetőségekre vonatkozó információk itt találhatóak: <http://kk.gov.hu/tankeruletek>.

A beadvány nem tartalmazott információt arról, hogy a felvételi kapcsán milyen intézménytípust kívántak választani, ezért javasoltuk a szülőnek, hogy amennyiben a továbbtanulás szempontjából szakképző intézményt részesítenek előnyben, a helyzet rendezéséhez, a megfelelő iskola kiválasztásához kérjék a szakképzésért felelős minisztérium, az Innovációs és Technológiai Minisztérium kollégáinak segítségét. Amennyiben a fenti fórumok együttműködésével a sajátos nevelési igényű tanuló számára találnak megfelelő, még férőhellyel rendelkező intézményt, mindenképpen szükséges az illetékes szakértői bizottsággal történő egyeztetés az intézmény kijelöléséhez. (XIII/314/2020/OJBIT)

A szülő, a nevelési-oktatási intézmény és a pedagógiai szakszolgálatok együttműködése hatékonyan segíti, segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását, a nevelési-oktatási intézmény gyermekkel, tanulóval kapcsolatos feladatainak ellátását.

A szülő levele szerint szeptembertől szeretné sajátos nevelési igényű gyermekét óvodába íratni, azonban a megyei szakértői bizottság vizsgálatára még nem került sor. A szülő aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a jelentkezéseket hamarosan be kell adni, viszont a vizsgálat megtörténteig ennek nem tud eleget tenni, így viszont félt, hogy lecsúsznak az általuk kinézett intézményről.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a gyermek részére a szakértői bizottság dönthet az állapota alapján megfelelő iskola kijelöléséről. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése alapján a szakértői véleménynek tartalmaznia kell a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő óvodára, csoportra (a továbbiakban együtt: kijelölt óvoda) vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését.

A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik az érintett gyermek ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, és amelynek alapító okiratában szerepel, hogy az érintett gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő fejlesztést nyújtani tudja. Ezen intézmények listája a szakértői bizottság birtokában van. A megfelelő intézmény kijelölése a szakértői bizottság hatásköre, ezt a feladatát a szülővel együttműködve végzi. A szülő a gyermeke oktatásához, neveléséhez szükséges tárgyi, személyi feltételekkel rendelkező óvodák közül választhatja ki a számára leginkább megfelelőt.

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. § (1) bekezdése alapján, ha az óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás a többi gyermekkel, tanulóval közös óvodai csoportban, iskolai osztályban azért nem szervezhető meg, mert az intézményjegyzékben nincsen megfelelő óvoda, iskola, a szakértői bizottság a szakértői véleményét megküldi – óvoda vonatkozásában – a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőnek – iskola vonatkozásában – a tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi igazgatónak. A jegyző, illetve a tankerületi igazgató – szakképzésben részt vevő vagy szakképzésbe jelentkező tanuló esetén a tankerületi igazgató a szakképzési centrum vezetőjének egyetértésével – intézkedik arról, hogy a gyermek, tanuló kötelező felvételét ellátó nevelési-oktatási intézmény kijelölésre kerüljön. A jegyző, illetve a tankerületi igazgató tizenöt napon belül tájékoztatja az intézkedéséről a szakértői bizottságot.

Amennyiben a gyermek nem sajátos nevelési igényű, úgy a szülő választhat számára intézményt, a gyermek felvételéről az intézmény vezetője dönt.

Amennyiben a szülő nem talál befogadó intézményt, úgy a köznevelési törvény 49. § (3) bekezdése alapján az óvoda köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki életvitelszerűen az óvoda körzetében lakik (kötelező felvételt biztosító óvoda). (XIII/118/2020/OJBIT)

A szakértői bizottság vizsgálatának megindítása alapesetben a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. Az eljárás megindítása a szakértői bizottságként eljáró intézmény azon feladatellátási helyénél kérhető vagy kezdeményezhető, amelynek működési körzetében a gyermek, tanuló lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy amelynek működési körzetében a gyermek, tanuló intézményes ellátásban részesül. A mozgásszervi fogyatékos, az érzékszervi fogyatékos megállapítására vagy kizárására irányuló vizsgálat közvetlenül is kérhető, illetve kezdeményezhető a mozgásszervi fogyatékos, az érzékszervi (a látási, a hallási) fogyatékos megállapítását vagy kizárását végző szakértői bizottságnál. Ha a gyermek óvodai nevelésben, iskolai nevelésben, oktatásban részesül, az óvoda, az iskola köteles közreműködni a vizsgálat iránti kérelem elkészítésében.

A szülő a szakértői bizottság eljárásával kapcsolatban élt panasszal. Levelében arról számolt be, hogy a kerületi nevelési tanácsadó továbbküldte gyermekével a szakértői bizottsághoz, ahol első körben nem találták az anyagukat, majd többszöri megkeresés után kaptak végül vizsgálati időpontot. A szülő az előzetes szakértői véleményt elfogadta, azonban a végleges véleményt több hónap elteltével sem kapta kézhez. A gyermek számára ez az időszak teljesen kiesett, a szülő magánúton finanszírozta ezt. A szülő sérelmezte az elhúzódó eljárást, ami a megelőző eljárástól számítva lassan egy éve tartott.

A beadványában írtakkal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (3), (5)-(6) bekezdése szerint a szakértői vizsgálat befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni és a szülővel alá kell íratni. A szakértői véleményt, az e bekezdésben foglalt kivétellel – a vizsgálat lezárását követő huszonegy napon belül – kézbesíteni kell a szülőnek. Amennyiben a szülő a 16. § (3) bekezdése alapján összeállított intézményjegyzékről köznevelési intézményt nem választ, a szakértői bizottság a vizsgálat lezárását követő harmincadik napon a gyermeket, tanulót ellátó intézményt saját választása alapján kijelöli és a szakértői véleményt a kijelöléstől számított öt munkanapon belül a szülőnek kézbesíti. A kézbesítés történhet postai úton, személyesen vagy kézbesítő útján. A kézbesítés napja az a nap, amelyen a szakértői véleménynek a szülő általi átvétele megtörtént, vagy amely napon a szülő az átvételt megtagadta. Ha postai úton kézbesített szakértői vélemény a szakértői bizottsághoz „nem kereste” jelzéssel érkezik vissza, a szakértői véleményt – az ellenkező bizonyításig – a postai kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben úgy érzi, hogy az intézmény eljárása sérti gyermeke jogait, úgy a köznevelési törvény 37. § (2) bekezdése szerint lehetősége van jogorvoslással élni. Ennek megfelelően a szülő jogorvoslati kérelemmel élhet a szakértői bizottság mulasztásával szemben annak fenntartójánál, az illetékes tankerületi központnál. A jogorvoslat kimerítését követően kérheti a szülő hivatalunk eljárását. (XIII/107/2020/OJBIT)

Másik esetkör, ha a nevelési-oktatási, illetve a szakképző intézmény, vagy a gyermekjóléti, a gyermekvédelmi, a szociális intézmény, valamint a gyámhatóság megítélése szerint a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata szükséges, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt, a szülő egyetértése esetén óvodai nevelésben, iskolai nevelésben, oktatásban részesülő gyermek esetén a nevelési-oktatási intézmény gondoskodik arról, – gyermekjóléti, a gyermekvédelmi, a szociális intézmény, valamint a gyámhatóság közreműködik abban – hogy a vizsgálati kérelem tíz napon belül kiállításra kerüljön, illetve a javaslattétellel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálattal és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól.

Ahhoz, hogy a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló megkapja az állapotának megfelelő segítséget, elengedhetetlenül szükséges a szakértői vizsgálaton való megjelenés, továbbá, hogy a gyermek, tanuló esetében a szakértői bizottság vizsgálata alapján tett szakértői javaslatok megvalósuljanak. (XIII/201/2020/OJBIT)

A szülő egyetértésének szükségessége alól kivételt tesz a köznevelési törvény 47. § (6) bekezdése, miszerint amennyiben a szülő nem ért egyet a szakértői vizsgálat szükségességével, a gyermek, tanuló érdekében az illetékes tankerületi központ kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Az illetékes tankerületi központ dönt a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, a logopédiai ellátással, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben.

A gyermek, tanuló a szakértői véleményben foglaltak szerinti ellátására akkor kerülhet sor, ha az abban foglaltakkal a kiskorú tanuló esetén a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló egyetért. (XIII/557/2020/OJBIT)

Amennyiben a szakértői véleményben foglaltakkal a szülő nem ért egyet, a szakértői bizottság köteles erről a tényről a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi központot tájékoztatni. A szülő közvetlenül is eljárást indíthat a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi központnál a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezve. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. A szülőnek – a szakértői vélemény kézhezvételétől számítva – tizenöt nap áll rendelkezésére a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére. Amennyiben a szülő a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a felülvizsgálati eljárást, az egyetértését megadottnak kell tekinteni.

Beadványában a szülő hivatalunk segítségét kérte, mivel iskolaköteles sajátos nevelési igényű gyermeke kapcsán – a gyermekkel foglalkozó szakemberek véleménye ellenére – a szakértői bizottság nem akarta

kijelölni az általuk választott intézményt, hanem azt jelezték vissza, hogy kizárólag szegregált intézménybe kerülhet a gyermek.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy az általuk jelzettek minősítésére – jogorvoslat kimerítését követően – kizárólag vizsgálat keretében van lehetőség. A beadvánnyal kapcsolatban a rendelkezésre bocsátott információk alapján a következőkről tájékoztattuk a szülőt a hatályos rendelkezések alapján.

A köznevelési törvény szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szülő panaszához mellékelve rendelkezésünkre bocsátotta a gyermek kapcsán aktuális szakértői véleményt, amely a korábbi diagnózis (enyhe értelmi fogyatékos) pontosítása mellett – többek között – az óvodai nevelés további egy évvel való meghosszabbításáról rendelkezett. Emellett a beiskolázás szempontjából rögzítette, hogy a gyermek a 2020/2021-es tanévben beiskolázható az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettanterv alapján, különneveléssel. Tekintettel, hogy a beiskolázáskor intézményi kijelölés szükséges, ezért a bizottság kérte erről a szülőktől az értesítést. A kötelező felülvizsgálat kapcsán a szakértői vélemény 2020/2021. tanévet jelöli meg.

Amennyiben a szülő a szakértői véleményt nem támadta meg, úgy az hatályossá válik, és az abban foglaltak kötelezővé válnak mind a tanuló, mind a szülő, mind a pedagógusok számára. A rendelkezésre álló információk alapján az említett szakértői véleményt a szülők nem támadták meg, így az hatályossá vált.

Amint azt a szakértői bizottsági vélemény is rögzíti: az iskolai év megkezdéséhez intézményi kijelölés szükséges. A gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő intézményi kijelöléséről a szakértői bizottság jogosult dönteni. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdésének hb) pontja alapján a szakértői véleménynek tartalmaznia kell az általános iskolára, közép fokú iskolára, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra (a továbbiakban együtt: kijelölt iskola) vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését. A szakértői vélemény tartalmazza annak megállapítását is, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az e célra létrehozott, a fogyatékos típusának megfelelő nevelési-oktatási, illetve szakképző intézményben, osztályban, csoportban, tagozaton vagy a többi gyermekkel, tanulóval közösen is részt vehet az óvodai nevelésben, iskolai nevelésben-oktatásban, kollégiumi nevelésben.

A szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, mely rendelkezik az ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel. Az intézményi kijelölés útján és ezen hivatkozott feltétel érvényesülésével biztosítja a jogalkotó, hogy a különleges bánásmódnak megfelelő ellátás garantáltan biztosítva legyen az érintett gyermek, tanuló számára.

A rendelkezésre bocsátott dokumentumok, információk alapján a szakértői bizottság nem támogatta a szülők által preferált intézmény kijelölését. A kijelölhető intézményi lista tanúsága alapján ennek magyarázata az, hogy a kívánt intézmény nem rendelkezik a sajátos nevelési igényű gyermekük ellátásának megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel.

Amennyiben a tanuló állapotváltozása indokolja, ezen kérdések (diagnózis, különnevelés, intézményi kijelölés) felülvizsgálata kezdeményezhető. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 23. § (1) bekezdése alapján a szülő a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti. A szakértői bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta

több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra.

A szülő 2020 áprilisi tájékoztatása értelmében soron kívüli felülvizsgálati kérelmüket a szakértői bizottság elutasította, tekintettel a jogszabályban rögzített időkorlátra. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk a szülőt, hogy azon esetkörben, amikor a felülvizsgálati kérelem az időpontok miatt nem esik a kötelező eljárás körébe, a szakértői bizottság mérlegelése alapján jogosult szakmai döntését meghozni a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának szükségességéről, ennek keretében egyaránt dönthet annak engedélyezéséről vagy elutasításáról. Ezzel kapcsolatban a szülőknek lehetőségük van további jogorvoslattal élni, ugyanakkor kérdéses, hogy ezen szakmai döntés felülvizsgálata kedvező eredményt hoz-e a számukra.

A 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 42-43. §-a a jogorvoslati eljárással kapcsolatos szabályokat fogalmazza meg. Az illetékes tankerületi központ közigazgatási hatósági eljárás keretében hoz döntést a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény megállapításával, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben. Az eljárás megindítását a szülő kérheti, ha nem ért egyet a szakértői véleményben foglaltakkal, illetve a szakértői bizottság eljárásával. Az eljárásra az a tankerületi központ illetékes, amelynek a működési területén a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában, vagy ha az nem állapítható meg, a gyermek, tanuló tartózkodási helye található. A tankerületi központ az eljárása megindításáról nyolc napon belül értesíti a szakértői bizottságot. A tankerületi központ a döntése egy példányát a döntés véglegessé válását követő nyolc napon belül megküldi az érintett nevelési-oktatási intézménynek és a szakértői bizottságnak.

Tekintettel az iskolai beiratkozási kötelezettségre, a szakértői bizottság arra hívta fel a szülőket, hogy a jegyzékükben szereplő kijelölhető intézmények köréből válasszanak, ellenkező esetben a szakértői bizottság fog számukra intézményt kijelölni. Jelen kérdés eldöntése mindenképpen szükséges az új tanév szempontjából, ezért javasoltuk a szülőknek, hogy a fenti tájékoztatásban foglaltakat mérlegelve hozzák meg döntésüket.

Amint azt a szakértői bizottság tájékoztatásában is megerősítette, a tanév kezdetére ütemezett hivatalból indított vizsgálat keretében lesz mód a kérdések felülvizsgálatára, e körben a gyermek állapotához igazodó vizsgálati megállapítások alapján a szülők által vitatott rendelkezések módosíthatóak. (XIII/225/2020/OJBIT, XIII/382/2020/OJBIT)

Amennyiben az érintett gyermek, tanuló esetében valamely körülmény, akár állapotváltozás indokolná a szakértői vélemény felülvizsgálatát, ez esetben a következő rendelkezések az irányadóak. A szakértői véleményben foglaltak felülvizsgálatával kapcsolatban a korábban hivatkozott 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 23. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a szülő a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti azzal a megkötéssel, hogy a szakértői bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra. Ugyanezen § (3) bekezdés c) pontja szerint a szülő kérésére indított eljárásban teljes körű vizsgálati eljárást kell lefolytatni, feltéve, hogy az utolsó teljes körű vizsgálat óta több mint két év telt el.

A gyermek nevelését, oktatását ellátó iskola, a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 23. § (4) bekezdése szerint, a felülvizsgálati eljárást – tanévenként legfeljebb egy alkalommal –

bármikor kezdeményezheti, amelyről – a felülvizsgálat szükségességének indokolásával – a szülőt tájékoztatni köteles.

Egy szülőpár 12 éves, autista és hallássérült gyermekükkel kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét és állásfoglalását. Előadták, hogy a tanuló aktuális egészségi állapota miatt egyéni munkarendbe került. A gyermek pszichés szorongás és pánikrohamok miatt a lakásból kimozdíthatatlan, és súlyos önkiszolgálási, önállósági nehézségei, valamint egészségügyi problémái vannak. Helyzetét nehezíti, hogy magyarul nem tanult meg írni-olvasni, kizárólag angolul kommunikál, szájról korlátozottan olvas. A szülők arról érdeklődtek, hogy az ő helyzetükre az egyéni munkarend vonatkoztatható-e, továbbá az iskolának kötelezettsége-e az egyéni munkarend esetén az otthoni oktatási, fejlesztési helyzetet biztosítani. Kérdésként fogalmazták meg továbbá, hogy hogyan lehet anyanyelvi képességek hiányában számon kérni a tananyagot egy ilyen típusú nehézségekkel élő ép értelmű sajátos nevelési igényű gyermeknél. Érdeklődtek továbbá, hogy tantárgyi mentesítést a kommunikációs, szociális és egyéb kognitív képességek fejlesztése javára lehet-e kérni, illetve a tananyagot mennyire lehet mennyiségi és minőségi szempontból állapotára tekintettel redukálni. A szülők nem látták garantálva, hogy az aktuális rendszer hogyan tudná biztosítani a tanuló felzárkóztatását, hogy további oktatása is megvalósulhasson és anyanyelvi képességek hiányában a felsőbb évfolyamokban is sikeresen tanulhasson, illetve haladhasson tovább.

A beadványukkal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőket, hogy annak megítélése, hogy a gyermekük állapotának megfelelő ellátás mit jelent, szükséges-e az otthoni környezetben történő ellátás számára, nem jogi kérdés. Kizárólag a szükséges szakmai tudás birtokában dönthetőek el ezek a kérdések, ezeknek a gyermekről a szakértői bizottság által készített szakvéleményben kell megjelenni. A szakvélemény tartalma kötelezi a köznevelési intézményeket, az abban foglaltak szerint kötelesek eljárni a sajátos nevelési igényű gyermek oktatása-nevelése során.

Javasoltuk, hogy gyermekük állapotának változása miatt keressék meg az illetékes szakértői bizottságot, és kérjék a gyermek felülvizsgálatát. (XIII/407/2020/OJBIT)

A hozzánk forduló szülők gyakran azért élnek panasszal, hogy az iskola, illetve a pedagógusok nem veszik figyelembe a szakértői véleményben foglalt javaslatokat, ilyen módon előfordul, hogy az előírt fejlesztések mellett a nevelési-oktatási javaslatok, a kedvezmények sem biztosítottak a tanulók számára.

A szülő gyermeke kapcsán kért segítséget, aki 3. osztályos, beszéd által érintett sajátos nevelési igényű tanuló. A szülő tájékoztatása szerint az esedékes felülvizsgálaton a gyermek ismét megkapta a státuszt, ugyanakkor a szülő jelzése szerint az iskola már másfél éve nem biztosítja a szakértői bizottság által előírt logopédiai ellátást logopédus hiányra hivatkozva. A beadvány szerint a szülő az előírt foglalkozásokat magánúton, saját költségre biztosítja a gyermek számára, ami mind anyagilag, mind fizikálisan nagyon megterhelő, hiszen a délutáni időszakokban vannak ezek a foglalkozások. A szülő sérelmezte ezt a tartósan fennálló helyzetet, tekintettel arra, hogy az iskola ugyanakkor a feladat ellátása nélkül felveszi a gyermek után járó állami támogatást. A szülő arról kért tájékoztatást, hogy szülőként mit tehet annak érdekében, hogy az iskola betartsa az előírást, hiszen esetükben az iskolaváltás nem megoldható.

Beadványával kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szakértői véleményben foglaltak kötelezettséget jelentenek az intézményre, amennyiben e kötelezettségét nem teljesíti, a szülő jogorvoslással élhet a mulasztással szemben az iskola fenntartójánál. (XIII/89/2020/OJBIT, XIII/175/2020/OJBIT)

A panaszos szülő levelében azzal kereste meg hivatalunkat, hogy az elkészült szakértői véleménnyel nem ért egyet, mivel a szakértői bizottság a 2020/2021-es tanévben a gyermeket külön nevelést biztosító, azaz szegregált intézménybe javasolták küldeni. A szülők vitatták ezt a megállapítást, mivel a gyermekkel foglalkozó szakemberek véleménye alapján a tanuló ép értelmű és integrálható. A szülő megítélése szerint a hazai állami fenntartásban lévő intézményrendszerben nincs a gyermek különleges gondozási igényének megfelelő ellátást biztosító kis létszámú, integráló és differenciált oktatást biztosító intézmény.

A következőkről tájékoztattuk a hozzánk forduló szülőt. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló különleges bánásmódnak megfelelő ellátását a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

A gyermek részére a szakértői bizottság dönthet a számára megfelelő iskola kijelöléséről. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése alapján a szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, illetve kizárólagosan egyéni munkarend keretében teljesítheti, ha a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan egyéni munkarend keretében teljesítheti, a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges szakembereket, annak megállapítását, hogy a tanuló a tankötelezettségét fejlesztő nevelés-oktatás, illetőleg a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti, továbbá a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő általános iskolára, középiskolára, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését.

A megfelelő intézmény kijelölése a szakértői bizottság hatásköre, ezt a feladatát a szülővel együttműködve végzi. A szülő a gyermeke oktatásához, neveléséhez szükséges tárgyi, személyi feltételekkel rendelkező iskolák közül választhatja ki a számára leginkább megfelelőt. Az intézménykeresésben segítségükre lehet az illetékes tankerületi központ is.

Tájékoztattuk továbbá a szülőt, hogy amennyiben nem értenek egyet a szakértői véleményben foglalt javaslatokkal, úgy annak felülvizsgálatát kérhetik. A szakértői bizottság véleménye annak véglegessé válásától kötelező a szülőkre és az intézményre is. (XIII/18/2020/OJBIT)

Az oktatási jogszabályok a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók kapcsán több kérdésben, így például az iskolaérettség, tankötelezettség, az egyéni munkarend (korábban magántanulóság), vagy a felnőttoktatásban való részvétel kérdésével kapcsolatban is eltérő rendelkezéseket állapítanak meg. A szülő döntési joga számos kérdésben korlátozott, mivel

ezeknek a tanulóknak a nevelése-oktatása, fejlesztése kizárólag a szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően történhet.

A szülő Asperger szindrómás, 16 éves gyermeke kapcsán kérte tájékoztatásunkat. A tanuló szorongó állapota miatt problémássá vált az iskolába járás, ezért a szülő kezdeményezte az egyéni munkarendet, az ezzel kapcsolatos eljárás folyamatban volt a levélírás idején. A sorozatos hiányzások miatt azonban az iskola megszüntette a tanuló jogviszonyát. A szülő a sajátos nevelési igényű tanulók tankötelezettségével kapcsolatban kért tájékoztatást, mivel tudomása szerint ezen tanulók 23 éves korukig tankötelesek.

A szülőt a következőkről tájékoztattuk. A köznevelési törvény 45. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.

A fentiek alapján tehát a tankötelezettség abban az esetben tart tovább a 16. életévnél, ha arra a szakértői bizottság szakvéleményében javaslatot tett, és a szülő vagy tanuló ezen javaslat alapján benyújtott kérvényével kapcsolatosan az intézmény vezetője döntést hozott. Amennyiben a tankötelezettség meghosszabbításáról szóló döntés nem született meg, úgy az érintett gyermek tankötelezettsége annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tizenhatodik életévét betöltötte. (XIII/40/2020/OJBIT)

A szülő gyermeke ügyében fordult hozzánk. Levele szerint a tanuló közép súlyos értelmi fogyatékos és súlyos tanulási, magatartásszabályozási zavarral küzd. A tanuló túlmozgását hat iskolában nem tudták kezelni, a jelenlegi speciális intézményben a tornatanárral alakult ki konfliktus. A gyermek jelzése szerint a tornaóra után mindenhol fáj neki, úgy érzi a szülő, hogy a pedagógus nincs tekintettel a gyermek állapotára, nem teljesül a különleges bánásmódra való jogosultság. A szülő a magántanulóság lehetőségéről kérte tájékoztatásunkat.

A köznevelési törvény 45. § (5) bekezdése alapján a tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. A szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. Jogszabályban meghatározott esetben az egyéni munkarendet biztosítani kell.

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdés e) pontja tartalmazza, hogy a szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, illetve kizárólagosan egyéni munkarend keretében teljesítheti.

Sajátos nevelési igényű tanulók esetén tehát az egyéni tanrend engedélyezésére csak akkor kerülhet sor, ha a szakértő bizottság szakértői véleménye ezt tartalmazza.

Tájékoztatottuk továbbá a szülőt, hogy a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. § (3) bekezdése alapján, ha a sajátos nevelési igényű tanuló iskolát kíván változtatni, szándékáról a tanuló szülőjének írásban tájékoztatnia kell a szakértői bizottságot.

Tájékoztatottuk továbbá a szülőt a jogorvoslat lehetőségéről, miszerint panaszával az érintett intézmény fenntartójához fordulhat, majd ha panasza nem oldódik meg, ismételten küldje el azt a keletkezett dokumentumokkal együtt hivatalunkhoz. (XIII/110/2020/OJBIT, XIII/123/2020/OJBIT)

A szülő 6. osztályos gyermeke ügyében fordult hivatalunkhoz. Jelzése szerint a gyermek sajátos nevelési igényű, az évek alatt folyamatosan gond volt az iskolákkal, nem tudott beilleszkedni. Végül iskolaváltás nyomán kislétszámú osztályba került, de hamarosan itt is kirekesztődött, társai csúfolták, piszkálták és bántalmazták. 5. osztálytól magántanuló lett, ami időlegesen rendezte a helyzetet, azonban a magántanulóságra vonatkozó jogi környezet változása miatt visszakerült az iskolába, ahol ismételten újraindultak a tanulók közötti piszkálódások, ami a gyermek tanulmányi eredményére is kihatással volt, emellett folyamatosan szorongott. A szülő hivatalunk javaslatát kérte a helyzet megoldása érdekében, kérte továbbá egy konkrét iskola megjelölését, ami átvénné gyermekét.

Tájékoztatottuk a szülőt, hogy a gyermek számára a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A gyermek részére a szakértői bizottság dönthet – többek között – a számára megfelelő iskola kijelöléséről, továbbá az egyéni munkarendről. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése alapján a szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, illetve kizárólagosan egyéni munkarend keretében teljesítheti, a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges szakembereket, annak megállapítását, hogy a tanuló a tankötelezettségét fejlesztő nevelés-oktatás, illetőleg a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti, a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő általános iskolára, középfokú iskolára, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését.

A megfelelő intézmény kijelölése a szakértői bizottság hatásköre, ezt a feladatát a szülővel együttműködve végzi. A szülő a gyermeke oktatásához, neveléséhez szükséges tárgyi, személyi feltételekkel rendelkező iskolák közül választhatja ki a számára leginkább megfelelőt. Az oktatási jogok biztosának nincs hatásköre valamely intézmény kijelölésére. Az intézménykeresésben segítségükre lehet az illetékes tankerületi központ.

A köznevelési törvény 45. §-a kimondja, hogy Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. A tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. A szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. Jogszabályban meghatározott esetben az egyéni munkarendet biztosítani kell.

Amennyiben a szakértői bizottság szakvéleménye a fentieknek megfelelően tartalmazza, hogy egyéni munkarend keretében végezheti tanulmányait gyermeke, úgy ennek kérelmezésére is van lehetőség az Oktatási Hivatalnál. Ennek érdekében a szakértői vélemény felülvizsgálatát is kérhetik. Tájékoztatunk a szülőt, hogy amennyiben az iskola eljárásával kapcsolatban szeretnének lépéseket tenni, úgy lehetőségük van a jogorvoslati út igénybevételére. (XIII/119/2020/OJBIT)

Egy felnőttoktatásban tanuló panaszost a megyei tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság 2008-ban matematika tantárgyból értékelés és minősítés alól mentesítette a középfokú tanulmányai teljes idejére. 2020-ban magánúton a panaszos egy tanulási problémákat vizsgáló központban járt, ahol diszkalkuliát állapítottak meg nála. A panaszos kifogásolta, hogy fentieket nem tudja sajátos nevelési igényként érvényesíteni iskolájában.

Tájékoztatunk a hozzánk fordulót, hogy a 2020. szeptember 1-jei hatályos szabályozás szerint – mely az utóbbi évek során számos változást követően született meg – jelenleg két fórum jogosult a sajátos nevelési igény megállapítására, és az ahhoz kapcsolódó kedvezmények javaslatára.

Egyfelől a tankerületi központok által fenntartott megyei (fővárosi) pedagógiai szakszolgálatok akkor, ha a tanuló jogviszonya a köznevelés rendszerében még fennáll (beleértve a felnőttoktatás és a felnőttképzés valamennyi formáját), valamint, ha a vizsgálatot a felsőoktatási intézményben való továbbtanulás céljából kérik, másfelől egyéb esetekben az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat. Egyéb szakértői szerv szakvéleménye – bár a kérelmező számára hasznos lehet – a köznevelés rendszerében jogi hatás kifejtésére nem alkalmas.

Mivel a panaszos a köznevelés rendszerében, felnőttoktatás keretében levelező formában tanul, a szakértői vizsgálatot az illetékes megyei pedagógiai szakszolgálat végezheti el, és a sajátos nevelési igényével összefüggő kedvezményre kizárólag e szerv tehet javaslatot. Felhívtuk a tanuló figyelmét, hogy vizsgálata során bemutathatja a magánúton beszerzett szakértői véleményét, de e vélemény önmagában nem alkalmas kedvezmények megállapítására. (XIII/552/2020/OJBIT)